

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

**OKULUN FİZİKİ ORTAMLARINI İYİLEŞTİRMEDE OKUL
YÖNETİCİLERİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

FATİH ARSLAN

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İzmir
Temmuz, 2024

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

OKULUN FİZİKİ ORTAMLARINI İYİLEŞTİRMEDE OKUL
YÖNETİCİLERİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Fatih ARSLAN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI

Jüri Üyeleri
Prof. Dr. Türkay Nuri TOK
Prof. Dr. İdris ŞAHİN

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi
Yüksek Lisans Programı

İzmir
Temmuz, 2024

EGE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

EÜ Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca Yüksek Lisans Projesi olarak sunduğum “*Okulun Fiziki Ortamlarını İyileştirmede Okul Yöneticilerinin Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri*” başlıklı bu tezin kendi çalışmam olduğunu, sunduğum tüm sonuç, doküman, bilgi ve belgeleri bizzat ve bu proje çalışması kapsamında elde ettiğimi, bu proje çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara atıf yaptığımı ve bunları kaynaklar listesinde usulüne uygun olarak verdiğimi, proje çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, bu projenin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya diğer bir üniversitede başka bir proje çalışması içinde sunmadığımı, bu projenin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda bilimsel etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

İmza
Fatih ARSLAN

EGE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Tez Savunma Sınavı Jüri Tutanağı

006 – Enstitü Yönetim Kurulu'nun 05/05/2023 tarihli – 16/17 sayılı kararı.

Öğrencinin	
Adı Soyadı	Fatih ARSLAN
Numarası	94210000013
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri
Programı	Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı
Derecesi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

Tezin	
Türkçe Başlığı	Okulun Fiziki Ortamlarını İyileştirmede Okul Yöneticilerinin Yaşadığı Sorunlar ve Çözümler Önerileri
İngilizce Başlığı	Problems and Solution Suggestions of School Administrators in Improving the Physical Environment and Facilities of the School
Başlığında Değişiklik Varsa*	
Yeni Türkçe Başlığı	
Yeni İngilizce Başlığı	
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI

Tez Savunma Sınavının	
Tarihi	22.07.2024
Saati	10.00
Yapılış Biçimi	☒ Yüz Yüze ☐ Çevrimiçi (Enstitü Yönetim Kurulu'nun 04/07/2024 tarih ve 26/2 sayılı kararı)

Ön Karar
Ege Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca; Jüri üyeleri tarafından hazırlanan ve ekte sunulan kişisel raporlar, intihal yazılım programında belirlenen “Benzerlik Kapsamlı Raporu” incelenmiş, ayrıntılı şekilde tartışılmış ve adayın tez savunma sınavına alınmasıyla ilgili olarak oybirliği / oyçokluğu ile aşağıdaki karar alınmıştır.
☐ Savunma sınavına girmesi uygundur.
☐ Savunma sınavına girmesi uygun değildir.
☐ İntihal vardır.
Yukarıdaki kararınız “İntihal vardır” şeklinde ise, Ege Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği Madde 8’in 4. bendinde belirtilen; “Rapordaki verilerde gerçek bir intihalin tespiti halinde gerekçesi ile birlikte karar verilmek üzere tez enstitü yönetim kuruluna gönderilir” maddesi gereği “Son Kararınız” olarak değerlendirileceğinden aşağıdaki “Son Karar” alanında bir işaretlemede bulunmayınız.
Değerli jüri üyemiz, kararınızın gerekçelerini yazmanızı rica ederiz. []

Son Karar
Yukarıda verilen ön kararın “tezin savunulabileceği” yönünde olması itibarıyla aday tez savunma sınavına alınmış ve sonuçta tezle ilgili olarak oybirliği / oyçokluğu ile aşağıdaki nihai karar alınmıştır:
☐ Başarıdır (Kabul)
☐ Başarısızdır (Ret)
☐ Düzeltilmelidir (Tezli yüksek lisans için en çok 3 ay, Doktora için en çok 6 düzeltme verilebilir.)
Değerli jüri üyelerimiz kararınız özellikle “Başarısızdır (Ret)” ya da “Düzeltilmelidir” şeklinde ise, bu kutucuğa kararınızın alınma biçiminin ayrıntısı ile gerekçelerini yazmanızı rica ederiz. []

Jüri Başkanı*	Prof. Dr. Türkay Nuri TOK	İmza
Üniversite	İzmir Demokrasi Üniversitesi	
Anabilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI	İmza
Üniversite	Ege Üniversitesi	
Anabilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri	

* Savunma sınavı sonunda, tez başlığında bir değişikliğe karar verilmesi durumunda tezin Türkçe ve İngilizce başlıklarından yazılmalıdır.

** Lisansüstü tez savunma sınavlarında deneyimli öğretim üyesi Jüri Başkanı olabileceği gibi, jürinin kendi aralarında seçeceği bir üye de jüri başkanı olabilir.

* Bu tutanağa jüri üyelerinin kişisel raporları da eklenerek üç (3) iş günü içerisinde Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.

EGE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Tez Savunma Sınavı Jüri Tutanağı

006 – Enstitü Yönetim Kurulu'nun 05/05/2023 tarihli – 16/17 sayılı kararı.

Jüri Üyesi Üniversite Anabilim / Bilim Dalı	Prof. Dr. İdris ŞAHİN Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri	İmza
Jüri Üyesi Üniversite Anabilim / Bilim Dalı		İmza
Jüri Üyesi Üniversite Anabilim / Bilim Dalı		İmza

- * Savunma sınavı sonunda, tez başlığında bir değişikliğe yer verilmesi durumunda tezin Türkçe ve İngilizce başlıktan yazılmalıdır.
- ** Lisansüstü tez savunma sınavlarında deneyim öğretim üyesi Jüri Başkanı olabileceği gibi, jürinin kendisi arasında seçeceği bir üye de jüri başkanı olabilir.
- Bu tutanağa jüri üyelerinin kişisel raporları da eklenerek üç (3) gününü içerisinde Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.

Ege Üniversitesi Kampüsü Eğitim Fakültesi Kat: 3 – 35100 Bornova / İZMİR
Telefon: 0 (232) 311 5894-96 e-af: <https://egitimbilimleri.ege.edu.tr> e-posta: egitimbil@mol.ege.edu.tr

TEŞEKKÜR

Yaşamakta olduğumuz dünya, sürekli bir değişim ve gelişim içindedir. Gelişen teknoloji hayatımızı kolaylaştırdığı gibi, mizacımızı, yaşam tarzlarımızı etkilemekte, yeni fırsatlar ve kolaylıklar sağlamakla beraber bazı tehditlerde oluşturmaktadır. Eğitim olanakları artmakta, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için toplumlar çaba sarf etmektedir. Bu ve buna benzer olumlu gelişmelerin yanı sıra günümüzde ortaya çıkan, okulda ayrı ayrı okul iklimlerinin/öğrenci gruplarıyla sabah ve öğleden sonra yapılan sıkıştırılmış bir eğitimidir. Öğrencilerin bilgiyi sindirmesini engelleyen, kahvaltı ve beslenme bozukluğu ile gelişim dönemlerini olumsuz etkileyen bu sistem, ülkemizde dikkat edilmesi gereken bir konu haline gelmiştir. Bu durum okulda çalışanların, öğrencilerin, ailelerin ve ilgili diğer birey ve kurumların bu sorunların kaynağı, nedenleri ve etkileri konusunda bilgilendirilmesi gereğini doğurmuştur. Ayrıca aynı binayı kullanan iki okulun okul güvenliği ile idari, temizlik ve diğer uygulamadan kaynaklanan sorunları çözme konusunda okul yöneticilerinin zorlandıklarını da unutmamak gerekiyor. Bu nedenle aynı binayı kullanmak zorunda olan okul yöneticilerinin okulun fiziki ortamlarını iyileştirmede yaşadığı sorunları en aza indirgenebilmesi açısından önemli olduğu düşünmekteyim.

Araştırma konusunun belirlenmesinden, son aşamasına kadar, her zaman yanımda hissettiğim ve bilgisi ile önümüze ışık tutan, bilimsel ve teknik konularda bizi her zaman aydınlatan danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarımın ötürü yanlarında olamadığım; ancak manevi desteklerini esirgemeyen kızlarıma, çalışma boyunca emeği geçen meslektaşım Özlen BAŞTAŞ'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Problem Cümlesi	4
1.5. Sayıtlılar	5
1.6. Sınırlılıklar	5
BÖLÜM II	6
KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Kavramsal Çerçeve	6
2.1.1. Okul	6
2.1.2. Okul Binalarının Temel Özellikleri	6
2.1.3. İlköğretim Okulu Binasında Bulunması Gereken Bölümler	7
2.1.4. İlköğretim Okullarının Bina Dışında Bulunması Gereken Bölümler	9
2.1.5. Okul Binasının Yapımında Dikkat Edilmesi Gereken Özellikler	10
2.1.5.1. Okulun Fiziksel Tasarımı	11
2.1.5.2. Görsel Etkenler	12
2.1.5.3. İşitsel Faktörler	13
2.1.5.4. Dokunma ve Fiziksel Uyarılma	13
2.1.5.5. Tat ve Koku	13
2.1.6. Okul Binaları ve Yöneticiler	14

2.1.7. Okul Binaları Konusunda Çeşitli Yaklaşımlar	15
2.1.8. Türkiye’de Okul Binaları Konusundaki Son Yenilikler	16
2.1.8.1. Estetik Yenilikler	17
2.1.8.2. Engelli Öğrenciler İçin Yenilikler	17
2.1.8.3. Hijyen Yenilikler	17
2.1.8.4. Sosyal Yenilikler.....	17
2.1.8.5. Yapı Güvenliği:	17
2.1.8.6. Okul Yapım Kalitesi:	18
2.1.9. Türkiye’deki Öğretim Şekilleri	18
2.1.9.1. Tam (Normal) Öğretim	18
2.1.9.2. İkili Öğretim	18
2.1.9.3. Taşınalı Eğitim	19
2.1.9.4. Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması	19
2.2. İlgili Yayın ve Araştırmalar	20
2.2.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar	20
2.2.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	29
BÖLÜM III.....	34
YÖNTEM.....	34
3.1.Araştırmanın Modeli.....	34
3.2. Çalışma Grubu.....	34
3.3.Veritoplama Aracı	34
3.4.Verilerin Analizi	35
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik.....	35
3.6. Araştırma Etiği	36
BÖLÜM IV	37

BULGULAR	37
4.1. Okulun Fiziki Ortam ve Araç-gereçlerini İyileştirme Konusunda Okul Yöneticilerinin Kendilerini Yeterli Hissetme Durumu:	37
4.2. Okul Yöneticilerinin En Fazla İyileştirme Yaptığı Fiziki Ortam ve Araç-gereçler	37
4.3. Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Ortam ve Araç-gereçlerini İyileştirme Konusunda “Öğretmen” ile İlgili Yaşadığı Sorunlar	39
4.3.1. Öğretmenlerin Kişiliğinden Kaynaklı Sorunlar	40
4.3.2. Öğretmenlerin Yönetim ile İlişkisinden Kaynaklı Yöneticilerin Yaşadığı İyileştirme Sorunları	40
4.3.3. Öğretmenlerin Okul ile İlişkisinden Kaynaklı Yöneticilerin Yaşadığı İyileştirme Sorunları	41
4.4. Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Ortam ve Araç-gereçlerini İyileştirme Konusunda “Öğrenci” ile İlgili Yaşadığı Sorunlar	42
4.4.1. Öğrencilerin Bilinçsizliği	42
4.4.2. Öğrencilerin Ekonomik Yetersizliği	43
4.4.3. Öğrencilerin Disiplinsizliği	43
4.5. Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Ortam ve Araç-gereçlerini İyileştirme Konusunda “Veli” ile İlgili Yaşadığı Sorunlar	44
4.5.1. Velilerin İlgisizliği	44
4.5.2. Velilerin Ekonomik Yetersizliği	45
4.5.3. Velilerin İletişimsizliği	45
4.6. Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Ortam ve Araç-gereçlerini İyileştirme Konusunda “Kurumsal Sorunlar” ile İlgili Yaşadığı Sorunlar	46
4.6.1. Mevzuat Yönünden	47
4.6.2. Bakanlık Yönünden	47
4.6.3. İl/ilçe/ MEM Bürokrasisi Yönünden	48

4.6.4 Dış Paydaşlar Yönünden	49
BÖLÜM V.....	50
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	50
KAYNAKÇA	62

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, yöneticilerin okulun fiziki ortamını iyileştirme esnasında ne tür sorunlarla karşılaştığını belirlemek; bu sorunları oluşturan temel nedenleri bulmak ve alanyazına katkı sağlamaktır. Araştırmada nitel araştırma kapsamında durum deseni ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, İzmir ilinde aynı binayı kullanan ilk ve ortaokullarda görev yapan 15 okul müdüründen oluşmaktadır. Araştırmada veri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen ve uzman görüşüne başvurulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, aynı binayı kullanan okul müdürlerinin, okulun fiziki ortamlarını iyileştirmede yaşadığı sorunlara ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla okul müdürleri ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken il/ilçe/MEM ile ilgili yaşadığı sorunların kapsamını; resmi yazışmalardaki gecikmeler, işlerin araya adam konularak yapılması, denetim eksikliği ve işlerin yerinde incelenmemesi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre Milli Eğitim Bakanlığı, okulun fiziki iyileştirmeleri ile ilgili karar almalarda, okul yöneticilerine yasal belge temelinde yetki ve sorumluluğu birlikte verebilir. Ayrıca bundan sonraki çalışmalarda araştırmacılar; okul iyileştirmelerinin önünde engel olabilen işlerin okul zamanı yapılması, yasal belge yetersizliği, iş bitiş süresinin uzaması, ödeneklerin tam ve zamanında gelmemesi, liyakatli kişilerin olmaması, yetki devretmeme, teknisyen eksikliği, gibi sorunların nedenlerini ve çözümlerini araştırabilirler.

Anahtar Kelimeler: Okul, Okul binalarının özellikleri, Okul müdürü, İkili eğitim-öğretim.

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine problem types that administrators encounter while improving the school's physical environment. Besides, it aims to find the resourcing causes of these problems and contribute to the literature. Situation pattern, one of the qualitative research methods, was used as the research model in the study. The study group of the research consists of 15 school principals working in primary and secondary schools using the same building in Izmir. In the study, a semi-structured interview form developed by the researcher and expert opinion was consulted was used to collect data, and face-to-face interviews were held with the school principals who use the same building to reveal their opinions about the problems experienced in improving the physical environment of the school. The data obtained was analyzed using the content analysis method. According to the results of the research, the scope of the problems experienced by school administrators regarding the city/district/MEM while trying to improve the school's physical environment and equipment; Delays in official correspondence, work being done by intermediaries, lack of supervision and not inspecting the work on-site are among the causes. According to the results of the research, the Ministry of National Education may give authority and responsibility to school administrators on the basis of official documents in making decisions regarding the physical improvements of the school. In addition, in future studies, researchers; They can investigate the causes and solutions of problems such as doing the work during school time, insufficient official documents, prolonging the completion time of work, hardly accesible or delaying funds in full and on time, lack of qualified people, not delegating authority, lack of technicians, etc., which may hinder school improvements.

Keywords: Dual Education-Training, Features of School Buildings, School, School Principal.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölüm; araştırmanın problem durumunu, araştırmada kullanılan tanımları, problem cümlesini ve alt problemleri, araştırmanın amacı ile önemini kapsamaktadır.

1.1.Problem Durumu

Okul, toplumun ihtiyaçlarını dikkate almak ve eğitim hedeflerine ulaşmak için öğrencilerin, öğretmenlerin, diğer personelin ve ekipmanların sınıf adı verilen küçük birimler halinde bir araya getirildiği bir örgüttür (Toprakçı, 2017). Örgün eğitimin gerçekleştiği en önemli mekânlardan bir olan okulların fiziki altyapısı, pek çok öğeyi bünyesinde barındırmaktadır (Akar ve Sadık, 2003). Bunlardan bazıları; binalar, okul bahçeleri, yemek servisi yapılan alanlar, kütüphaneler ve medya merkezleri, derslikler, laboratuvarlar, spor salonu, engellilere yönelik mekânlar, okulun konumu, kapasitesi ve açık alanıdır (Dinç ve Onat, 2002). Bu tür fiziki yerlerin yapılabilmesi de ülkenin ekonomik şartlarıyla ilişkilidir (Akçay, 1997). c Bu etki okul açısından alt yapı bağlamı bir anlama sahiptir. Çünkü okulların alt yapıları oldukça maliyetli harcamaları gerektirir. Okul müdürlerinin planlarını uygulamaya koyabilmeleri ve okulların amaçlarına ulaşabilmesi için altyapısal düzenlemelere ihtiyaç vardır (Özkan Hıdıroğlu ve Tok, 2018;Schlechty, 2014). Altyapının en önemli öğelerinden biri olan okulun fiziki yapısı, ekonomik bakımından iyi olmayı gerektirir. Eğitim araştırmalarında, okulun konumu, olanakları, iklimi, fiziki yapısı, kültürü, öğretmenleri, yönetimi ve çevreyle ilişkileri çok önemli bir rol oynamaktadır (Akar ve Sadık, 2003). İnsan davranışı üzerinde çevre etkisinin var olup olmadığına yönelik yapılan araştırmalarda; mevcut çevrede ve ev ortamında kullanılan fiziksel unsurların (örneğin renk, tasarım, düzen) algıyı ve anlık davranışı etkilediğini göstermektedir (Bursahoğlu, 1991).

Türkiye'deki milli eğitim sisteminde okulların bina, ders, araç ve gereç sorunları bulunmaktadır. Özellikle büyükşehirlerde bulunan okullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı fazladır (Camuzcu, 2007). Bu sayıyı azaltmak için MEB tarafından çeşitli yol ve yöntemler kullanılmaktadır. Bunlar içerisinde ikili eğitim, taşınalı eğitim ve birleştirilmiş eğitim vardır (Toprakçı, 2010; Gazioğulları ve Demirtaş, 2023). Bunun yanında okullar; laboratuvarları, kütüphaneleri ve atölyeleri kaldırarak kendilerince çözüm üretmeye çalışmaktadırlar (Özdemir, 1999). Bir yandan öğrenci yetersizliğinden dolayı okulların kapatılması, diğer yandan sınıfların

kalabalık olması, eğitimin kalitesini etkilemektedir (Barbaros, 1998). Büyük şehirlerde yaygın olan ikili eğitim ve kalabalık sınıflar, kırsal alanlardaki taşınmalı eğitim ve birleştirilmiş sınıflı öğretim uygulamaları, fiziksel altyapı ve eğitimin kalitesi üzerinde olumsuz etkiye sahiptir (DPT, 2000; Erdoğan, 2004; Toprakçı, 2010). Okullarda ikili eğitim uygulamasının, öğrencilerin eğitim amaçlı sosyal etkinliklere katılımını engelleyen ve öğrencilerin ders dışındaki diğer etkinliklerini önemli ölçüde kısıtlayan bir faktör olduğu tespit edilmiştir (Camuzcu, 2007). İkili eğitim nedeniyle teneffüslerin azalması, ilkokul öğrencilerinin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaları, akranlarıyla sosyalleşmeleri ve sınıf dışındaki derslerden faydalanmaları için yeterli olmamaktadır. Özellikle ikili eğitim ve birleştirilmiş sınıf uygulamaları, ilköğretimin ilk aşamalarında, öğrencileri okula yabancılaştırmakta ve akademik performanslarını düşürmektedir. Başarı etkeninin yanı sıra okullardaki davranış değişikliği için önemli unsurlardan biri de çevredir. Olumlu istendik davranış ancak uygun çevrede meydana gelebilir (Dönmez ve Güneş, 2004).

Türkiye’de çeşitli nedenlerle (tabii afetler, terör, iç ve dış göç vb.) kısa ve orta vadeli olmak üzere aynı binayı kullanan birden fazla okul gerçeği vardır. Bu nedenlerden dolayı yıkılan okullar, yakınında bulunan okullara taşınmakta ve okulları yapılarına kadar o binada misafir okul olarak eğitim vermeye çalışmaktadır. Bu okullar da ikili öğretim veren kurumlar gibi sorunlar yaşamaktadırlar. Burden (1995), öğrencilerin eğitim aktiviteleri ve fizyolojik ihtiyaçları için öncelikle okul binalarının ve sınıfların uygun olması gerektiğini ifade etmiştir. Özdemir vd., (1993) de araştırmalarında, öğrencilerin başarı düzeylerinin artması, ancak okul şartlarının gelişmesiyle mümkün olacağını belirtmişlerdir. Öte yandan iki veya daha fazla kurumun bulunduğu binalarda bulunan eğitim paydaşları da bu durumdan olumsuz anlamda etkilenmektedirler. Bu anlamda Özer (2014) de çalışmasında okul içi paydaşların davranışlarının, motivasyonlarının ve okula karşı tutumlarının etkilemesinde, okulların fiziksel ve sosyal çevre olanaklarının büyük paya sahip olduğunu açıklamıştır. Öte yandan Şahin (2006), bir okulun gelişebilmesi için fiziki yapısının ve araç-gereçlerinin; öğrenci, öğretmen ve diğer okul personelinin ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmesi gerektiğini, bu noktada okul yöneticilerine önemli görev düştüğünü söylemiştir. Okul yönetiminin, bu görevin bir gereği olarak okulun fiziki olanaklarının sağlanabilmesi için malzeme ve personel kaynaklarının

ihtiyaca uygun olarak kullanması, personelleri koordine etmesi ve bu işleyişi disiplinli ederek yönetmesi gerekmektedir (Karaküçük, 2010). Başarılı bir müdürün sahip olması gereken özelliklerden biri, uygun fiziksel durumu sağlama ve elinde bulunan kaynakları verimli bir şekilde kullanma yeteneğidir (Gülbüz vd., 2022).

Okulların fiziksel açıdan değerlendirilmesi ile ilgili olarak alanyazında birçok çalışmaya rastlanılmaktadır. (Akar ve Sadık, 2003; Akçay, 1997; Aksu vd., 2011; Çabuk, 2006; Ergen, 1986; Gömleksiz ve Temel, 1993; Karaküçük, 2010; Özer, 2014; Uludağ ve Odacı, 2010). Öte yandan okul gelişiminin bir parçası olarak fiziksel boyutu ile ilgili alanyazında araştırmalar vardır (Altındağ, 2008; Balcı, 2011; Beycioğlu ve Aslan, 2010; Ceylan, 2009; Dağ, 2009; Gürsül, 2010; Yalçın, 2010; Yıldırım, 2011). Söz konusu çalışmaların okul türleri bağlamında özellikle ilköğretim okulları ağırlıklı çalışmalara da rastlanılmaktadır (Başar, 2003; Gürol ve Gök, 2002; Özbayraktar, 2005; Özgü, 1995; Yılmaz, 2010). Bunların yanında okul tasarımları (Baykal, 1995; Dinç ve Onat, 2002; Hesapçioğlu ve Beyhan, 1994; Özüekren, 1982), okul kültürü ve yönetimi (Çelik, 2002; Toprakçı, 2017) ile yapılan çalışmalar da bulunmaktadır. Ancak, okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda aynı binayı kullanmak zorunda kalan okul yöneticilerinin yaşadığı sorunlarla ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, aynı binayı kullanmak zorunda kalan okul yöneticilerinin, okullarının fiziki ortamlarla ilgili ne tür sorunlarla karşılaştıklarını ve bunları iyileştirme ile ilgili neler yaptıklarını ortaya koymaktır. Bunun için söz konusu okul yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuştur. Böylelikle bu araştırmadan elde edilecek sonuçların, okul yöneticilerinin okullarının fiziki ortamlarını iyileştirmede yaşadıkları sorunları ortaya çıkararak, bu sorunların en aza indirgenmesine yardımcı olunacağı ve eğitim kurumlarının daha başarılı hale gelmesine katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın bir ilk olması, alanyazına yeni bir kavramsalın katılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma aynı binayı kullanan okul müdürlerinin okullarının fiziki ortam ve olanaklarını iyileştirmede yaşadığı sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin görüşlerini incelemek için yapılmıştır. Buna bağlı olarak, bu araştırmadan elde

edilecek sonuçların, okul müdürlerinin okullarının fiziki ortam ve olanaklarını iyileştirmede yaşadıkları sorunları ortaya çıkararak bu sorunların en aza indirgenmesine yardımcı olunacağı ve eğitim kurumlarının daha başarılı hale getirilebileceği düşünülmektedir. Ayrıca araştırma sonuçlarının, bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacılara bir kaynak olabileceği gibi konuyla ilgili yeni tartışma olanakları oluşturabileceği ve alana farklı bakış açıları kazandırabileceği ümit edilmektedir. Alanyazın taramasında okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda aynı binayı kullanan yöneticilerin yaşadığı sorunlara yönelik herhangi bir araştırma bulunamamıştır. Buradan hareketle bu araştırma aynı binayı kullanan okul müdürleri özelinde gerçekleştirilmiştir. Böylelikle aynı binayı kullanan okul müdürleri kendi sorunları ile aynı sorunları yaşayan müdürlerin görüşleri hakkında bilgi sahibi olabilecek ve alanyazına okul müdürlerinin okullarının fiziki ortamlarını iyileştirmede yaşadığı sorunlarla ilgili bilgi kazandırılmış olacaktır.

Yukarıda belirtilen amaçlara uygulamısal ve alanyazınsal önemlerin gereğini yerine getirmek amacıyla aşağıdaki problem ve alt problemlere yanıt aranmıştır.

1.4. Problem Cümlesi

Aynı binayı kullanmak zorunda kalan okul yöneticilerinin görüşlerine göre, okulların fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda okul yöneticilerinin yaşadığı sorunlar nelerdir?

Bu temel sorunun cevabını oluşturabilmek için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda okul yöneticilerinin kendilerini yeterli görme durumu nedir?
2. Okul yöneticileri okulun en çok hangi fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirmektedir?
3. Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda “öğretmen” ile ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
4. Okul Yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda “öğrenci” ile ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
5. Okul Yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda “veli” ile ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?

6. Okul Yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda yaşadıkları kurumsal sorunlar nelerdir?

1.5. Sayıtlar

Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun bu araştırmadaki çalışma grubu için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kabul edilmiştir. Aynı zamanda araştırmaya katılan tüm okul müdürlerinin sorulan sorulara içtenlikle yanıt verdikleri kabul edilmiştir.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın verileri İzmir ilinde görev yapan okul müdürleri ile sınırlıdır. Araştırmanın bulguları görüşme formlarının analizleri ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kavramsal Çerçeve

2.1.1. Okul

Aytaç'a (2000) göre okul, eğitim sisteminin genel ve özel amaçlarına göre öğrencilerin istenen bilgi, beceri ve davranışları bilimsel yöntemlerle kazandığı bir örgüttür. Spring'e (1991) göre ise okullar yaşayan hücreler gibidir. Parlar (2014) da okulu, insan yapımı sosyal çevre olarak tanımlamaktadır. Okul adı verilen kurumların ortaya çıkmasının nedeni ise ailelerin artık kendi çocuklarına bakacak zamanlarının ve yeterli bilgilerinin olmamasıdır (Toprakçı, 2019). Bu nedenle eğitim stratejileri, eğitim sistemleri ve okullar her toplumda büyük önem taşımaktadır. Bir okul sadece öğretmenler, yöneticiler, veliler ve öğrencilerden oluşan bir organizasyon değildir. Tüm insanlar için bir eğitim ve öğretim merkezidir. Tanımlara bakıldığında, okulun sosyal bir olgu olduğu ve insanların her zaman onun merkezinde olması ve strateji geliştirmesi gerektiği açıkça görülür.

2.1.2. Okul Binalarının Temel Özellikleri

Okul binalarında olması gereken açıklık, netlik, şeffaflık, çeşitlilik ve esnekliktir. Açıklık, açıklık ve şeffaflık, öncelikle okullardaki eğitim faaliyetleri ile ilgili kavramlar olarak kullanılmakla birlikte, aynı zamanda okulların fiziksel çevresiyle de yakından ilişkilidir (Tapanien, 2006a). Okul binası sıva veya tuğla bir bina değil, sembolik bir eğitim yeridir. Ayrıca, fiziksel durumun motivasyonu düşürebilir veya bunun tersi de olabilir. Bu nedenle okul binalarının kaliteli öğretim ve verimli eğitim verecek, insanları mutlu ve güvende tutacak şekilde tasarlanması önemlidir (Lackney, 1999a). Bundan dolayı da artık pek çok yeni okul, öğrencilerin sırt sırta oturabilecekleri, yüz yüze gelebilecekleri, okulda kendilerini ifade edebilecekleri ve çeşitli etkinliklere katılabilecekleri yerler olarak inşa ediliyor (Taylor, 2002). Çünkü insanlar nasıl çevreden etkileniyorsa, çocuklar da okulda çevre koşullarından etkilenirler. Frazier (1993) da araştırmasında, okullarda ihmal edilen bakımın hem çalışanların hem de öğrencilerin moral ve sağlığını etkilediğini vurgulamaktadır.

Okul binalarının kapasitelerinin artırılabilmesi için okul içerisinde gözden kaçan ve atıl kalan etkili alanlardan da faydalanmak gerekmektedir. Gisolfi'nin (1996) işaret ettiği gibi, pek çok okul binasının duvarlarının arkasında çok fazla kullanılmayan alan gizlidir. Bu alanlar belirlendikten sonra yeni düzenlemeler ve

düzenlemelerle mevcut alanlar en iyi şekilde kullanılacaktır. Chan, (1998) ayrıca mevcut okul binalarının durumunu iyileştirmeye ek olarak gelecek için yeni okul binaları tasarlanmanın kritik önemini vurgulamıştır. Ancak, okul tasarlanırken de okulun bulunduğu çevre koşulları da göz önünde bulundurulmalıdır. Schneider (2001) bu konu ile ilgili araştırmasında, tüm okullara uyan tek bir çözüm olmadığını, bunun için de her okulun topluluk ve toplumun kendine özgü koşulları dikkate alınarak yeniden tasarlanması gerektiğini vurgulamıştır.

2.1.3. İlköğretim Okulu Binasında Bulunması Gereken Bölümler

Okul binalarının içerisinde olması gereken pek çok bölüm ve alanın olması gerekmektedir. Bunlar; derslik, kütüphane/kitaplık, müze/onur köşesi, koridor, Atatürk Köşesi, merdiven, müdür odası, personel odası, öğrenci/öğretmen tuvaleti gibi bölümlerdir.

Okul inşa etmeyi düşündüğümüzde aklımıza ilk gelen şey sınıftır. Derslik, bir sınıfın tüm derslerinin yer aldığı çok amaçlı bir öğretim alanıdır. Sınıf boyutları, sınıfta okutulması beklenen öğrenci sayısına göre planlanmalıdır (Başar, 2003; Wood, 1992). Bu nedenle ilkokullarda derslik büyüklükleri en az 20 metrekare olmalıdır. Sınıfta öğrenci başına düşen kullanılabilir alan en az 1,2 metrekare olmalıdır. Sınıfın tavan yüksekliği 3m veya daha fazla olmalıdır. Öğrencilerin deprem anında sınıftan kolayca çıkabilmeleri için sınıf kapıları koridora açılmalıdır (MEB, 2011a). Sınıfta kullanılan masa, oturma derinliği öğrenci boyunun 1/5'i, oturma yüksekliği öğrenci boyunun 2/7'si ve sırtlık mesafesi öğrenci boyunun 1/5'i kadar olmalıdır (Surlu ve Güler, 2002). Sınıftaki sıcaklık seviyesi de 20 derece seviyesinde olmalıdır (Barker, 1982). Derslik pencere alanı bu bölümün taban alanının %10'undan az olmamalıdır (MEB, 2011a). Sınıftaki ışık değişiklikleri öğrencilerin ruh halini doğrudan etkilediğinden, sınıflarda öğrencilerin ışığı görmelerini ve rahatça okumalarını sağlayan aydınlatma seviyeleri olmalıdır. Yeterli ışıklandırma sağlanmazsa öğrencilerin dikkatsiz ve sinirli olacağı kesindir (Hataway, 1987; Hull, 1990). Bunların yanında derslikte olması gereken yazı tahtası öğretmenler tarafından öğretim faaliyetleri sırasında öğrencilere yazılı bilgi sağlamak için sıklıkla kullanılan bir araçtır. Tahta ile sınıfın en ön sırası arasındaki mesafe en az 170 cm olmalıdır. Tahta ile arka sıra arasındaki mesafe 11 metreyi geçmemelidir (MEB, 2011a). Sıralar mümkünse öğrencilerin yüzleri tahtaya dönük olacak şekilde yerleştirilmelidir (Cangelosi, 1988).

Okul binalarının içerisinde olması gereken bir diğer bölüm ise okul kütüphaneleridir. Bu bölüm okulun içinde uygun yerlere kurulmalıdır. Okul ve sınıf kütüphaneleri, Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği (MEB, 2003) hükümlerine uygun olarak kurulmalı ve işletilmelidir. Okuma alanı kitapların konulduğu alandan küçük olmamalı ve toplam alanı en az 50 metrekare olmalıdır (MEB, 2011a). Aynı zamanda okullar isterlerse bir alanı müze/onur köşesi haline getirebilir ya da sınıf veya okul kütüphanesinin bir bölümünü okul müze/onur köşesi olarak da kullanılabilir (MEB, 2003). Diğer yandan okul binasının girişine temiz, düzenli ve herkesin görebileceği bir alana Atatürk köşesi yapılması gerekmektedir. Bu köşede Atatürk'ün hayatını ve devrimlerini yansıtılmalı, anlamlı bir kompozisyon oluşturulmalıdır. (MEB, 2003).

Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesine (MEB, 2011a) göre okullarda bulunması gereken bölümlere ve özelliklere bakıldığında; koridorların uzunlukları derslik kapıları koridora açılıyorsa en az 1,75 metre, birden fazla derslik kapısı koridora açılıyorsa en az 2,25 metre olmalıdır. Aynı zamanda öğrencilerin kolayca girip çıkmaları için kapıların yüksekliği en az 2,75 metre olmalıdır. İlk ve ortaokul binalarındaki merdivenlerin ise binadaki öğrenci sayısı göz önüne alınarak, öğrencilerin güvenli ve rahat bir şekilde inip çıkmalarına izin verecek şekilde geniş olmalıdır. Ayrıca engelliler için bahçelerde, okul binası girişlerinde ve merdivenli zemin kat alanlarında rampa yapılması zorunludur. Okul binalarının içerisinde olması gereken diğer bölümlere bakıldığında da müdür odasının; en az 10 metrekare olması gerekmektedir. Ancak aynı bina içerisinde bulunan anaokulu, ilkokul ve ortaokul kademeleri için sadece bir müdür odası yer alması yeterli görülmektedir. Zorunlu hallerde ise müdür ve müdür yardımcısı odaları birleştirilebilir. Okul içindeki öğretmenler odasına bakıldığında İlk ve ortaokul binalarında en fazla 8 öğretmen için en az 16 metrekare öğretmen odası olması gerekmektedir. Ayrıca sekiz mevcuttan fazla her öğretmen için 1,5 metrekare alan eklenecek şekilde tasarlanmalıdır. Öte yandan öğrenci danışmanlık servis odası en az 10 metrekare olmalıdır. Müzik dersleri için ise öğrenci başına 1,2 metrekare kullanılabilir alan sağlanmalıdır. Toplu etkinliklerin yapılabileceği salonların da öğrenci başına 1,7 metrekare düşecek şekilde tasarlanmalıdır. Bilgisayar sınıfı için (bilgi teknolojileri sınıfı) öğrenci başına en az 1,2 m2 alan, teknoloji ve tasarım derslikleri için ise en az

32 metrekare alan olmalıdır. Bina içerisinde olması zorunlu olan tuvaletler ilköğretim okullarında her 30 öğrenci ve her 30 öğretmen için bir tuvalet planlanmalıdır. Okullarda tuvalet ve lavabolar kız-erkek öğrenci ve kadın-erkek öğretmenler için ayrı olmalıdır. Aynı zamanda her okulda engelli tuvaleti de yer almalıdır.

2.1.4. İlköğretim Okullarının Bina Dışında Bulunması Gereken Bölümler

Okul içerisinde olması gereken bölümlerin yanında, okul dışarısında da olması gereken bölüm veya alanlar mevcuttur. Bu alanlar; oyun alanları, spor bahçeleri/yeşil alanlar, spor salonları, çevre duvarları ve dış kapılar, okul zilleri, çeşmeler, dinlenme alanları, bekçi kulübeleridir. Ayrıca bazı okullarda kantinler binanın içerisinde yer almakla birlikte çoğunlukla dışarıda bulunmaktadır.

İlk ve ortaokul binalarının çevresindeki oyun alanları okul bina dışında bulunması gereken bölümlerin en önemlisidir (Uz ve Sur, 1997). Bunun için oyun bahçeleri en az en az 250 metrekare olmalıdır. Öte yandan oyun bahçelerinde, 500 öğrenciye kadar öğrenci başına en az 2 metrekarelik alan olmalıdır. Yani oyun bahçeleri öğrenci sayısı ile doğru orantılı yapılması gerekmektedir (MEB, 2011a). İlk ve ortaokuldaki öğrencilerin oyun oynamaları ve egzersiz yapmaları için kum havuzları, voleybol, basketbol, futbol sahaları gibi alanlar ile asılma, tırmanma, denge ve zıplama araçlarında bulunmalıdır (MEB, 2003). Aynı zamanda yağmur sularının bahçede birikmesini önlemek için okul bahçelerinde drenaj sistemi yapılmalı ve okul bahçelerine araç park edilmemelidir (Uz ve Sur, 1997). Ayrıca okullarda geleneksel çocuk oyunları olan “mendil kapmaca, Sek Sek, 9 Taş gibi” oyunların da oynanabileceği belirli bir alanın bulunması gerekmektedir (MEB, 2011b). Öte yandan, okul bahçesinin soğuk ve monoton görünmemesi için beton ve asfalt yüzeylerden kaçınılmalı ve peyzaj projesine uygun tasarım yapılmalıdır. Okul bahçesinde iklim kuşağına uygun geniş, doğal tasarımlı çimler ve ağaçlar bulunmalıdır (MEB, 2011b). Kentsel alanlar için ise önerilen kişi başı 7 metrekarelik yeşil alan standardı da okul imar planlarında dikkate alınmalıdır. Okul bahçesine dikilen ağaçlar, tüm okul bahçesinin görüşünü ve denetimini engellemeyecek şekilde düzenlenmelidir. Yeşillendirmede alerjen bitkiler, zehirli yapraklar, meyveler veya dikenler kullanılmamalıdır (Uz ve Sur, 1997). Okul çevre duvarları ise, okullarda öğrenci güvenliğinin sağlanmasında önemli bir unsurdur. Çevre duvarlarda kullanılan çevreleme elemanları taş, tuğla, briket veya tel örgü olabilir. Duvar içerisinde okul ile çevre arasındaki teması engellemeyecek şekilde demir çit

duvarının belirli bir yerine monte edilebilir. Ancak duvarlarda dikenli tel ve kırık cam kullanılmamalıdır (Başar, 2003). Bunun yanında okulların dış kapıları, ilk ve ortaokulların dış giriş kapıları trafik kazalarını önlemek için ana yola açılmayacak şekilde tasarlanmalıdır (Başar, 2003). Öte yandan, okul bahçesinde öğrenci ve öğretmenlerin ders dışı saatlerde dinlenebilecekleri alanlar oluşturulmalıdır. Mümkünse bu alanlar ağaçlıklı olmalı, uygun masa ve oturma alanları ile donatılmalıdır (Başar, 2003). İlk ve ortaokullarda su sıkıntısı olması durumunda ise en az bir okul gününün su ihtiyacını karşılayacak büyüklükte bir su deposu bulunmalıdır. Su denetimi belirli aralıklarla (genellikle 6 ayda bir) yapılmalıdır (MEB, 2011a). Okul saatleri dışında öğrenci ve personelin yiyecek-içecek ihtiyaçlarının karşılanması için de kantinler olmalıdır. Kantinlerin temizliği ve havalandırılması için bu bölümler, okul binasının dışında tasarlanması gerekmektedir (MEB, 2003). Diğer yandan yemekhaneler de genellikle yatılı okullarda ya da başka yerleşim yerlerinden taşınmalı sistem ile gelen öğrencilerin eğitim- öğretim gördüğü okullarda olması gereken bölümdür (Başar, 2003). Okul dış bölümlerinden biri olan spor salonları ise en az uyumlu bir basketbol sahası boyutunda olmalıdır. Ayrıca minimum 250 kişi kapasiteli, seyirci koltuğuna sahip olmalıdır. Acil durumlarda ise bu bölümlerde tahliyeyi kolaylaştıracak geniş kapılar, spor öğrencileri için soyunma odaları, duş ve tuvaletler bulundurulmalıdır (MEB, 2003).

2.1.5. Okul Binasının Yapımında Dikkat Edilmesi Gereken Özellikler

Bir okul binasının nereye inşa edileceğine karar vermek, verimli bir eğitim ortamı oluşturma sürecinin ilk adımıdır. Okullar, hizmet ettikleri toplum kesiminin merkezinde olmalıdır. CEFPI'ye (1981) göre, bir okulun yerini belirlerken; eğitim, eğitim faaliyetleri için uygunluğu, öğrenciler için kolay erişilebilirliği, güvenli bir ortam olması, trafiğe veya fabrika gürültüsüne maruz kalmayan bir yere kurulması, altyapı hizmetlerinin sağlanabileceği bir yerde konuşlandırılması, okulun gerektiğinde sonraki yıllarda genişletilebileceği bir yerde bulunması dikkate alınması gereken kriterlerdir. Aynı zamanda Bagford'a (1981) göre ise özellikle ilkokullar öğrencilerin yürüme mesafesinde olmalıdır.

Okul büyüklüğünün okul başarısı ve okul kültürü üzerindeki etkisi konusunda özellikle yurt dışında çok sayıda araştırma yapılmış ve farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Hem küçük hem de nispeten büyük okulların hem olumlu ve hem de olumsuz etkileri ortaya çıkarılmıştır.

Büyük okulların daha fazla öğretmeni ve öğrencisi bulunmaktadır. Bu, öğretmenlere kendilerini geliştirme fırsatları sunarken, öğrencilerin de ilgi ve yeteneklerine uygun çeşitli konu ve alanlarda eğitim almalarına olanak tanımaktadır. Bununla birlikte, daha büyük okulların da daha büyük sınıf mevcutları vardır. Bu da daha fazla disiplin sorunu ortaya çıkarır ve daha resmi ilişkiler ortaya koyar (Muse, Smith ve Baker, 1987).

Mevcudu az olan okullarda akademik başarı daha yüksektir. Bundan dolayı bu tip okullarda disiplin sorunu ve okul terkleri daha az görülür. Aynı zamanda öğrenciler daha fazla görev ve sorumluluk üstlenirler ve bunun sonucunda kendileri ve okulları hakkında daha olumlu düşüncelere sahip olurlar. Daha küçük okullar, okul-aile birliklerinin çalışmasını kolaylaştırır. Küçük okulların dezavantajları, öğretmenlere öğretim dışında idari görevler verilmesi, öğrenci sayısının az olması nedeniyle öğretim kültürünün ortaya konulamaması, maliyetlerin yüksek olması ve birçok kırsal alanın kaynak yetersizliğidir (Muse, Smith ve Baker, 1987).

Okul binaları tasarlanırken standartlardan kaçınmak önemlidir. Aynı zamanda tasarlama aşamasında dikkate alınması gereken özellikler arasında fiziksel tasarım, görsel öğeler, işitsel öğeler, dokunsal ve fiziksel uyaranlar, tat ve koku yer alır. (Robinson, 2002).

2.1.5.1. Okulun Fiziksel Tasarımı

Genel olarak, daha az kalabalık yerler daha fazla mahremiyet ve dolayısıyla insanlar için daha az stres sunar (Griffin, 1990). Bina tasarımı aynı zamanda insanlar arasındaki ilişkilerin şeklini de etkiler (Myrick ve Marx, 1968). Olumlu öğrenme ve gelişimin insanlar arasındaki ilişkilere bağlı olduğunu, bu nedenle binaların insanların birlikte yaşayabileceği geniş, havadar toplantı odalarına sahip olması gerekmektedir (Griffin, 1990). Sınıf tasarımı ve sınıfın şekli öğrencinin öğrenmesini etkiler (Griffin, 1990). Whisnat (1971) da sınıfın okulun geri kalanından ayrı bir yeri işgal etmesi nedeniyle sınıfta olup bitenlerin dış dünyadan bağımsız olduğu savunur. Roger Barker ve Paul Gump'ın “Küçük Okullar” (1964) adlı çalışmada, küçük okullar 2.000'den fazla öğrenciye sahip büyük okullardan daha fazla fırsat sunduğunu ve bu okullar, öğrencilerin çeşitli etkinliklere katılmaları ve liderlik rolleri üstlenmeleri için artan fırsatlara sahip olduğunu belirtmişlerdir. Garbarino (1980) da çalışmada daha küçük okulların daha düşük suç oranı ve daha düşük ahlak dışı davranış sıklığına sahip olduğunu bulmuştur.

Okulun sadece büyüklüğü değil, sınıf genişliği de eğitim faaliyetlerini etkileyen önemli faktörlerden biridir. 15-20 kişilik sınıflardaki öğrencilerin Stanford başarı testleri 21-25 kişilik sınıflardaki öğrencilerin başarısına göre daha iyi performans gösterdiği bulunmuştur. Küçük sınıflardaki çocukların, özellikle erken çocukluk döneminde, büyük sınıflardaki çocuklara göre tüm konularda daha iyi performans gösterdiği gözlemlenmiştir (Lackney, 1999b). Küçük sınıflar, öğrenciler ve öğretmenler arasındaki etkileşimi artırır, ancak sınıf yoğunluğunu ve kalabalığı azaltır. Loo (1976) tarafından küçük çocuklar üzerinde yapılan bir araştırma, sınıftaki artan konsantrasyonun çocukların stres düzeylerini artırdığını ve buna bağlı olarak sınıftaki saldırgan davranışları ve dikkat dağınıklığını artırdığını bulmuştur.

2.1.5.2. Görsel Etkiler

Mekân tasarlanırken ışık ve gölge kullanımının, ışık şiddetinin ve ışık kalitesinin planlanması önemlidir (Rappoport, 1982). VandenHagel (1972) yaptığı bir araştırmasında, sınıftaki pencere sayısını azaltmış ve odadaki aydınlatma tarzını kontrol ederek sınıftaki ışık miktarını sınırlamıştır. Bu çalışmaya katılan öğretmenler, ışık seviyelerini değiştirerek öğrenci davranışlarını kontrol edebildikleri için penceresiz sınıfları tercih ettiklerini söylemiştir. Ayrıca çalışmada penceresiz sınıflar, okul binası dışındaki hava koşullarının ve olayların öğrencilerin öğrenmesini bölmediğini belirtmiştir. Buna karşılık Ehrenkrantz ve Eckstut (1995)'un yaptıkları çalışmada ise tüm sınıfların yeterli miktarda doğal ışığa sahip olması gerektiğini ve odaya giren ışık kontrollü olduğu sürece yüksek tavanlar en kaliteli ışığın alınmasında büyük avantaj sağladığını belirtmiştir. Kleiber (1973) tarafından yürütülen bir çalışma da eğitim ortamlarında normal tam alan aydınlatmasının etkileri ile beyaz ışık üretmek için flüoresan lambaların kullanımı arasındaki farkı netleştirmeye çalışmış ve doğal ışığın kullanıldığı ortamlarda çoğu kişinin daha az yorulduğu gözlemlenmiştir.

Renk, fiziksel ortamda başka bir görsel uyarıcıdır. Mehrabian ve Russell (1974) araştırmalarında rengin bir uyarıcı olarak insanların moralini ve hareketliliğini etkilediğini bulmuşlardır. Parlaklık, kontrast ve renk çeşitliliği insanların ruh halini yükseltmektedir. Ayrıca ortamın sıcak renk sistemine göre fiziksel aktivitenin de arttığı gözlenmektedir (Griffin, 1990).

2.1.5.3. *İşitsel Faktörler*

Eğitim ortamındaki gürültü, okul binasının içinden veya dışından gelebilir. Ancak bu tür seslerin hem öğrenci davranışlarına hem de öğrencilerin öğrenme üzerinde önemli etkileri olabilir (Lackney, 1999b). Amerika Birleşik Devletleri'nde 1980 ve 1986 yılları arasında yapılan araştırmalar, gürültülü sokaklardaki okullarda öğrenim gören öğrencilerin kan basınçlarında önemli artışlar olduğu gözlemlenmiştir (Lackney, 1999b). İlk ve ortaokulların trafik gürültüsü olan alanlara yerleştirilmesinin bu okullardaki öğrencilerin konsantrasyonlarını kaybetmelerine ve zor egzersizlerde daha fazla hata yapmalarına neden olduğu tespit edilmiştir. Okulun konumu bu nedenle eğitim için önemlidir (Lackney, 1999b). Öte yandan, Mehrabian ve Russell (1974)'in araştırmalarında ritmik olmayan müziğin ses yüksekliğini artırdıkça insanlarda uyarıcı etki bıraktığı gözlemlenmiştir. Ritmik müzik kullanımının, müziğin temposu ve şiddeti arttıkça fiziksel aktivite üzerinde olumlu etkileri olduğu da görülmüştür (Griffin, 1990).

2.1.5.4. *Dokunma ve Fiziksel Uyarılma*

Sıcaklık oranları öğrenci performansını, konsantrasyonunu ve esenliğini etkiler (Griffin, 1990). Normalden daha düşük sıcaklıklar insan becerisini etkilerken, daha yüksek sıcaklıklar uyarılma düzeylerini azaltır ve stres düzeylerini artırır. Mehrabian ve Russell (1974) çalışmalarında insanların ders çalıştıkları yerlerdeki büyük sıcaklık değişimlerinin insanlar üzerinde ciddi etkiler yarattığını bulmuşlardır. Harner (1974) tarafından yapılan bir araştırmada ise sıcaklığın okuma hızı ve anlama üzerinde önemli bir etkisi olduğu bulunmuştur (Lackney, 1999b).

2.1.5.5. *Tat ve Koku*

Anormal düzeydeki uyarıcılar, insanlar üzerinde uyarıcı bir etki gösterir. Güzel ama sıra dışı kokular ve tatlar daha olumlu etki yapar. Ancak bu etkinin büyüklüğü aynı zamanda uyarılma düzeyine de bağlıdır (Griffin, 1990). Okul çağındaki çocuklar üzerindeki en olumsuz etkilerden biri havasız ortamdır. Çalışmalar, okul binalarındaki hava kalitesinin öğrenci konsantrasyonu üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Zaten dezavantajlı durumda olan öğrencilerden, öğretmenlerden ve yöneticilerden yüksek performans beklemek mantıksızdır (Frazier, 1993). Bakımsız binalarda yaşayan çocuklar genellikle sinirlilik, cilt hastalıkları ve zihinsel yorgunluktan muzdariptir. İyileştirilmiş iç hava kalitesi, binaların bazı olumsuz psikolojik etkilerini azaltır (Lackney, 1999b).

Okullar, hükümetler, veliler, öğrenciler ve toplumda çalışan herkesin, okulları oluşturan tüm öğrenciler için güvenli ve yararlı bir öğrenme ortamı ve olumlu bir iklim sağlama konusunda hem okul insanlarına hem de topluma karşı sorumluluğu vardır (Frazier, 1993). Bu nedenle VandenHagel (1972), tüm sınıfların ve okul binalarının biyologlar, psikologlar, biyometeorologlar, öğretmenler, öğrenciler, çalışanlar, elektrikçiler ve mimarlar tarafından tasarlanması gerektiğini belirtmektedir. Çünkü sağlıklı bir okul ortamı oluşturmak, başta öğrenciler, yöneticiler, öğretmenler, rehber öğretmenler ve okulda çalışan diğer personel olmak üzere okuldaki herkesin katkısıyla oluşur (Griffin, 1990).

2.1.6.Okul Binaları ve Yöneticiler

Liderlik yetkinlikleri arasında genel eğitim, iletişim ve işbirliği becerileri, astlara motive etme, karakter, hedeflere ulaşma kararlılığı, yabancı dil bilgisi, stresle baş edebilme, esneklik, sosyal farkındalık, güven gibi kriterler yer almaktadır (Uysal,1993). Başarılı kaliteli okulların ön saflarında, başarılı eğitim yöneticileri vardır. Etkili bir yönetim olmadan hiçbir okul düzgün bir şekilde işleyemez ve başarılı olamaz. Yöneticiler bu nedenle uygun şekilde seçilmelidir (Çağlayan, 2003: 77). Cinsiyet, yaş, okul türü, en son mezun olunan okul ve müdür adayının branşı müdürlerin değerlendirilmesinde geçerli (önemli) değişkenler olarak görülmemektedir. Öte yandan, bir müdürün liderlik nitelikleri için geçerli değişkenler, müdür adayının müdürle ilgili hizmet içi eğitimden geçip geçmediği ve müdür adayı sınavında başarılı olup olmadığı olabilir (Toprakçı, 2000).

Yetkinlik alanı, bir bireyin belirli bir kurumun görevlerini gerçekleştirmesi için göstermesi gereken yetkinlikleri kapsayan alanlardır. Bir kurumun asgari düzeyde etkili olabilmesi için kilit alanlarda yetkinlik gerekmektedir. Bu kilit alanlarda yetkin olmayan yöneticiler, kurumun gerektirdiği rolleri yerine getiremezler (Bursalıoğlu, 1982). Eğitim yöneticisi; öğretmenler, çalışanlar, öğrenciler, veliler, çevre görevlileri, yerel yönetim yetkilileri, merkezi kuruluşlar ve politikacılar, farklı eğitim ve kültür düzeylerine ve farklı beklentilere sahip unsurlarla ilişkiler kurar ve çatışan beklentileri uzlaştırır, demokratik yönetimi sürdürür (Kaya, 1993). Eğitim yöneticilerinin karşılaştıkları bu güçlükler, eğitim yöneticilerinde belirli beceri ve yeterliliklere sahip olması gerektiğini göstermektedir (Açıkgöz, 1994).

2.1.7. Okul Binaları Konusunda Çeşitli Yaklaşımlar

Hugh Skinner, okul tesislerinin kalitesinin öğrencilerin ve öğretmenlerin akademik performansını artıran şey olduğunu ve geleceğin okullarının tüm toplumlara uyan tek tip veya stilde olamayacağını savunur (Aydoğan, 2012). Okulların ve sınıfların fiziksel tasarımı, öğrenme etkinliklerinin yapısı ve işlevi ile yakından ilişkilidir (Taylor, 2002) "Açık Alan Okul" yaklaşımı, yaratıldığı dönemde oldukça çelişkili bir fikir olarak algılanıyordu. Yaklaşımına göre okul binası içindeki duvarlar kaldırılarak geleneksel sınıf ortamı ortadan kaldırıldı. Penceresiz iç mekânlar, sıra dışı tavan tasarımları, alçak tavanlar, sıra dışı açılan duvarlar ve pencereler, bu tür binalarda bulunan farklı tasarımlardır. Amaç, okul binası içinde küçük bir topluluk ortamı yaratmaktır (Costa, 2004). Bu yaklaşım üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Kyzar, açık hava ve geleneksel okullardaki gürültü seviyelerini ölçtü ve sonuçları karşılaştırdı. Araştırmalar, geleneksel okullardaki gürültü seviyesinin yaklaşık 65 desibel ve açık hava okullarında yaklaşık 70 desibel olduğunu bulmuştur. Bu sonuçlara bakarak, iki okul türünün gürültü düzeyleri arasında çok fazla fark olmadığı sonucuna varmıştır (George, 1975).

Okul binası tasarımı ile ilgili bir diğer görüş de binaların çevre koşullarına göre inşa edilmesi gerektiği yönündedir. Yerel malzeme ve kaynakların kullanılması, okulun yapısının ve ısınma koşullarının kültürel ve teknik açıdan daha uygun hale getirilmesini mümkün kılmaktadır. Bu nedenle kuzey ülkelerinde ahşap okulların tercih edilmesi daha uygun görülmüştür (Barnhardt ve Dubbs, 1981). Ancak, Jennes (1962), kütük binaların sık sık onarım gerektirdiğini ve su, aydınlatma ve ısıtma gibi işlevlerin önemli ölçüde yetersiz olduğunu belirtmiştir. Günümüzde okul binalarının her türlü ihtiyaca cevap verecek şekilde tasarlanması fikri her geçen gün önemini yitirmektedir. Eskiden binalar yapılırken binalar arası eşitlik vurgulanırken günümüzde ise bir yapı inşa edilirken, yapının eşit değerde olup olmadığı değil, yapının sahip olduğu potansiyeli topluma adil bir şekilde sunup sunmadığı üzerinde durulmaktadır (Aydoğan, 2012). Okul tasarımını şekillendiren ikinci bir eğilim, okulların çevrelerine göre her zamankinden daha küçük inşa edilmesidir. Çünkü araştırmalar küçük okulların akademik olarak daha başarılı olduğunu gösteriyor (Schwartz, 1999). Ortaya çıkan bir başka anlayış da gelecekteki eğitim faaliyetlerine teknolojik gelişmelerin yön vereceği görüşüdür. Ayrıca, okul olarak kabul edilen geleneksel mekânların yeni okullar için fazla alana sahip olduğu düşünülmemektedir.

(Stevenson, 2002). Ancak sadece sosyal ve teknolojik gelişmeyi gözeterek okul inşa etmek, okulların birçok yönden yetersiz kalmasına neden olabilir. Bir okulu yenilerken ya da yeni bir okul tasarlarken bundan faydalanacak insanların sağlığını da düşünmemiz gerekiyor. Teknolojik gelişmelerin etkisiyle okullarda çevreye zararlı maddelerin kullanılma sıklığının arttığı açıktır. Bunların öğrencilerimizin ve çalışanlarımızın sağlığını olumsuz etkilememesi için çeşitli önlemler almak mantıklıdır (Schwartz, 1999). Çünkü sağlık önlemleri ciddiye alınmazsa özellikle küçük çocuklarda ciddi sağlık sorunları ortaya çıkabilir. Ancak, birçok okulda temizlik, onarım ve tadilat için yapılan kesintilerin eğitim faaliyetleri için yapılan kesintilerden daha cömert olduğu yanlışlığı devam etmektedir (Berry, 2002). Yeni okullar yapılırken, inşaat koşullarının orada okuyabilecek engelli öğrenciler için daha elverişli olması gerektiğini de göz önünde bulundurmak gerekir. Geleneksel okullara bakıldığında, bu okulların çoğunun fiziksel engelli insanlara hitap etmediği açıktır. Tekerlekli sandalye kullananların tırmanması için merdivenlerin kenarlarına bağlanan rampalar bile genellikle çok diktir (Aydoğan, 2012). Bu nedenle yeni bir okul binası inşa edilirken giriş ve koridorların genişliği, merdivenlere yakın eğimlerin dikliği, engelli öğrencilerin asansörleri kullanım kolaylığı gibi faktörler göz önünde bulundurulmalıdır (Pivik, McComas & Laflamme, 2002).

2.1.8. Türkiye’de Okul Binaları Konusundaki Son Yenilikler

Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı, eğitim ortamının modernleştirilmesi sürecinde yeni projelerle okul binalarını daha özgün, modern ve kurumsal hale getirmeye yönelik girişimlerle eğitim kalitesini artırmayı hedeflediğini belirtmiştir. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim yapılarının yapımında zorunlu olmamakla birlikte, belirli bir kaliteyi sağlamak için takip etmek istediği proje türlerini formüle etmektedir (Aydoğan, 2012). Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim projelerine yüzde yüz destek kapsamında hayırseverlere daha özgün okullar yapma seçeneği sunmuştur. “Gelenekten Geleceğe” temasıyla tasarlanan yeni okul binası projeleri; farklı eğitim programları, değişen mevzuat, eğitim amaçları ve işlevleri doğrultusunda, sadece geleceğin ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, günümüz çevre koşullarına da uyum sağlayabilecek niteliktedir. Yeni okul binaları iklim koşullarına ve günümüz teknolojisine uygun, öğrencilerin içinde bulunmaktan ve keyifle öğrenmekten hoşlandıkları çekici ve işlevsel eğitim alanları olarak tasarlanmaktadır (Cilve, 2006). Bu yeni projelerin en önemli özelliği geleneksel ve evrensel özelliklerin

kaynaşmasıdır. Bu işlevler aşağıdaki 6 ana başlık altında açıklanmaktadır (MEB, 2006).

2.1.8.1. Estetik Yenilikler

Ekonomi, güvenlik ve güzellik mimari tasarımda dikkat edilmesi gereken temel kurallardır. Çin Cumhuriyeti'nin ilk zamanlarında estetik değeri ön plana çıkaran yapılar inşa edilmiş ancak yıllar içerisinde yaşanan ekonomik sıkıntılar mimari estetiğin yozlaşmasına neden olmuştur (Cilve, 2006). Gelişmişlik düzeyinin giderek arttığı bir Türkiye'de çocukların eğitiminin sadece öğretmenleri, yaşadıkları çevre, eğitim gördükleri mimari mekânların estetiği, kültürel kaynaklı eğitim olgusu ile sınırlandırılmayacağı tespit edilmiştir. Yeni okul binalarının monotonluğundan, bina cephelerinin hareketli, estetik, Anadolu mimari unsurları kullanılarak cephelerin oluşturulmasına özen gösterildiği söylenmektedir (Aydoğan, 2012).

2.1.8.2. Engelli Öğrenciler İçin Yenilikler

Engelli öğrencilerin yeni tip okullarda herhangi bir sorunla karşılaşmaması için okula giriş anından itibaren güvenliklerinin sağlanması gerekmektedir (Aydoğan, 2012). Güvenlikleri için okul bina girişlerine okulun içine rahat girebilecekleri rampalar, yukarı katlara çıkabilecekleri asansörler ve uluslararası standartlara sahip tuvaletler ve lavabolar olacağı belirtilmektedir (Ulusoy, 2006).

2.1.8.3. Hijyen Yenilikler

Hepatit hastalığının (sarılık) yayılmasının ana nedenlerinden biri; okul tuvaletlerinde ellerin yeteri derecede temizlenmemesi ve aynı lavabodan su içilmesidir. Bu açıdan yeni tip okul projelerinde su içme yerleri tuvaletlerden uzak koridorların sonuna konulacağı belirtilmektedir (MEB, 2006).

2.1.8.4. Sosyal Yenilikler

Bu yeni okullarda dersliklerin en fazla 30 öğrenciye kadar düzenleneceği, aynı zamanda bilgisayar, resim, müzik ve fen gibi dersliklerin de ayrı planlandığı belirtilmektedir. Bunu yanı sıra her katta dinlenme alanları, öğrenciler için kurulmuş spor salonları, danışma servis odaları, veli birlikleri gibi özel odalar planlanmıştır (Aydoğan, 2012).

2.1.8.5. Yapı Güvenliği:

Dünyanın en aktif ve tehlikeli sismik kuşaklarından birinde yer alan Türkiye'nin, yakın gelecekte gerçekleşmesi beklenen büyük bir depreme karşı tüm tedbirleri hızla almaktadır (Aydoğan, 2012). Ülkemizdeki YİBO'ların birçoğunun sismik yeterlilik açısından tarandığı, yetersiz görülen güçlendirme çalışmalarının

hızla tamamlandığı söylenmektedir. Raporlarda belirtildiği üzere yeni yapılan eğitim kurumlarının deprem bakımından tüm önleyici tedbirleri alınarak yapılmakta olduğu belirtilmektedir (Işıkoğlu, 2007).

2.1.8.6. Okul Yapım Kalitesi:

Türkiye'deki okulların yapı denetimi Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım ve Tesisler Daire Başkanlığı'nın sorumluluğundadır. Yapılan incelemelerde inşaatın internet üzerinden görsel kontrolü projesi hayata geçirilmiş, bir noktaya bilgisayara bağlı kamera yerleştirilmiştir ve tüm inşaat süreci görülebilecek şekilde inşaat sürecinin baştan kontrol edilmesi amaçlanmıştır. Son olarak buradan alınan görüntü Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulan bir web sayfasına aktarılacağı ve buradan alınan görüntüler ilgili taraflarca kullanılacağı ifade edilmiştir (Aydoğan, 2012).

2.1.9. Türkiye'deki Öğretim Şekilleri

Kentsel bölgelerde okulların kapasitelerinin yetersiz olması, kırsal bölgelerde ise öğrenci yetersizliğinden dolayı okulların kapatılması Türkiye'de ikili, taşınmalı ve birleştirilmiş öğretim şekillerini ortaya çıkarmıştır (Barbaros, 1998). Büyük şehirlerde yaygın olan ikili eğitim ve kalabalık sınıflar, kırsal alanlardaki taşınmalı eğitim ve birleştirilmiş sınıflı öğretim uygulamaları, fiziksel altyapı ve eğitimin kalitesini etkilemektedir (DPT, 2000; Erdoğan, 2004; Toprakçı, 2010).

2.1.9.1. Tam (Normal) Öğretim

Bu öğretim türü çoğunlukla nüfusun fazla olmadığı taşralarda uygulanmaktadır. Literatüre bakıldığında tam gün öğretim, en ideal öğretim türü olarak görülmektedir (Çatır, 2014; Doğan ve Erbyık, 2021; Özcan ve Öztürk, 2018). Tekli eğitim veren ilköğretim kurumlarında genellikle derslerin başlama saati 08.30, bitiş saatleri ise 15.00'tir. İlgili İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 9. Maddeye göre bu tür okulların ders başlama ve dersten çıkış saatlerinin belirlenmesi valiliklere bırakılmıştır.

2.1.9.2. İkili Öğretim

Nüfusun yoğun olduğu bölgelerde ikili eğitim verilmektedir. İkili eğitime yol açan birçok neden vardır. Bunun başlıca nedenleri arasında sınıfların yetersiz olması ve göç yer almaktadır. Göç ve bunun sonucunda ortaya çıkan yüksek nüfus yoğunluğu ve yoğun nüfuslu bölgelerde okul eksikliği, derslik başına düşen öğrenci sayısını artırmış ve ikili eğitime geçişi zorunlu kılmıştır. Bunun yanı sıra İlköğretim okullarında, özellikler anasınıflarında, ikili eğitime çokça başvurulmaktadır. Bunun

sebebi olarak da öğrenciden elde edilen geliri en üst seviyeye çıkarma olarak görülebilir (Camuzcu, 2007). Uçar'a (1999) göre, okul yönetimindeki üst otoritelerin ve kilit kişilerin etkisi ve talebi nedeniyle okullar ikili eğitime geçmek zorunda kalmış ve Okul kayıt alanı dışındaki bölgelerden gelen öğrencilerin katılımıyla aşırı kalabalık sınıflar oluşturmak zorunda kalmıştır. Sonuç olarak; büyük şehirlerde yaygın olan ikili eğitim ve aşırı kalabalık sınıflar, kırsal alanlardaki birleştirilmiş sınıflı öğretim uygulamaları, fiziki altyapı ve işgücü sıkıntısı gibi eğitimin kalitesi üzerinde olumsuz etkiye sahiptir (DPT, 2001).

2.1.9.3. Taşınalı Eğitim

MEB'in Taşınalı Eğitim Yönetmeliği'ne (2000) göre “taşınalı eğitim”, “ilkokul, ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu bulunmayan veya eğitim alamayan ilkokullarda öğrenim gören öğrencilerin uygulama, uygulama yapmaları gereken program” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2000). Uygulama, Türkiye'de ilk olarak 1989-1990 eğitim-öğretim yılında beş okulda uygulanmış, 2003-2004 eğitim-öğretim yılında ülke geneline yayılarak yaklaşık 30.000 yerleşim bölgesinden 800.000'den fazla öğrencinin ulaşım merkezi okullarına kayıt yaptırması sağlanmıştır (Akyüz, 2013; Memduhoğlu, 2012). Taşınalı eğitim, seyrek nüfuslu ve dağınık bölgelerdeki okul çağındaki seçilmiş öğrencilerin, ilköğretim okulları ulaşım merkezlerine günlük olarak taşınarak eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesi sürecidir. Türkiye'nin birçok bölgesinde okullara taşınalı eğitim uygulamasının getirilmesinin çeşitli nedenleri vardır. Bunlar eğitimin yaygınlaşması, yerleşim yerlerinin dağılması, iç göç, eğitimin kalitesinin artması, fırsat eşitliğinin sağlanması şekilde sıralanabilir (Akyüz, 2013, 352; Karakütük, 1994; Memduhoğlu, 2012; Çelik, 2008). Ancak; Öğrencilerin yaşadığı bölgelerde taşınalı eğitim vermek için o bölgede okul olmaması, okul binasının hasarlı ve kullanılamaz halde veya ilkokul öğrenci sayısının 10'dan az olması gibi şartların sağlanması gerekmektedir.

2.1.9.4. Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması

Türkiye'de birleştirilmiş sınıflar çoğunlukla seyrek nüfuslu köylerde bulunmaktadır. Çünkü köylerde öğrenci sayısı az ve küçük sınıflarda birden fazla öğretmenin bulunması mümkün değildir (Oğuzkan, 1981). Öte yandan kırsal kesimde yaşayan insanlar, çocuklarının yaşadıkları yerde eğitim görmesini istedikleri için zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çok sınıflı okullar açılmaktadır (Köksal, 2002). Aynı zamanda eğitim öğretim yılı

dışında da kullanılmasının ekonomik açıdan alınan önlemlerin bir sonucu olduğu söylenebilir (Köklü, 2000). Sınıflar arası eğitimin bir diğer nedeni de öğretmen eksikliğidir. Tek sınıflı okullarda 40 öğrenciye kadar bir öğretmenlik, 41'den fazla öğrenciye ise iki öğretmenlik kadrosu sağlanmaktadır (Doğan, 2000, s. 19). Türkiye'deki birleştirilmiş sınıf uygulaması olan okulların çoğunda bir öğretmen ve bir sınıf bulunmaktadır.

Öğretmen atamalarında öncelik şehir okullarına verilmekte, köy okulları ise ikinci sırada yer almaktadır (Erdem, 2002). Ayrıca köy okullarındaki çalışma koşullarının ağır olması nedeniyle öğretmenler medeni durum, eğitim durumu, sağlık durumu gibi nedenlerle il veya ilçe merkezlerine görevlendirilmektedir. Bu durumdan dolayı bazı köy okullarında bağımsız sınıf oluşturacak kadar öğrenci bulunmasına rağmen öğretmen eksikliği nedeniyle karma sınıflar bulunmaktadır (Gözütok, 2003). Öte yandan bazı okullarda da öğrenci sayısı bağımsız sınıf oluşturmaya yetecek kadar olmasına rağmen, okul binalarında (bir veya iki derslik) yer yetersizliği, birleştirilmiş sınıfların kullanılmasını zorunlu kılmıştır.

Türkiye'de devam eden köyden kente göç olgusu, hem gönderen köyler hem de alan şehirler açısından çeşitli sorunlar yaratmaktadır. Kırsal alanlara göç, öğrenci sayısının azalmasına ve birleştirilmiş sınıfların başlatılmasına neden olmuştur (Doğan, 2000). Bu bağlamda taşınmalı sistemin mümkün olmadığı yerleşim bölgelerinde yaşayan çocuklar için tek eğitim seçeneği birleştirilmiş okullardır. Dağlık ve ormanlık bölgelerde öğrenciler başka bir okula geçiş yapamadıkları için karma sınıfların olduğu bir okulda okumak zorundadırlar. Özellikle birinci sınıf öğrencisi sayısı az olan, bir veya birkaç derslikli okullar, bir veya daha fazla öğretmenle eğitim vermeye devam ediyor. Bu köylerdeki az sayıda ikinci sınıf öğrencisi eğitimlerine taşınmalı eğitim uygulama yoluyla okullara veya yerel yatılı okullara (YİBO) devam etmektedir.

2.2. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Okulun fiziki ortam ve olanaklarını iyileştirmede okul yöneticilerinin yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri ile ilgili olarak yapılan ve ulaşılabilen bazı araştırmaların bulguları incelenmiştir.

2.2.1. Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Şimşek (1991) “Ortaokul binalarının kullanım etkinliğini mekân ve zaman boyutları açısından değerlendirme” adlı çalışmada mevcut okul binalarının eğitim

kalitesinden ödün vermeden daha fazla kişiye eğitim hizmeti verebilmek için kullanılmasının mümkün olup olmadığını incelemiştir. Çalışmada doküman tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada, okul binalarının daha etkin kullanılması ile ilgili daha çok bilimsel verilere dayanmadan çözülmeye çalışıldığı sonucuna varılmıştır.

Hesapçıoğlu ve Beyhan'ın (1994), "Türkiye'de ve Çeşitli Ülkelerde Okul Binalarının Tasarımı, Türkiye ve İstanbul ilinde Eğitim Tesisleri, Nüfus ilişkisi, Eğitim Planlaması ve Ekonomisi Açısından Bir Ön Çözümleme" adlı çalışmalarının amacı, İstanbul ilindeki eğitim kurumları ve nüfus arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Doküman tarama yöntemi kullanılan çalışmada, eğitim kurumlarının nüfusa göre sayısal veriler kullanılarak planlanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Ünal (2000), "İlköğretim Okullarının Bina Standartlarına Uygunluğu" adlı çalışmasında, ilköğretim okullarının binalarının standartlara uygunluğunu belirlemeye çalışmıştır. Bu amaçla çalışmanın örneklemini, 1997-1998 öğretim yılında İstanbul ili Anadolu tarafında bulunan okullar arasından rastgele seçilmiş 15 devlet ve 15 özel ilköğretim okulu olmak üzere 30 okul binası oluşturmaktadır. Çalışmada, 15 devlet, 15 özel okul kitaplık, spor tesisi, fen ve bilgisayar laboratuvarı, sınıf büyüklükleri ve okul bahçelerinin gözlem formu geliştirilerek gözlem tekniği ile standartlara uygunluğu araştırılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, çoğunluğu okulların yönetmelikteki standartlara uymadığı belirlenmiştir. Öte yandan çalışmada okul binalarının büyüklükleri çevresel gelişme ve büyüme potansiyelleri dikkate alınarak yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Çalışmada, bazı okullardaki yeterli olanaklardan diğer okulların yararlanılmasına fırsat verilmesi gerektiği ve sınıflardaki öğrenci sayılarının ilköğretimin hedeflediği 30-35 kişiye düşürülmesi öğretimin niteliğinin artırılmasında önemli olacağı önerilmektedir.

Gün'ün (2001), "İlköğretim Okul Binalarının Bugünkü Yapılaşma Durumu" adlı araştırmasının amacı, 1997 yılında sekiz yıl üst üste yürürlüğe giren 4306 Sayılı Zorunlu Eğitim Kanunu'ndan bu yana ilkokul binalarının tasarım, projelendirme ve yapılaşmalarında meydana gelen değişiklikleri belirlemektir. Araştırmada, ilköğretim okullarının 1997 yılı öncesi ve sonrası durumları incelenmiş ve okul, dersane, öğrenci ve öğretmen verileri analiz edilmiştir. Bu bağlamda ilköğretim okul binalarının eski projeleri ile yeni tip projeleri karşılaştırılmış ve aralarındaki farklar tespit edilmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın

örneklemini Ankara ili, Keçiören ilçesindeki MEB'e bağlı ilköğretim okulları oluşturmaktadır. Araştırma için belirlenen bu okullarda anket uygulaması yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, yapılacak olan her okul tesisi için ayrı ayrı proje oluşturma zorluğu yanında zaman, personel ve mali sebeplerden dolayı proje uygulamalar devam etmekte olduğu ve benzer projelerin hayata geçirilmesinde gecikmelerin yaşandığı belirtilmektedir. Aynı zamanda araştırmada farklı çevre koşullarında benzer tip projelerin yapılmasının birden fazla sorunun ortaya çıkmasına sebep olduğu bulgusuna da ulaşılmıştır.

Gürol ve Gök (2002) "İlkokul binalarının zaman ve ergonomi açısından kullanımı" adlı çalışmada, ilköğretim okullarının zaman ve ergonomik açıdan kullanım durumunu ele almaya çalışmıştır. Çalışma, alanyazın taraması ve anket uygulaması yöntemiyle yapılmıştır. İlgili bilgiler alanyazından toplandıktan sonra, uzman görüşü de alınarak geliştirilen anket formu okul yöneticilerine uygulanmıştır. Anket, 1998-1999 öğretim yılında Elazığ il merkezinde bulunan ilköğretim okullarının 110 yöneticisine uygulanmıştır. Uygulanan 110 anket formundan 106'sı geçerli sayılmıştır. İlgili istatistiksel yöntemler kullanılarak veriler çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Okulların %92,5'i sadece örgün eğitim için kullanılmakta olduğu, yani öğrenciler dışında toplumun diğer kesimleri tarafından kullanılmadığı ortaya çıkmıştır. Öte yandan %4,7'si yaygın eğitim için, %0,9'u otopark/otobüs pazarı için kullanıldığı bulgularına ulaşılmıştır. Aynı zamanda öğrenci kapasitesinin ideal kapasitenin çok üzerinde olan okulların %32,7'sinde çeşitli bölümlerin olmadığı, %67,3'ünde ise gerekli bölümlerin olduğu ancak bu okulların da öğrenci mevcut sayısının fazla olması sebebi ile kullanılmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda, okullardaki ortak alanların ortalamanın üstünde bir kapasite ile kullanıldığı, bu alanların ergonomik açıdan uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Başar (2003) "İlköğretim Kurumlarının Olanakları" adlı araştırmasında, ilköğretim okullarının eğitim çalışanlarının ve eğitim yerlerinin olanaklarını saptamaya ve olanakların yeterliği konusunda yönetici ve öğretmen görüşlerini ortaya koymaya çalışmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama (nedensel karşılaştırma) modeli kullanılan araştırmanın örneklemini;292 ilköğretim okulu oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, ilköğretim okullarının çalışan (destek çalışanı, öğretmen) ve ortam-olanak bakımından İlköğretim okullarının % 65,8'i konutlarla

arasında bin metreden daha fazla bir mesafe olduğu; % 71,9'unun konutlar arasında kaldığı; % 9,2'sinin çevresinde sınır duvarı olmadığı saptanmıştır. Ayrıca tören, dinlenme ve oyun alanları, çim ve ağaçlık türü yeşil alanlar, uygulama bahçesi, laboratuvar, spor salonu, çok amaçlı salon, kitaplık, arşiv, müze, barınma ve beslenme, kantin, oyun alanları, yeşil alanlar, müzik ve resim odaları, çok amaçlı salon, yemekhane olanakları vb. yerler konusunda da eksiklikler yaşanmaktadır.

İstanbul Bilgi Üniversitesi (2004) 2003 yılında “Yatılı Bölge İlköğretim Okullarının Eğitim Kalitesinin ve Fiziki Koşullarının İyileştirilmesi” isimli bir proje geliştirmiştir. Bu projede Kars’ın Kağızman ilçesinde bulunan YİBO’da eğitim ve öğretimin kalitesini ve olanaklarını geliştirmek için bir dizi çalışma yapılmıştır. Bu proje sonucunda okul binası restore edilmiş, okulda okuyan öğrencilerle tiyatro ve müzik dinletileri yapılmıştır. Yönetici ve öğretmenlerin niteliğini artırmak için sosyal etkinliklerle ilgili anketler yapılmış ve eğitim programları uygulanmıştır.

Köse’nin (2004) “Beyne Daha Uygun Bir Öğrenme Ortamında Üniversite Öğrencilerine İngilizcenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi” adlı araştırmasında; üniversite öğrencilerinin alışlagelmiş dersliklerden farklı olarak öğrencilerin kendilerini fiziksel ve psikolojik olarak daha rahat hissedecekleri bir derslikte İngilizce öğrenmelerinin faydalarını sorgulamayı amaçlamıştır. Araştırma 2004-2005 eğitim öğretim yılında Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Bölümü birinci sınıfta okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın A ve B olmak üzere iki sınıfa ayrılmış ve biri kontrol grubu olarak 30 kişi, diğeri deney grubu olarak 30 kişi şeklinde atanmıştır. Araştırmada model olarak ön-test, son-test, kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, beyne daha uygun öğrenme ortamında İngilizce öğrenen denek grubunun akademik başarı düzeyinin geleneksel sınıfta İngilizce öğrenen kontrol grubundan daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Yıldız ve Perihanoğlu’nun (2004), “Okul Olanaklarının Mevcudiyeti ile Öğrencilerin Gelişim Düzeyleri Arasındaki İlişki” adlı çalışmalarının amacı, Van il merkezindeki okulöncesi eğitim kurumlarının MEB’ce belirlenen eğitim hedeflerini gerçekleştirme düzeylerini incelemektir. Çalışmanın örneklemini Van ili merkezindeki 7 ilköğretim kurumuna bağlı anasınıflarındaki 267 öğrenci ve 18 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklemdaki öğrencilerin gelişimsel durumu "Portage

Erken Eğitim Kılavuzu Kontrol Listesi" kullanılarak, çalışılan okullardaki eğitim materyallerinin düzeyi "Kurum Gözlem Formu" doldurularak, öğretmen bilgileri ise "Öğretmen Bilgi Formu" doldurularak saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; alt sosyo-ekonomik düzey aile çocuklarının diğerlerine göre dil gelişimi alanında geri olduğu, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre dil ve bilişsel gelişim alanında daha başarılı olduğu, öğretmen öğrenim düzeyi ve deneyiminin sonuçları değiştirmedeği, materyal düzeyi yeterli eğitim ortamlarındaki öğrencilerin daha başarılı olduğu görülmüştür.

Cilve (2006) "İlk ve ortaokul binalarının kullanıcı ihtiyaçlarının ve fiziksel alan özelliklerinin bina değerlendirme yöntemi kullanılarak belirlenmesi" adlı araştırmasında eğitim kampüslerinin niceliksel ve niteliksel açıdan kullanıcı gereksinimlerini karşılayabilen yapılar olarak tasarlanabilmesi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 2005-2006 eğitim öğretim yılındaki Adana, Gaziantep, Osmaniye, İstanbul ve Mersin illerinden seçilen 11 eğitim binası oluşturmaktadır. Araştırma iki aşamada gerçekleşmiştir; bunlardan ilki alanyazın taraması, ikincisi ise alan çalışmasıdır. Araştırmada; okul imarının tasarım aşamasında proaktif olarak düşünülmeyeceği, gerektiğinde yapılan ek binaların uygunsuz yapıldığı, ortak mekânların acil çıkış geçiş mekânları olarak değil, devam ettirilebilir sosyal mekânlar olarak yorumlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan bu on bir okulda genellikle kullanıcı gereksinimleri yeterince önemsenmemiş ve tasarım problemleri ortaya çıkmıştır. Araştırmada, çocukların eğitimi sadece derslik mekânlarında değil, gerek koridor, gerek iç bahçe gibi yapının tümünde sürdürülebilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda araştırmada okul yapısının çevreden izole edilmesi gerektiği de vurgulanmıştır.

Çabuk (2006) "İlkokul binalarının renk sınıflandırması" adlı araştırmasının amacı, eğitim mekânlarını yaparken donanımın uygun renk tercihlerini saptamak ve bu tercihlerin kullanıcılar üzerinde olumlu ve olumsuz etkilerini belirlemektir. Çalışma kapsamında yakın çevredeki örnekler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda "soğuk" renklerin ruh hali etkisine yol açarak mekânın "dar" algılanmasına yol açtığını, bu durumun kullanıcı üzerinde olumsuz etki yarattığını ve öğrencilerde ferah ve rahat hissi algılanması için koridorların açık renklerle çevrelenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Ulusoy(2006), “Kaynaştırma Eğitimi için Eğitim Binalarında Engelli Bireylerin Kullanımına Yönelik Mimari Hükümler” adlı çalışmasında, mevcut okullarda ve yeni yapılacak okullarda engellilerin kullanımları da göz önüne alınarak gerekli mimari düzenlemeleri belirlenmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmanın yöntemi için, çalışma başlangıcında engelli tanımlarının ve özelliklerinin belirlenmesi için alanyazın taraması yapılmıştır. Çalışma, mevcut okullarda engelli öğrencilerin eğitim alabilmeleri için fiziki düzenlemelerin yapılması ve yeni inşa edilecek okul binalarının projelerinde de bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırma sonucuna göre engelli öğrencilerin eğitim göreceği genel eğitim okullarında fiziksel düzenlemenin mevcut okullarda yeniden, yeni yapılacak okullarda ise tasarımda göz önünde bulundurularak bu çocukların gereksinimleri doğrultusunda düzenlenmesi gerekmektedir.

Demirtaş’ın (2007) “Okul Yönetiminde Karşılaşılan Sorunların Öğrenci ve Okul İle İlgili Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı araştırmasında, okullarda yaşanan sorunların belirlenmesi ve bu sorunların öğrenci ve okul ile ilgili bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modeli kullanılan araştırmanın örneklemini Malatya ili merkez ilçede yer alan 225 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama amacıyla “Okul Yönetimi Problem Tarama Envanteri” hazırlanmıştır. Araştırma sonucuna göre, genel lise yöneticilerinin diğer yöneticilere kıyasla daha fazla yönetimsel sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür. Öte yandan araştırmada en az yönetimsel sorunun okul öncesi kurumlarında olduğu ifade edilmiştir.

Işıkoğlu (2007), “Hakkâri İli YİBO'nun Fırsatları ve Sorunları” adlı çalışmasında Hakkâri ilindeki YİBO'ların kadro ve fiziksel olanaklarını değerlendirmeye çalışmıştır. Bu çalışma sırasında önce konu hakkındaki yayınlar incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Hakkâri ilinde bulunan YİBO'da görevli 15 okul yöneticisi ve 56 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracıyla yanıtlanan soruların bulguları tablolara işlenmiş ve daha sonra bulgular yorumlanmış ve sonuçlar çıkarılmıştır. Araştırma sonucuna göre YİBO'lardaki personel sayısının yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Aynı araştırmada

zamanda kadro eksiklerinin yanı sıra YİBO'larda fiziksel imkân ve olanakların ve bunlarla ilgili kanunların da yetersiz olduğu ifade edilmiştir.

Karaküçük (2010) “Okul Rehberlik Servislerinin Fiziksel /Mekânsal Koşullarının İncelenmesi” adlı çalışmasında okul öncesi eğitim kurumlarından seçilmiş bir örneklemde, var olan fiziksel/mekânsal koşulların, çocukların gelişim özelliklerine ve ilgili alanyazına uyup uymadığını araştırmıştır. Bu amaçla, Sivas ilinde, 15 okul öncesi eğitim kurumunda, okul binasının yeri/yapısı, iç mekân özellikleri, bahçe/dış mekân özellikleri ve güvenliğine ilişkin olarak, nitel araştırma yöntemlerinden “gözlem” ve “doküman incelemesi” yoluyla veriler toplanmıştır. Verilerin, alanyazın bilgileriyle karşılaştırılması sonucunda, idari bölümler, uyku odası, yemek masası ve sandalye boyutları, çocuk başına düşen alan, ısınma ve aydınlatma koşullarının “yeterli/oldukça yeterli” olduğu görülmüştür. Gözlem odası, sağlık odası, tuvalet-lavabo sayıları, bahçe, oyun araç-gereçleri ve yangın güvenliği açısından sağlanan koşullar ise yetersiz/oldukça yetersizdir. Çalışmanın sonuçlarına göre, incelenen okul öncesi eğitim kurumlarında, fiziksel/mekânsal koşulların belirlenmiş ölçütlere tam olarak uymadığı ve okullar arasında farklılıklar gösterdiği ifade edilmiştir.

Köse ve Barkul (2012), “İlkokul Binalarında Tip Proje Kullanımının Sorunları” adlı araştırmada, İstanbul il sınırları içerisinde yer alan bir ilköğretim projesi incelenmiş ve uygulama aşamasında karşılaşılan sorunlar değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucuna göre, Türkiye’de sekiz yıllık eğitime geçişle birlikte tip proje uygulamasının daha da önem kazandığını tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu süreçte yapılacak olan her okul tesisi için ayrı ayrı proje oluşturmanın zorluğu yanında zaman, personel ve mali sebeplerden dolayı proje tipi uygulamalar devam edilmesi ve benzer projelerin hayata geçirilmesi gerekliliği belirtilmiştir.

Güleş’in (2013), “Okul Öncesi Eğitimde Fiziksel Çevre” adlı araştırmasının amacı, okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel çevreye yönelik kalite standartlarını, eğitimin ortak paydaşları olan veli, öğretmen ve yönetici görüşlerine göre ortaya çıkarmaktır. Genel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu 15 bağımsız resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumları oluşturmuş ve toplam 538 veli, 51 öğretmen ve 15 yönetici çalışmaya dâhil olmuştur. Fiziksel çevre standartları ölçütünde okullardaki mevcut durumun yeterlilik düzeyinin değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucunda iyileştirme yapılması gereken alanlar ortaya çıkarmıştır. Araştırma sonucunda ayrıca yetersizliklerin iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Özkubat'ın (2013) “Okul Öncesi Kurumlarında Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi ve Donanımı” adlı çalışmasında, okul öncesi eğitim kurumlarının eğitim ortamları ve donanımlarında bulunması gereken niteliklere değinilerek, bu konuya dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın yöntemi nitel araştırma yöntemlerinden gözlem ve doküman incelemesidir. Çalışmanın örneklemini ise 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Sivas ilinde bulunan 15 okul öncesi eğitim kurumu oluşturmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel koşullarda ve araç gereç yeterliliğinde iyileştirmeler yapılması ve sınıflardaki çocuk sayılarının fazla olmamasına dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarında anaokulu ve anasınıflarının bina koşullarında uluslararası standartlar oluşturulması gerektiği de ifade edilmiştir. Sonuç olarak çalışmada, incelenen okul öncesi eğitim kurumlarında, fiziksel/mekânsal koşulların belirlenmiş ölçütlere tam olarak uymadığı ve okullar arasında farklılıkların bulunduğu ortaya konulmuştur.

Akkaya ve Yılmaz'ın (2019) “Okulun Fiziki Çevre Algı Ölçeği: Ölçek Geliştirme Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması” adlı çalışmasının amacı, lisede okuyan öğrencilerin okullarındaki fiziki özellikleri algılama düzeylerini tespit etmek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Çalışmanın örneklemini 560 lise öğrencisi oluşturmuştur. Elde edilen veriler Açıklayıcı Faktör Analiziyle (AFA) analiz edilmiş, analizlerde ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakılmış ve faktörlerin birbiriyle anlamlı ve olumlu bir ilişki sergilediği görülmüştür. Çalışmanın sonucuna göre oluşturulan ölçeğin, lise öğrencilerinin okullarına yönelik fiziki özellikleri algılama düzeyleri üzerinde tutarlı ölçümler yapabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu belirtilmiştir.

Güner ve Kartal'ın (2019), “Okulun Hazır Oluşu Üzerine Nitel Bir İnceleme” adlı çalışmasında; ilkokulun, çocuk için hazırlıklı olması açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden, “iç içe geçmiş tek durum” deseni ile yürütülmüştür. Amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile çalışma grubuna, 21 sınıf öğretmeni alınmıştır. Veriler, 2017-2018

eğitim-öğretim yılının ikinci yarısında, görüşme formu ile toplanmış ve betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular incelendiğinde, okulun fiziki açıdan hazır olması ile ilgili öğretmen görüşlerinin, “sınıf düzenlemeleri”, “fiziki güvenlik önlemleri” ve “ortak kullanım alanlarına ilişkin düzenlenmeler” isimli kategoriler altında toplandığı görülmüştür. Ayrıca çalışmada, öğretmenin hazır olması ile ilgili olarak, “mesleki deneyim”, “kişisel özellikler”, “iletişim”, “program bilgisi”, “sınıf yönetimi”, “materyal geliştirme ve teknoloji kullanımı” ve “kişisel ve mesleki gelişim” başlıkları elde edilmiştir. Öte yandan çalışmada öğretmenler, okullarda yürütülen etkili okula geçiş uygulamaları olarak “veli bilgilendirme toplantısı”, “ev ziyaretleri”, “yakın çevre gezileri” ve “okul başlamadan önce ailelerle görüşme” isimli etkinlikleri ifade etmişlerdir.

Arslan’ın (2021) “İlkokulun Hayati Sorunları ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmasının amacı, ilk ve ortaokulların hayati önem taşıyan sorunlarının tespit etmek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini geliştirmektir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül çoklu durum çalışma deseni kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini ise, Tokat ilinde 2016-2017 öğretim yılında çalışan 35 ilk ve ortaokul yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre hayati öneme sahip en önemli sorunlar; ilk ve ortaokullarda ödeneklerinin olmaması, bu okulların fiziksel alt yapılarının yetersiz olması ve velilerin okula karşı ilgisiz olmasıdır.

Özsoy, Er, Er ve Özsoy (2022) “İlkokul Öğretmenlerinin İkili Eğitime İlişkin Görüşleri” adlı araştırmalarında, ilkokullarda çalışan öğretmenlerin ikili eğitim sistemine karşı görüşlerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Samsun’un Atakum, Canik ve İlkadım İlçelerinde 2017-2018 öğretim yılında ikili eğitim yapan ilkokullarda görev yapan 30 öğretmen oluşturmaktadır. Amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen katılımcılara veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Betimsel analiz ile çözümlenen araştırma sonuçları; ikili eğitimin öğrenciler açısından dezavantajlı olduğu, öğretmenlerin ikili eğitim yapılan okullarda çok sayıda problemle karşılaştığı, ikili eğitim yapan okullarda aynı derslik ve sınıf malzemelerini sabah ve öğleden sonra kullanmasındaki problemler dezavantaj olarak dile getirilmiştir.

Yetişkul, Demir, Özdemir, Ziya ve Bumin (2022) “İkili ve Tekli Eğitim Yapan İlkokullarda Örgüt Kültürünün Karşılaştırılması” adlı çalışmalarında, tekli eğitim sisteminde çalışan öğretmenler ile ikili eğitim sisteminde çalışan öğretmenlerin bulunduğu ilkokullardaki örgütsel kültürü incelemeyi ve okullar arasındaki farklılıkları araştırmayı amaçlamışlardır. İlişkisel tarama modeli kullanılan çalışmanın örneklemini, tekli ve ikili eğitim yapan okullarda çalışan 200 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenler basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Çalışmada, İpek (1999) tarafından geliştirilen “Örgütsel Kültür Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre ikili ve tekli eğitim yapan ilkokullarda örgütsel kültür okulun öğretim şekli, öğretmen sayısı ve mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık değişmektedir. Ayrıca örgüt kültürü boyutları itibariyle de ikili eğitim tekli eğitim yapan okullara göre farklı çıkmıştır.

Sütlü ve Beşikçi'nin (2024) “Dış Hekimliği Fakültesi Öğrencilerinin Okul Olanakları Hakkındaki Memnuniyet Düzeylerinin Tespiti” adlı araştırmalarının amacı; Dış Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin okul imkân ve olanaklar hakkındaki düşüncelerini tespit ederek eğitim kalitesini arttırmak ve yapılabilecek müdahaleleri belirlemektir. Araştırmanın evrenini, 2022-2023 öğretim yılında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde okuyan 70 birinci sınıf öğrencisi ile Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi'nde okuyan 120 birinci sınıf öğrencisi öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise toplam 106 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın bulgularında öğrencilerin %42,4'ü okuldaki sosyal faaliyetleri olumsuz, %78,3'ü fiziki şartları, %89,7'si eğitim kalitesini, %81,1'i okul idaresinin ilgisini olumlu olarak değerlendirmiştir. Araştırmanın sonucuna göre, öğrencilerin isteklerinin daha çok sosyal, fiziksel ve akademik gelişimlerini desteklemek yönünde olduğu ifade edilmiştir.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Awiria (1994) yaptığı çalışmada okulların fiziksel ortamı ile öğrenci davranışları arasındaki ilişkiyi ortaokul perspektifinden araştırmıştır. Çalışmada, öğrenci davranışlarının okulun fiziksel ortamıyla pozitif bir ilişki içinde olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışma öncelikle okulun fiziki ortamını genel olarak tanımlamış, ardından davranışı genel olarak tanımlayarak "iyi" ve "zayıf" davranışları belirlemiştir. Daha sonra HMI raporlarına (1988-1991) dayanarak okulların “iyi” ve “kötü” fiziksel ortamlarını ortaya çıkarmıştır. Çalışma iki deneysel yöntem

kullanılarak gerçekleştirilmiştir.2 okuldan 10 öğretmen ve 115 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin ve öğrencilerin tutumları ile okulun fiziksel ortamı arasında yüksek düzeyde yakın ilişki olduğunu göstermiştir. Araştırmanın diğer bir sonucunda ise öğrencilerin iyi bir fiziksel çevre olarak kabul edilen ortamda olumlu davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir.

Prescott (2001) yaptığı, “Tropik Bölgelerdeki Okul Binalarının Isı Konforu” adlı araştırmasında; tropikal bölgelerdeki okul binalarının ısı konforunu incelemiştir. Doküman tarama yöntemi kullanılan araştırmanın örneklemini, Avustralya’da 1997-1998 yılında bulunan Kuzey Queensland’deki okullar oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucuna göre, öğretmenlerin okullardaki mevcut termal ortama vermiş oldukları tepkilerin farklılaştıkları, bundan dolayı okullarda iklimlendirmenin zorunlu olması ve sınıflardaki mevcut termal ortamın sık sık bakım ve onarımın yapılması gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda okul planlamacılarının termal ortamın yönetimini sınıf öğretmenlerine bırakılmaması gerektiği, okullarda iklimlendirme ekipmanlarının kurulumunun önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmaya göre okula yeni başlayan öğretmenlere sınıflarının kullanımı ile ilgili eğitimler verilebilir.

Al-Enezi’in (2002) “Kuveyt’in istihdam politikası: Formülasyonu, sonuçları ve zorlukları” adlı araştırmasında, Kuveyt’teki devlet liselerindeki 12. sınıf öğrencilerinin okul inşaat koşulları ile akademik performansları arasındaki ilişkiyi ve genel okul ürünleri, bakım ürünleri, yapısal koşullar ile okul başarısı arasında bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 28’i erkek, 28’i kız olmak üzere toplam 56 lise öğrencisi oluşturmuştur. Bu araştırma verilerinin analizinde hem korelasyon hem de regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, tüm okullar incelendiğinde binanın görünümü, yapısı ve diğer koşullarının öğrenci performansı ile anlamlı pozitif ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda, akademik başarı ile erkek okullarının yapısal koşulları arasında anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca araştırmada, kız okullarında yapısal koşulların fen ve sanat alanındaki akademik başarıya herhangi bir etkisi olmadığı, ancak yapısal koşulların grafiti ve sızdıran çatılar gibi fiziksel yönlerinin öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Lupton (2003) çalışmasında, dezavantajlı bölgelerdeki ortaöğretim okullarını okul süreçleri ve kalitesi açısından araştırmıştır. Bu çalışma, OFSTED'e (Eğitimde Standartlar Ofisi) göre değerlendirildiğinde dezavantajların ortaöğretim kurumlarının organizasyonunu, süreçlerini ve kalitesini nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Her ne kadar bu çalışma, bağlam ve kalite arasındaki ilişkinin niceliksel bir analiziyle başlasa da temelde dört nitel vaka çalışmasına dayanmaktadır. Araştırmalar, yoksul bölgelerdeki kalite sorunlarının bağlamsal etkileri yansıttığını ve kısmen derecelendirme sistemlerinin etkisinden kaynaklandığını göstermektedir. Bunun yanında çalışmada, dezavantajlı bölgelerdeki okul bağlamları arasında, tipik bağlam ölçümleriyle yakalanamayan önemli farklılıklar bulunmuştur. Çalışmada, bağlamsal etkilerin belirlenmesi, finansmanda ve okul denetiminde değişikliklerin olması gerektiği ve yoksul bölgelerdeki okulları iyileştirmek için somut uygulamalara ihtiyacın olduğu sonucuna varılmıştır.

Olson ve Kellum (2003), sürdürülebilir okul binalarının öğrencilerin akademik performansına etkisini incelemiştir. Doküman tarama modeli kullanılan araştırmanın örneklemini ABD'nin California Eyaletinin Orange Bölgesinde bulunan 21.000 öğrencinin performans verileri oluşturmaktadır. Araştırmada, sürdürülebilir okul binası tasarımının iki bileşeni olan gün ışığı kalitesi ve havalandırmanın öğrenci performansını doğrudan etkilediği sonucuna varmışlardır. Castronuovo (2006) çalışmasında, okulların topluluk içinde mi yoksa uzakta mı inşa edilmesi gerektiğini ele almıştır. Çalışmanın örneklemini Washington DC'de bulunan okullar oluşturmaktadır. Nitel araştırmalardan gözlem ve doküman inceleme yöntemi kullanılan çalışma, büyük okulların öğrencilere uygun bir öğrenme ortamı sağlamadığını tespit etmiştir. Çalışmanın diğer bir sonucuna göre ise, çocukların çevrelerine daha yakın inşa edilen daha küçük okulların daha güçlü ilişkiler oluşturduğunu ve okul ile çevre arasında simbiyotik bir ilişkinin gelişmesine olanak sağladığı ortaya çıkmıştır.

Tanner'in (2008) "Öğrenci Performansı İle Okulun Fiziksel Ortamı Arasındaki İlişkinin Tanımı" adlı çalışmasının amacı, okulun fiziksel ortamı ve bunların öğrencilerin akademik başarısına nasıl ilişki kurabileceğini analiz etmektir. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılan çalışmanın örneklemini ABD'de bulunan 24 ilköğretim okulunun üçüncü sınıf öğrencileri

oluşturmaktadır. Çalışma, okul tasarım faktörlerinin öğrenci performans verileri üzerindeki etkisini sınırlı regresyon analizi ile ortaya koymuştur. Çalışmanın sonucuna göre fiziksel ortamın öğrenci performansı ile olumlu yönde ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Cox (2011), üniversite alanlarındaki öğrenci deneyimlerini keşfetmek için keşfedici bir araştırma modeli kullanan çalışmada, öğrencilerin öğrenme alanlarına ve görsellere tepkilerini, kendi kendine çalışma konumları için tercihlerini ve fakülte binalarına yönelik öğrenci duygularını araştırmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılan araştırmanın örneklemini İngiltere’de 2009-2010 yıllarında okuyan 400’e yakın lisans, yüksek lisans ve araştırma öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma, üniversite büyüklüğü ve idari verimlilik gibi faktörlerin nasıl daha kişisellikten uzak ve disiplinli çevreler üretmeye eğilimli olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Araştırma sonucunda misafirperverlik, dayanışma ve beraberlik gibi tepkiler ortaya çıkmıştır.

McEwen, Edgerton ve McKechnie (2011) çalışmada, öğrencilerin okullarının fiziksel ortamına ilişkin algıları ile özsayıları, öğrenme hedefleri, akademik başarıları ve okul davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmada, başlangıçta ortaokullarda öğrenim gören 11-17 yaş arası öğrencilerden seçilen 6 odak grup oluşturulmuştur. İkinci aşamada 2 liseden 610 öğrenciye anket uygulanmıştır. Çalışmada, öğrencilerin okullarının fiziksel ortamına ilişkin algılarının öğrenme hedefleri ve öz saygılarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Okul ortamına ilişkin olumlu algılar birinci grupta daha belirginken, üçüncü ve beşinci gruptaki öğrencilerde olumsuz algılar ortaya çıkmıştır. Bu grupların özsaygı ve öğrenme hedeflerinin okulun fiziki ortamıyla ilgili olmadığı, çeşitli nedenlere bağlı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre bir okulun fiziksel ortamının, öğrencilerin bilişleri veya duygularından ziyade davranışları üzerinde doğrudan ve güçlü bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Montazami (2012) “Londra İlkokullarının Sınıflarında Uçak Gürültüsü, Aşırı Isınma ve Kötü Hava Kalitesi” adlı çalışmada; okullarda akustik, termal ve havalandırma kalitesi arasındaki farklılığı araştırmıştır. Çalışmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini, Londra’nın Hounslow Bölgesindeki havalimanına yakın ve havalimanından uzak

sessiz 15 ilkokulda görev yapan 93 öğretmen ve yardımcıları ile o okullarda okuyan 240 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada, gürültülü bölgelerde (örneğin Heathrow Havaalanı) bulunan doğal olarak havalandırılan okulların aşırı sıcaklıklara ve düşük hava kalitesine maruz kaldığı tespit edilmiştir. Çalışmanın diğer bir sonucuna göre ise, sınıfların aşırı ısınma olasılığı daha yüksek olduğu ve bina içindeki yetersiz havalandırma nedeniyle hava kalitesi bozulduğu ortaya çıkmıştır.

Thomson (2013) çalışmasında, Cornwall'daki ortaöğretim okullarının çevre düzenlemesine yakından bakmıştır. Doküman tarama modeli ile yapılan bu çalışmanın amacı; planlamacılar, bahçe tasarımcıları, öğretmenler ve diğer paydaşlarla birlikte okulların dış mekânlarının tasarımında çocukların ve gençlerin rolü ve potansiyelini ele almaktır. İngiltere Cornwall'da bulunan 31 eyalet ortaokulundan 12'si bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışmaya göre, okul mekânlarının öğrencilerin ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığı belirlenmekte çocukların ve gençlerin bu tasarım kararlarına katılımının okul kültürünün bir parçası olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak alan yazındaki araştırmaların daha çok okulların fiziksel açıdan değerlendirilmesine (Akar ve Sadık, 2003; Akçay, 1997; Aksu vd., 2011; Çabuk, 2006; Ergen, 1986; Gömleksiz ve Temel, 1993; Karaküçük, 2010; Özer, 2014; Uludağ ve Odacı, 2010) ilişkin olduğu; ancak okul gelişiminin bir parçası olan fiziksel boyut (Altındağ, 2008; Balcı, 2011; Beycioğlu ve Aslan, 2010; Ceylan, 2009; Dağ, 2009; Gürsül, 2010; Yalçın, 2010; Yıldırım, 2011) ile ilgili konularının daha az çalışıldığı, söz konusu çalışmaların daha çok okul türleri bağlamında özellikle ilköğretim okulları ağırlıklı çalışmalar (Başar, 2003; Gürol ve Gök, 2002; Özbayraktar, 2005; Özgü, 1995; Yılmaz, 2010) ve okul tasarımları (Baykal, 1995; Dinç ve Onat, 2002; Hesapçıoğlu ve Beyhan, 1994; Özükren, 1982) olduğu görülmüştür. Ancak, okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda aynı binayı kullanmak zorunda kalan okul yöneticilerinin yaşadığı sorunlarla ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırma aynı binayı kullanan okul müdürlerinin okullarının fiziki ortam ve olanaklarını iyileştirmede yaşadığı sorunlara çözüm önerileri getirilmesi ve bu tür okulların daha başarılı hale gelmesi açısından değerlendirilmesi yararlı olacaktır.

BÖLÜM III YÖNTEM

Bu bölüm araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, geçerlik ve güvenirliğin sağlanması aşaması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler içermektedir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırmada, nitel araştırma kapsamında durum çalışması deseni ve görüşme yönteminden yararlanılmıştır. Durum çalışması, güncel olayların gerçek dünya perspektifinden derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde araştırılmasını içerir. Temel amaç, güncel verileri dikkatli bir şekilde ele almak ve olduğu gibi sunmaktır (Akar, 2016). Bu çalışma Aynı binayı kullanmak zorunda kalan birden fazla okul yöneticilerinin, okulun fiziki yapısı ile ilgili sorun ve iyileştirme algı durumlarını onlara sorarak ortaya koymaktır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları 2022-2023 öğretim yılında İzmir ilinde aynı binayı kullanan 15 müdür, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Nitel araştırmalarda kullanılan bir teknik olan amaçlı örnekleme yöntemi, belirli bir hedefe dayalı olarak, bir araştırma sorusunu yanıtlamak için o hedefi ilgilendiren grupların seçilmesi anlamına gelmektedir (Teddlie ve Yu, 2007). Katılımcı sayısının belirlenmesi; katılımcılardan toplanan veriler tekrarlanıncaya kadar ve veriler tekrar edip yeni olanı biçimlendirmedeği zamana kadar devam etmiştir. Buna göre çalışma grubunu, 15 okul yöneticisi (9'u erkek 6'sı kadın) oluşturmuştur. Okul yöneticilerinin hizmet yılları 11-15 yıl arasında olduğu saptanmıştır. Öte yandan 3 okul yöneticisi 1 yıl, 5 okul yöneticisi 2 yıl, 4 okul yöneticisi 3 yıl, 2 okul yöneticisi 4 yıl, 1 okul yöneticisi de 6 yıl bulunduğu okulda görev yaptığı görülmektedir. Okul yöneticilerinin 1'i doktora, 5'i yüksek lisans, 9'u lisans düzeyinde eğitim almış olduğu saptanmıştır.

3.3.Verİ Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından düzenlenen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme sorularının araştırmanın amacıyla doğrudan ilişkili olmasına özen gösterilmiştir. Katılımcılara görüşme formunda bulunan açık uçlu olarak; okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda kendinizi yeterli görüyor musunuz, okulunuzda en çok hangi ortam ve araç-gereçleri iyileştiriyorsunuz ve bu iyileştirmeleri yaparken öğretmen, öğrenci, veli ve kurumsal olarak yaşadığınız sorunlar nelerdir? sorularını içeren altı temel soru sorulmuştur. Veri toplama süreci, katılımcılar ile yaklaşık 30-45 dakika

arasında yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Katılımcıların görüşleri anında bilgisayar ortamında yazıya aktarılmış ve görüşme sonunda yazılanlar okunarak katılımcıların teyidi alınmıştır.

3.4.Verilerin Analizi

Veri analizinde nitel veri analizlerinden, betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmanın ilk iki alt problemi olan “Okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda okul yöneticileri kendilerini yeterli görüyor mu?” ve “Okul yöneticileri okulun en çok hangi fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirmektedir?” sorularında okul müdürlerinin kısa cevap sıklıkları ön plana geçtiği için betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırmanın üç, dört, beş ve altıncı alt problemlerini içeren, okul yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğretmen, öğrenci, veli ve kurumsal olarak yaşadıkları sorularında ise içerik analizine başvurulmuştur. İçerik analizi, toplanan verilerin ayrıntılı analizini gerektirir ve daha önce belirgin olmayan kod, kategori ve temaları ortaya çıkarılmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Örneğin; çalışmamızda önceden belirlenen “Öğrenci Kaynaklı Sorunlar,” ana temasından yola çıkarak oluşan “...Okul materyallerini de dikkatli kullanmıyorlar. Örneğin kapı kolu, musluk vb. sürekli kullanılan materyallerin sıklıkla bozulması sorunu yaşıyoruz.” görüşü ile birlikte “Okul materyallerinin dikkatli kullanılmaması” kodu oluşmuş; kodlardan temaya giderken de “Bilinçsizlik” kategorisi oluşturulmuş ve ona dâhil edilmiştir. Bu tür analizde amaç; elde edilen bulguları, düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Gizliliği sağlamak açısından katılımcıların tümü cinsiyet ayrımı olmaksızın “M” harfi ile kodlanmıştır. “1,2,3...” ise görüşme yapılan kaçınıcı kişi olduğunu göstermektedir. M1, M2...kısaltması yapılarak tüm katılımcılar kodlanmıştır.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda kullanılan betimsel analiz yöntemlerinde, çalışmaya katılan kişilerin görüşlerinin yorum yapılmadan yansıtılması ve sonuçların buna göre açıklanması önemli bir geçerlilik unsurudur (Ratcliff, 2008). Nitel araştırmalarda toplanan verilerin ayrıntılı olarak raporlanması ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığının açıklanması önemli geçerlilik ölçütlerinden biri olduğu anlaşılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bundan dolayı bu çalışmanın geçerliliğini sağlamak

için veri analiz süreci detaylı bir şekilde anlatılmış ve araştırmaya katılan kişilerin kendi ifadeleri doğrudan, verilerin analizi ve yorumlanmasına dâhil edilmiştir. Araştırmada geçerliliği sağlamak üzere alınan bir verinin eğitim ile ilgili hangi kavrama dâhil edilebileceği konusunda uzman görüşüne başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmacı, danışmanı ve üçüncü bir uzman, yapılmış analizleri birlikte değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirmede ortak bir görüşe varılmaya çalışılmış ve uyumlamaya gidilmiştir. Miles ve Huberman (1994) güvenilirlik analizi formülü $[Güvenirlik = [187 (Görüş Birliği) / 187 (Görüş Birliği) + 20 (Görüş Ayrılığı) \times 100]$ temelinde % 90 bir güvenilirlik oluşmuştur. Bulgu bölümünde ise katılımcıların kendilerine ait görüşlerine yer verilmiş ve gerekli açıklamalarda bulunulmuştur. Geçerliliğin başka bir kritik unsuru da ilgili çalışmalar arasındaki tutarlılıktır (Ratcliff, 2008). Betimsel analiz ile kodlardan kategorilere ve temalara ulaşılması için, veriler kendi içerisinde anlaşılır düzeyde sınıflandırılmış, verilerden doğrudan alıntılar yapılmış ve katılımcıların görüşleri aktarılmıştır. Görüşme sırasında kişilerin söyledikleri yazılı hale dönüştürülmüş ve görüşme formu, kontrol etmek amacıyla katılımcılara tekrar okunmuş ve bu şekilde katılımcıların teyidi alınmıştır. Görüşme esnasında toplanan verilerin esas itibarıyla gerçek durumu yansıtmaya özen gösterilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini (tutarlılığını) arttırmak için araştırmada kullanılan bulgular hiçbir yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir.

3.6. Araştırma Etiği

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 11.05.2023 tarih ve 1263943 sayılı yazısı ve İzmir Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 26.05.2023 tarih ve 76935186 sayılı yazısının yanı sıra katılımcıların kişisel izin onayları da alınmıştır.

BÖLÜM IV BULGULAR

Bu bölümde problem ve alt problemler temelinde, okul yöneticilerinin kendilerini okulun fiziki imkânlarını iyileştirme konusunda yeterli görüp görmedikleri ve en çok hangi fiziki mekânları iyileştirme gereği duydukları ile okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirmede okul yöneticilerinin yaşadığı sorunlar (kod, kategori ve tema olarak) ortaya konmuştur.

4.1. Okulun Fiziki Ortam ve Araç-gereçlerini İyileştirme Konusunda Okul Yöneticilerinin Kendilerini Yeterli Hissetme Durumu:

Aynı binayı kullanan okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda kendilerini yeterli hissedip hissetmeme durumları ile ilgili veriler Tablo-1 de verilmiştir.

Tablo 1. *Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda kendilerini yeterli hissetme durumu*

		n
Okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda okul yöneticileri kendileri yeterli hissetme durumu	Hayır	9
	Evet	6
Toplam		15

Tablo 1 incelendiğinde, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda 6 okul yöneticisinin kendilerini yeterli hissettiği; 9 okul yöneticisinin ise kendilerini yeterli hissetmediği görülmüştür. Okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda okul yöneticisinin kendilerini yeterli hissetmemeleri ile ilgili örnek ifadeler şu şekildedir.

Fiziki ortam ve araç-gereçleri iyileştirmede kendi çabamı yeterli bulmuyorum. (M6)

Fiziki ortam ve araç-gereçleri iyileştirmek için kendi çabamızın elbette yetersiz kaldığı durumlar olmaktadır. (M8)

Okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda kendilerini yeterli hisseden okul müdürlerinin görüşlerini yansıtan örnek ifadeler aşağıda görülmektedir

Bozuk yerleri tamir ettirdim. Yeni fiziki mekânlar oluşturdum. Donatım eksiklerini tamamladım.(M1)

Yeterli buluyorum. Okulumuzun fiziki şartlarının daha iyi olması adına bağış yapabilecek kişilerle iletişime geçiyorum. (M10)

4.2. Okul Yöneticilerinin En Fazla İyileştirme Yaptığı Fiziki Ortam ve Araç-gereçler

Okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda aynı binayı kullanan okul yöneticilerinin okullarında en fazla iyileştirme yaptıkları fiziki ortam

ve araç-gereçlerle ilgili kodlar Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2 incelendiğinde okul yöneticilerinin okullarında en çok yaptıkları fiziki ortam ve araç-gereç iyileştirmeleri toplam 7 kodun 2 kategoriye dağılımı ile biçimlenmiştir. Buna göre en fazla bakım ve onarım işleri yapılırken onu malzeme temini takip etmektedir.

Tablo 2. *Okul yöneticilerinin iyileştirme yaptıkları fiziki ortamların kategori ve kod dağılımı*

Tema	Kategori	Kodlar	f
Okulda en fazla iyileştirme yapılan fiziki ortamlar	Bakım ve onarım	Sıra onarımı	13
		Su tesisat onarımı	8
		Boya badana işleri	7
		Elektrik tesisat onarımı	7
		Çatı onarımı	5
		Güvenlik malzemeleri bakımı	3
	Malzeme temini	Boya malzemesi eksikliği	4
		Diğer malzemeler eksikliği	2
Toplam	2	8	49

Tablo 2’de görüldüğü gibi, bakım ve onarım kategorisinde yer alan iyileştirme işleri sırasıyla; sıra onarımı (f=13), su tesisat onarımı (f=8), boya badana işleri (f=7), elektrik tesisat onarımı (f=7), çatı onarımı (f=5), güvenlik malzemeleri bakımı (f=3) şeklindedir. Malzeme temini kategorisinde ise boya malzemesi eksikliği (f=4) ve diğer malzemeler eksikliği (f=2) olduğu belirlenmiştir. Tüm bu veriler ışığında okul yöneticileri okullarındaki fiziki ortamların iyileştirilmesinde ağırlıklı olarak bakım ve onarım iyileştirmeleri yaptıkları anlaşılmaktadır. Bir okul yöneticisi, sıra onarımından kaynaklı yaşadığı sorunları şu şekilde dile getirmiştir.

Okulumda daha çok sıra onarımı ve tadilatı yapma gereği duyuyorum. Çünkü öğrenciler sıralara çok zarar veriyorlar. (M4)

Başka bir okul yöneticisi ise okulun çok eski olmasından dolayı en fazla bakım ve onarım yaptığı alanın su tesisatı olduğunu şu şekilde açıklamıştır.

Okulumuz çok eski bir tarihte yapıldığı için tesisatları devamlı bakım onarım yapılması gerekmektedir. Özellikle su tesisatı çok fazla bakım ve onarım görmektedir. (M12)

Bir diğer okul yöneticisi de okulda devamlı boya badana işlerinin çıktığını ve daha çok bu işlerle uğraştıklarını şöyle ifade etmiştir.

En çok yaptırdığımız bakım ve onarım boya ve badanadır. Çünkü iki yılda bir okulumuzun iç ve dış cephesini boyama ihtiyacı duyuyoruz. (M3)

Aynı zamanda bir okul yöneticisi de elektrik tesisat onarımı ile ilgili yaşadığı sorunu şu şekilde belirtmiştir.

Benden önceki yönetim döneminde ne elektrik sistemi ne çatı ne de ıslak zeminler yapılmış. Geldiğim günden beridir bunlarla uğraşıyorum. (M1)

Bir okul yöneticisi de okula geldiği günden beri en fazla onarım yaptığı alanın çatı olduğunu ve bu alan ile ilgili çok sorunlar yaşadığını şu şekilde dile getirmiştir.

Okulumuzun çatısı akmaktadır. Ne kadar yapmaya çalışsak da bir türlü sorunu çözemiyoruz. (M6)

Güvenlik malzemelerinin devamlı bozulmasından kaynaklı yaşadığı sorunu bir okul yöneticisi ise şöyle ifade etmiştir.

Güvenlik kameralarımız devamlı bozuluyor onların bakım ve onarımını yapmaya çalışıyoruz. (M11)

Okul yöneticileri okulda iyileştirme yaparken boya malzemesi eksikliğinden kaynaklı yaşadığı sıkıntıyı şu şekilde belirtmiştir.

Okulumuzun hizmetlisi boya-badana yapabilmektedir. Ancak malzeme alacak gücümüz olmadığından dolayı bu çalışmamızı tam randıman alamıyoruz. (M2)

Bir diğer okul yöneticisi de okul tamiratlarında kullanılacak aletlerin okullarda olmayışından veya kayboluşundan kaynaklı yaşanan sıkıntıları şöyle açıklamıştır.

Okul malzemelerini tamir edecek aletler olmadığından ve kaybolduğundan dolayı bu kırılan malzemeleri tamir etmekte zorlanıyoruz. (M5)

4.3. Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Ortam ve Araç-gereçlerini İyileştirme Konusunda “Öğretmen” ile İlgili Yaşadığı Sorunlar

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğretmenler ile ilgili yaşadığı sorunlar üçüncü alt problemi biçimlendirmiş olup, tema kapsamında yer alan kategori ve kodlar Tablo-3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmen ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin kategori ve kod dağılımları

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcı/İfade/Görüş
Öğretmen Kaynaklı Sorunlar	Öğretmenlerin kişiliği	Sorumluluk almama	M1,M2,M3,M4,M11, M12,M15
		İsteksizlik	M4,M6,M7,M9,M10
		Özensiz olma	M8,M15
	Öğretmenlerin yönetim ile ilişkisi	Yönetime mesafeli duruş	M2,M5,M9,M10,M12, M14
		Kararlara katılmama	M1,M6,M9,M11,M13
		İyileştirilen ortamı kabullenmeme	M7,M10
	Öğretmenlerin okulla ilişkisi	Meslektaşlarıyla işbirliği yapmama	M12,M13,M15
		Aidiyet zayıflığı	M3,M5,M15
		Ortak bir fikirde buluşamama	M2,M7
Toplam	3	9	35

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda “öğretmen” ile ilgili yaşadığı sorunlar 3’ü kişiliğinden, 3’ü yönetim ile ilişkisinden, 3’ü okulla olan ilişkisinden kaynaklı sorunlar olmak üzere 3 kategori ve

9 koddan oluşmaktadır. Okul yöneticileri, en çok öğretmenlerin kişiliğinden, en az ise okulla ilişkisinden kaynaklı yaşanan sorunlara değinmiştir. Okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda öğretmen kaynaklı oluşan sorunlara, her bir kategori ve kodları temelinde aşağıda değinilmiştir.

4.3.1. Öğretmenlerin Kişiliğinden Kaynaklı Sorunlar

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğretmenlerin kişiliğinden kaynaklı yaşadığı sorunlar; öğretmenlerin sorumluluk almaması (n=7), isteksiz (n=5) ve özensiz olmasıdır (n=2). Bir okul yöneticisi, öğretmenlerin okulda yapılan iyileştirmeler konusunda sorumluluk almamasından kaynaklı yaşadığı sorunları şu şekilde dile getirmiştir.

Öğretmenler maalesef okulun fiziki ortamlarını koruma konusunda bu görevin kendilerine ait olmadığını, okul idaresinin sorumlu olduğunu düşünmektedirler. (M12)

Başka bir okul müdürü ise öğretmenlerin isteksiz davranmasının bu süreci olumsuz etkilediğini şu şekilde açıklamıştır.

Satın alma komisyonu üyeliği, yapılacak işlerle ilgili görev kapsamındaki araştırma, fikir geliştirme süreçlerini çoğunlukla görev kapsamında olsa da angarya olarak görüyorlar. Az sayıda öğretmen kendilerinden fikir alınmasından mutlu oluyor. Çoğunlukla “bizi bulaştırma müdür” mesajını isteksizlikleri, sızlanmaları ile hissettiriyorlar.(M9)

Bir diğer okul müdürü de öğretmenlerin gerekli özeni göstermemesinden dolayı yaşadığı sıkıntıları şöyle ifade etmiştir.

Özellikle sınıfların eğitim dönemi başında biz yöneticilerin çabalarıyla boyanması, sıralarının kullanışlı hale getirilmesi, genel temizliğinin yapılması vb. fiziki ortamların hazır hale getirilmesine rağmen, aradan çok kısa süre geçmesine rağmen bazı sınıfların ve okulun diğer alanlarının öğretmenlerimizin gerekli özeni göstermemesinden dolayı yıpranmaktadır. (M8)

4.3.2. Öğretmenlerin Yönetim ile İlişkisinden Kaynaklı Yöneticilerin Yaşadığı İyileştirme Sorunları

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğretmenlerin yönetim ile ilişkisinden kaynaklı yaşadığı sorunlar; öğretmenlerin yönetime mesafeli durması (n=6), kararlara katılmaması (n=5) ve iyileştirilen ortamı kabullenmemesidir (n=2). Bir okul yöneticisi, öğretmenlerin okulda yapılan iyileştirmeler konusunda yönetime mesafeli duruşundan kaynaklı yaşadığı sorunları şu şekilde dile getirmiştir.

Öncelikle samimi diyalog kurabilme ortamı oluşturmamız gerekir. Ancak öğretmenlerin biz yöneticilere olan tavırlarından dolayı bu ortamı oluşturamıyoruz. (M2)

İyileştirme ile ilgili kararlara öğretmenlerin katılmamasına vurgu yapan bir yönetici ifadesi ise şu şekildedir.

Öğretmenlerimiz yapılan iyileştirmelerde bize destek olsa yeterli. Ancak iyileştirmeler için alınan kararlara katkıda bulunan öğretmen sayımız çok az. (M6)

Bir diğer okul yöneticisi de okulda yapılan fiziki ortam ve araç-gereç iyileştirmeleri ile oluşan ortamı öğretmenin kabullenmemesini şu şekilde dile getirmektedir.

Bazı iyileştirme çalışmalarında öğretmenlerin alışagelmiş düzenlerinin dışına çıkmak istememeleri ve öğretmenler ani gelişen değişimler konusunda bilgi verilemediği durumlarda değişimi kabul etmekte güçlük yaşamaktadır. Bu da yenilenme çalışması üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. (M7)

4.3.3. Öğretmenlerin Okul ile İlişkisinden Kaynaklı Yöneticilerin Yaşadığı İyileştirme Sorunları

Öğretmenlerin okul ile ilişkisinden kaynaklı okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken yaşadığı sorunlar; öğretmenlerin meslektaşlarıyla işbirliği yapmaması (n=3), aidiyet zayıflığı (n=3) ve kendi aralarında ortak noktada buluşamamasıdır (n=2). Bir okul yöneticisi, öğretmenlerin okulda yapılan iyileştirmeler konusunda meslektaşlarıyla işbirliği yapmamasından kaynaklı yaşadığı sorunları şu şekilde dile getirmiştir.

Öncelikle okulda ne sorun varsa o sorunu okul paydaşları ile çözmek gerekir. Çünkü her işten anlamamız mümkün değildir. Ancak fiziki ortamları düzenleme konusunda öğretmenlerimizin birbirlerine olan olumsuz tavırlarından dolayı işbirliği yapmak neredeyse imkânsız. (M12)

Aynı zamanda bir okul yöneticisi de öğretmenlerin aidiyet zayıflığından kaynaklı sorunu şu şekilde belirtmiştir.

Öğretmenlerin okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda sizinle işbirliği içerisine girebilmesi için kurum kültürünü iyi bilip tanınması gerekmektedir. Bizim gibi dezavantajlı bölgelerdeki bulunan okullarda öğretmen tayin hareketliliği çok fazla olmasından dolayı öğretmende kurum kültürü oluşmamaktadır. (M3)

Başka bir okul yöneticisi de okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusuyla ilgili öğretmen görüşü istendiğinde, öğretmenlerin kendi aralarında ortak noktada buluşamamasından kaynaklı sıkıntıları şu şekilde ifade etmiştir.

Öğretmenlerimize örneğin okulu hangi renge boyayalım şeklinde bir soru yönelttiğimizde bile öğretmenlerin ortak karar sürecinde hem fikir olamaması ve kendi fikrinin kabul edilmediğinde de yapılanları beğenmemesi çokça karşılaştığımız bir durumdur. (M7)

4.4. Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Ortam ve Araç-gereçlerini İyileştirme Konusunda “Öğrenci” ile İlgili Yaşadığı Sorunlar

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğrenciler ile ilgili yaşadığı sorunlar dördüncü alt problemi biçimlendirmiş olup, tema kapsamında yer alan kategori ve kodlar Tablo-4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğrenci ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin kategori ve kod dağılımları

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcı/İfade/Görüş
Öğrenci ile ilgili Sorunlar	Bilinçsizlik	Okul malzemelerinin dikkatli kullanılmaması	M1,M2,M3,M4,M6,M7,M10,M12,M13
		İyileştirmelere dâhil etmeme	M1,M2,M3
		Yaşlarının küçük olması	M7,M15
	Ekonomik yetersizlik	Zararın ödetilememesi	M1,M5,M10,M11,M14,M15
		Sosyo-ekonomik çevresinin yetersiz olması	M4,M5,M6,M7,M11
	Disiplinsizlik	Yaptırım uygulanmaması	M11,M13
		Olumlu davranışlarının ödüllendirilmemesi	M6,M8
Toplam	3	7	29

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda öğrenci ile ilgili yaşadığı sorunlar; 3’ü bilinçsizlik, 2’si ekonomik yetersizlik, 2’si disiplinsizlik yönünden olmak üzere 3 kategori ve 7 koddan oluşmaktadır. Okul yöneticileri, öğrenci kaynaklı en çok bilinçsizlik, en az ise disiplinsizlik ile ilgili yaşanan sorunlara değinmiştir. Okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda öğrenci kaynaklı oluşan sorunlara yönelik kategorilere ve kodlara ifadelerin bazılarından yapılan alıntılar temelinde aşağıda değinilmiştir.

4.4.1. Öğrencilerin Bilinçsizliği

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğrencilerin bilinçsizliği ile ilgili yaşadığı sorunlar; öğrencilerin okul malzemelerini dikkatli kullanmaması (n=9), iyileştirmelere dâhil edilmemesi (n=3) ve yaşlarının küçük olmasıdır (n=2). Bir okul yöneticisi öğrencilerin okul malzemelerini dikkatli kullanmamasından kaynaklı yaşadığı sorunları şu şekilde dile getirmiştir.

Okul materyallerini de dikkatli kullanmıyorlar. Örneğin kapı kolu, musluk vb. sürekli kullanılan materyallerin sıklıkla bozulması sorunu yaşıyoruz. (M3)

Başka bir okul yöneticisi ise okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerin iyileştirmelerine, öğrenciler dâhil edilmediği takdirde bu sürecin olumsuz etkilendiğini şu şekilde açıklamıştır.

Öğrencilerin okulu sahiplenmeleri için öncelikle bütün yapılacak iyileştirmelerde söz sahibi olmaları gerekiyor. Yapılacak iyileştirmelerde anket vb. çalışmalarla öğrencileri katmak gerekir. (M2)

Bir diğer okul yöneticisi de öğrencilerin yaşlarının küçüklüğüne binaen yaşanan bilinçsizlikten kaynaklı sıkıntıları şu şekilde belirtmiştir.

Öğrencilerimiz yaş aralığının küçük olması, örneğin; sahiplenme gibi soyut bir kavramı algılama ve uygulama açısından bizlere zorluk yaşatmaktadır. Çünkü öğrencilerimiz okulun sadece onların kullanımında olduğunu ve daha sonraki süreçte başka öğrenciler tarafından kullanılacağı gibi bir durumu benimsememektedirler. (M7)

4.4.2. Öğrencilerin Ekonomik Yetersizliği

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirirken öğrencilerin ekonomik yetersizliği kaynaklı yaşadığı sorunlar; öğrencilere zararın ödetilmemesi (n=6) ve öğrencilerin sosyo-ekonomik çevresinin yetersiz olmasıdır (n=5). Bir okul yöneticisi öğrencilere zararın ödetilmemesinden kaynaklı yaşadığı sorunları şöyle dile getirmiştir.

Okulun her vatandaşın katkısıyla oluşturulan ve herkese ait olan bir kurum olduğu gerçeğini kavratmamız gerekiyor. Bunun yanında aileler de kendi çocuklarına devlet malına sahip çıkmanın, korumanın öneminden bahsetmesi gerekiyor. Tüm bunlara rağmen hala okulu sahiplenmeyen öğrencilerin olması durumunda yasal mevzuatında buna uygun hale getirilmesi ile zararın kendisinden tazmin yoluna gidilmesi gerekir. (M11)

Bir diğer okul yöneticisi de ekonomik yetersizlikten kaynaklı sorunların kökenindeki bir diğer unsurun ise öğrencilerin yaşadığı çevrenin sosyo-ekonomik bakımdan yetersiz olduğunu şu şekilde ifade etmiştir.

Bir de bu tür sorunlar öğrencinin yaşadığı çevre ile paralellik içermektedir. Örneğin iyi bir mahallede oturuyorsa eşyalara daha az zarar verirken dezavantajlı bölgelerde oturanlar daha çok zarar veriyor. (M5)

4.4.3. Öğrencilerin Disiplinsizliği

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirirken öğrencilerin disiplinsizliği ile ilgili yaşadığı sorunlar; öğrencilere yaptırım uygulanmaması (n=2) ve öğrencilerin olumlu davranışlarının ödüllendirilmemesidir (n=2). Bir okul yöneticisi, öğrencilere yaptırım uygulanmamasından kaynaklı yaşadığı sorunu şöyle dile getirmiştir.

Öğrencilerin okulu sahiplenmeleri adına; ilköğretim yönetmeliğinde bazı değişiklikler yapılmalı. Okuldaki zarar gören eşyalar konusunda veli sorumlu olmalı ve yaptırımlar uygulanmalıdır. (M13)

Başka bir okul yöneticisi de öğrencilerin disiplinsizliğinden kaynaklı sorunların kökenindeki bir diğer unsurun, öğrencilerin olumlu davranışlarının ödüllendirilmemesi olduğunu şu şekilde belirtmiştir.

Geçmiş yıllarda okulumuz öğrencileri okul araç ve gereçlerini aşırı derecede yıpratıyorlardı. Öğretmenler kurulunda aldığımız bir kararla okulumuzun materyallerini dikkatli kullanma ve sahip çıkma konusunda her sınıfımıza bir görev verdik. Belli dönemlerde de verdiğimiz okulumuzun eşyalarına sahip çıkma ve koruma görevlerinden dolayı ilgili öğrencileri veya sınıfı pazartesi veya cuma günleri ödüllendirdik. Şimdi işin içinde ödül olduğundan dolayı araç ve gereçler daha az zarar görmektedir. (M8)

4.5. Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Ortam ve Araç-gereçlerini İyileştirme Konusunda “Veli” ile İlgili Yaşadığı Sorunlar

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken veli ile ilgili yaşadığı sorunlar beşinci alt problemi biçimlendirmiş olup, tema kapsamında yer alan kategori ve kodlar Tablo-5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Veli ile ilgili yaşanan sorunlara ilişkin kategori ve kod dağılımları

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcı/İfade/Görüş
Veli kaynaklı Sorunlar	İlgisizlik	İyileştirmelere dâhil olmama	M1,M2,M3,M4,M5,M8
		Ödüllendirilmeme	M9,M11,M12
	Ekonomik Yetersizlik	Bağış yetersizliği	M3,M11,M14,M15
		Sosyo-ekonomik düzey yetersizliği	M1,M2,M4,M10,M11, M15
		Okul-Aile Birliğinin yetersizliği	M4,M5,M11,M14
	İletişimsizlik	İletişime kapalı olma	M11,M13
		Sosyal ilişki zayıflığı	M1,M2,M7,M10,M13
		Okula karşı önyargılı olma	M1,M10,M13
Toplam	3	8	37

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda veli ile ilgili yaşadığı sorunlar; 2’si ilgisizlik, 3’ü ekonomik yetersizlik, 3’ü iletişimsizlik olmak üzere 3 kategori ve 8 koddan oluşmaktadır. Okul yöneticileri veli kaynaklı en çok ilgisizlik, en az ise iletişimsizlik ile ilgili yaşanan sorunlara değinmiştir. Okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda veli kaynaklı oluşan sorunlara yönelik kategorilere ve kodlara, ifadelerin bazılarından yapılan alıntılar temelinde aşağıda değinilmiştir.

4.5.1. Velilerin İlgisizliği

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken, velilerin ilgisizliği ile ilgili yaşadığı sorunlar; velilerin iyileştirmelere

dâhil olmaması (n=9) ve ödüllendirilmemesidir (n=4). Bir okul yöneticisinin, velilerin iyileştirmelere dâhil olmamasından kaynaklı yaşadığı sorunu şu şekilde dile getirmiştir.

Meslek sahibi velilerden (elektrikçi, tesisatçı vb.) faydalanmaya çalışıyoruz.

Onlar da ya hiç telefonlarımızı açmıyorlar ya da işi yarım yamalak yapıp gidiyorlar. Yapılan işin çocukları için olduğunun farkına varmıyorlar. (M4)

Bir diğer okul yöneticisi de okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştiren velilerin ödüllendirilmemesinin, bu süreci olumsuz etkilediğini şu şekilde belirtmiştir.

Okulun fiziki ortamlarını iyileştirmeye yönelik sosyal ilişkilerini kullanmalarını en üst düzeye getirebilme için velilere, iş ziyaretleri yapıp okula karşı yaptıkları bağış veya iyileştirmeler için plaket takdim edilmelidir. Yoksa veli kendini okula ait hissetmeyecektir. (M3)

4.5.2. Velilerin Ekonomik Yetersizliği

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirirken velilerin ekonomik yetersizliği ile ilgili yaşadığı sorunlar; veli bağışlarının (n=6), velilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin (n=4) ve Okul-Aile Birliğinin yetersizliğidir (n=2). Bir okul yöneticisinin velilerden toplanan bağışların yetersizliğinden kaynaklı sorunları şöyle ifade etmiştir.

Velilerin okula yaptıkları maddi yardımları yeterli bulmuyorum. Okulumda 260 öğrenci var geçen sene 20 TL yıllık bağış istendi velilerin dörtte biri verdi. (M1)

Aynı zamanda bir okul yöneticisi de ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olmasından dolayı iyileştirmeler konusunda okula yeterli desteği sağlamaması, okulun iyileştirme sürecini olumsuz etkilediğini şu şekilde belirtmiştir.

Okulun çevresi sosyo-ekonomik düzeyleri çok düşük velilerden oluştuğundan yeterli miktarda okula yardım toplanamıyor. (M5)

Bir diğer okul yöneticisi de Okul-Aile Birliğinin yetersiz oluşunun bu süreci olumsuz etkilediğini şöyle açıklamıştır.

Okul-Aile Birlikleri yeterli seviyede işletilemiyor, çünkü okul çevre sakinlerinin imkânları kısıtlı maalesef. (M11)

4.5.3. Velilerin İletişimsizliği

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken, velilerin iletişimsizliği ile ilgili yaşadığı sorunlar; velilerin iletişime kapalı olması (n=5), sosyal ilişkilerinin zayıflığı (n=3) ve okula karşı ön yargılı olmalarıdır (n=3). Bir okul yöneticisinin velilerin iletişime kapalı olmasından kaynaklı yaşadığı sorunları şöyle belirtmiştir.

Velilerin iletişimlerini yeterli bulmuyorum. Her veli toplantılarında okulun durumunu, ihtiyaçlarını anlatmamıza rağmen, bu konu hakkında veliler iş bana patlamasın diye hiçbir şekilde bizimle iletişim kurmuyor. Toplantıları ben boşa harcanan zaman olarak görüyorum. (M10)

Başka bir okul yöneticisi ise, velilerin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme adına yardım edecek kurum veya kişilerle olan sosyal ilişkilerinin zayıf olmasından kaynaklı yaşanan sorunları şu şekilde açıklamıştır:

Velilerin okulun fiziki ortamlarının onarımı için bu işlerle ilgilenen kişi veya kurumlarla olan sosyal ilişkilerini yeterli bulmuyorum. Bir kısım veli elinden geleni yapsa da çoğu veli umursamıyor. (M1)

Bunların yanı sıra başka bir okul yöneticisi de velilerin okula karşı ön yargılı olmalarından kaynaklı yaşanan sorunları şu şekilde ifade etmiştir.

Velilerimizde devlet yapsın mantığı var. Bu düşünce yapısı olduğundan dolayı birçoğu bağış yapmıyor. Fiziki ortam iyileştirmeleri için harcanan paraları okulda çalışanların kendi ceplerine attıkları düşüncesi var. (M6)

4.6. Okul Yöneticilerinin Okulun Fiziki Ortam ve Araç-gereçlerini İyileştirme Konusunda “Kurumsal Sorunlar” ile İlgili Yaşadığı Sorunlar

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken yaşadığı kurumsal sorunlar altıncı alt problemi biçimlendirmiş olup, tema kapsamında yer alan kategori ve kodlar Tablo-6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Okul yöneticilerinin yaşadığı kurumsal sorunlara ilişkin kategori ve kod dağılımı

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcı/İfade/Görüş
Kurumsal Sorunlar	Mevzuat	İşlerin okul zamanı yapılması	M1,M3,M4,M6,M7,M8,M11,M15
		Yasal belge yetersizliği	M1,M2,M4,M10,M11,M12,M13
		İş bitiş süresinin uzaması	M3,M5,M9,M10
	Bakanlık	Ödeneklerin tam ve zamanında gelmemesi	M1,M2,M3,M4,M5,M8,M10,M13
		Liyakatli kişilerin olmaması	M2,M4,M6,M8,M13
		Yetki devretmeme	M2,M8,M9,M11
		Teknisyen eksikliği	M11
	İl/ilçe/ MEM Bürokrasisi	Resmi yazışmalardaki gecikmeler	M2,M4,M5,M6,M7,M9,M11,M12
		İşlerin araya adam konularak yapılması	M1,M2,M8,M11
		Denetim eksikliği	M1,M7,M9
		İşlerin yerinde incelenmemesi	M1
	Dış Paydaşlar	Kamu ve özel kuruluşların yetersiz desteği	M6,M8,M14,M15
Toplam	4	12	57

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken yaşadığı kurumsal sorunlar; 3'ü mevzuat, 4'ü bakanlık, 4'ü il/ilçe/MEM bürokrasisi ve 1'i dış paydaşlar olmak üzere 4 kategori ve 12 koddan oluşmaktadır. Okul yöneticileri, kurumsal sorun kaynaklı en çok mevzuat, en az ise dış paydaşlar ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda kurumsal sorunlara yönelik kategorilere ve kodlara, ifadelerin bazılarından yapılan alıntılar temelinde aşağıda değinilmiştir.

4.6.1 Mevzuat Yönünden

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken, mevzuat yönünden yaşadığı sorunlar; işlerin okul zamanı yapılması (n=8), yasal belge yetersizliği (n=7) ve iş bitiş süresinin uzamasıdır (n=4). Birkaç okul yöneticisi, işlerin okul zamanı yapılmasından kaynaklı yaşadığı sorunları şöyle dile getirmişlerdir.

Zamanında müdahale edilen, zamanında ihalesi yapılan ve çalışma zamanları eğitim-öğretim sezonunun dışında onaylanan faaliyetler, hem daha verimli hem de öğrenci, öğretmen ve personel güvenliği açısından daha yerinde olur. Öteki durum eğitim-öğretimin aksamasına da neden olmaktadır. (M11) Eğitim öğretim yılsonu itibarıyla iyileştirmeler tespit edilip yaz döneminde buna yönelik ödeneklerin alınarak gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır. Ancak iyileştirme zamanlamaları her daim eylül ayında yapılmaktadır. (M3) İş genellikle okulun en hareketli zamanında yapılıyor. Bunu nasıl ayarlıyorlar anlam veremiyorum. Tatil döneminde yapılırsa hem öğrenciler hem de çalışanlar adına daha rahat olacak. (M6)

Başka bir okul yöneticisi ise yasal belgenin yetersiz olmasından kaynaklı sorunların bu süreci olumsuz etkilediğini şu şekilde açıklamıştır.

Okul iyileştirmeleri ile ilgili mevzuatı yeterli bulmuyorum. Maalesef fiziki ortamların ve araç-gereçlerin iyileştirilmesini okul yönetimi olarak biz yapmaktayız. Yazışmaları veya bürokrasiyi beklersek sorunlar diğer sorunları doğuracağını düşünmekteyiz. (M12)

Aynı zamanda bir okul yöneticisi de yapılan iyileştirmelerin bitiş sürelerinin uzun sürmesi ile ilgili sorunları şu şekilde açıklamıştır:

İyileştirmede işin yapılma zamanı yeterli değil. Bir haftada bitirecekleri işi neredeyse bir dönemde bitiriyorlar. (M5)

4.6.2. Bakanlık Yönünden

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken, bakanlık yönünden yaşadığı sorunlar; ödeneklerin tam ve zamanında gelmemesi (n=8), liyakatli kişilerin olmaması (n=5), yetki devretmeme (n=4) ve

teknisyen eksikliğidir (n=1). Birkaç okul yöneticisi, ödeneklerin tam ve zamanında gelmemesinden kaynaklı yaşadığı sorunları şöyle dile getirmişlerdir.

Yıl içerisinde gelen ödenekler düzenli olarak yatarsa, iyileştirmeler daha kolay olur. (M1) Özellikle okulların tatil olduğu dönemlerde okul malzemesi, okulun boyanması vb. durumlar için MEB'den ödenek aktarımlarının zamanında ve yeterli miktarda yapılması gerekmektedir. (M8) Ödenekler düzgün gelirse iyileştirmeler de otomatik olarak hızlı ilerler. (M13)

Aynı zamanda bir okul yöneticisi de fiziki ortam ve araç-gereçleri iyileştirme konusunda ilçe, il veya bakanlıklarda liyakatli kişilerin olmayışından kaynaklı sorunu şöyle açıklamıştır:

İşin yapılma zamanı ve kalitesi ile ilgili öncelikle liyakatli kişiler tarafından yapılması gerekir. (M2) İşin yapılma zamanı ve kalitesi ile ilgili müdür tarafından değil de muhakkak işin ehli tarafından iş takibi yapılması gerekir. (M4)

Bir diğer okul yöneticisi de bakanlığın yetkilerini devretmemesinden kaynaklı yaşadığı sıkıntıları şu şekilde açıklamıştır:

Bürokrasinin hızlı ilerleyebilmesi için MEB üzerinden değil de taşralara (il/ilçe müdürlükleri) yetki verilirse işler hızlanabilir. (M2)

Başka bir okul yöneticisi de fiziki ortam ve araç-gereçleri iyileştirme konusunda ilçe, il veya bakanlıklarda bulunan teknisyenlerin yeterli sayıda olmayışından kaynaklı sorunu şöyle açıklamıştır:

...İşlemlerin ya merkezi teşkilat ya da taşra teşkilatları tarafından, profesyonel bir şekilde yapılması daha kabul edilebilir bir durumdur. Ancak bu kurumlarda da okullara gönderilecek yeteri kadar teknik personel bulunmamaktadır. (M11)

4.6.3. İl/ilçe/ MEM Bürokrasisi Yönünden

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken, İl/ilçe/ MEM Bürokrasisi yönünden yaşadığı sorunlar; resmi yazışmalardaki gecikmeler (n=8), işlerin araya adam konularak yapılması (n=4), denetim eksikliği (n=3) ve işlerin yerinde incelenmemesidir (n=1). Bir okul yöneticisinin, resmi yazışmalardaki gecikmelerden kaynaklı yaşadığı sorunları şöyle dile getirmişlerdir.

Bürokrasi konusunda en basitinden bir rampa izni için teknik personel, müfettiş raporu, il müdürü, vali imzası, yazının dönüşü en büyük bürokratik zorluk. Bazen üst makamlar ilgisiz davrandığından bazen iş yoğunluğundan olacak bir iş olmayabiliyor yahut uzun süre bekleyebiliyor. (M9)

Aynı zamanda bir okul yöneticisi de işlerin araya adam konularak yapıldığını ve bundan kaynaklı yaşanan sorunları şu şekilde ifade etmiştir.

Bu kurumlara işi yaptırmak için araya muhakkak adam koymamız gerekiyor. Tanıdık olunca işler daha hızlı yürüyor. (M2)

Başka bir okul yöneticisi de okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerine yönelik iyileştirmelerdeki denetim eksikliğinden kaynaklı sorunları şu şekilde açıklamıştır:

İşin takip edilmesi konusunda okul yönetiminin yetkisi olmadığından, kontrolör ilgisi zayıfsa beklenen kalitenin çok altında işler çıkıyor. (M9)

Bir diğer okul yöneticisi de yapılan işlerin yerinde incelenmemesinden kaynaklı sorunları şu şekilde açıklamıştır:

Fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda öneri vermek gerekirse bu iyileştirmeleri yaparken yetkililerin bizzat yerinde görmesi etkili olur. (M1)

4.6.4 Dış Paydaşlar Yönünden

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken, dış paydaşlar yönünden yaşadığı sorunlar; Kamu ve özel kuruluşların (belediye, STK vb.) yetersiz desteğidir (n=4). Bu durumu bir okul müdürü şu şekilde ifade etmiştir.

Örneğin okulumuzun bahçesini fiziki olarak daha kullanışlı hale getirmek istememize rağmen belediye vb. kurumlardan yeterli desteği göremediğimizden dolayı yapılamamaktadır. (M8)

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde tekrarlardan kaçınmak üzere her bir sonuç, tartışma ve önerisiyle birlikte sunulmuştur.

Araştırmanın bir sonucu olarak, okul müdürlerinin çoğunun, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuçla ilgili alanyazında doğrudan bir tespit olmamakla birlikte Allinder (1994), okul müdürlerinin kendilerini yetersiz hissetmelerinin, okulda yapılacak işlere yönelimlerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Aynı zamanda Fidan ve Öztürk (2015) kendilerini yetersiz hisseden okul müdürlerinin, eğitime ve okulun fiziki ortamlarını düzenlemeye odaklanmadığını, onun yerine okul içinde kişisel konulara daha fazla odaklandığını vurgulamıştır. Baltacı ve Balcı, (2017) ise yetersiz hisseden okul yöneticilerinin değişime ve yeniliğe direnç gösterebileceğini bildirmiştir. Ayrıca Lazarus (1991) yeterliliği düşük olan müdürlerin iş tutumlarının daha düşük olduğunu ve okullarında yaptıkları iyileştirmelerden memnun olmadıklarını, araştırmalarında ortaya çıkarmıştır. Toprakçı ve Eken (2023) araştırmalarında, bütçenin kullanımı ile ilgili olarak yönetici yetersizliğinden kaynaklı sorunlar yaşandığını ifade etmişlerdir. Öte yandan, Şahin'in (2015) okul geliştirme uygulamalarının okula kaynak sağlamadan öte bir işlev görmediği şeklindeki tespiti okul müdürlerinin fırsat buldukça alt yapı eksikliklerini gidermeye yöneldiklerini ortaya koyduğu söylenebilir.

Okul yöneticileri okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirmede kendilerini yetersiz görmeleri ile ilgili problemler şöyle çözümlenebilir.

- Okul liderlerini belirlerken, eğitim politikasını belirleyen karar vericilere, bireyin geçmişteki başarılı performansını değerlendiren bir ürün dosyası değerlendirme yöntemi önerilebilir. Okul yöneticilerinin bütçe yönetimi ile ilgili olarak bir eğitimden geçirilmeleri sağlanabilir.
- Araştırmacılar okul yöneticilerini kendilerini yetersiz hissetmelerinin sebepleri ve sonuçlarına odaklanabilir. Bunun için araştırmanın çalışma grubu genişletilerek bir çalışma yapılabileceği gibi nicel model eksenli çalışmalara da yer verilebilir.

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme ile ilgili yapmış oldukları en fazla iş; bakım ve onarım ile malzeme teminidir. Bakım ve

onarım kapsamında karşılaşılan iyileştirme sorunları; sıra onarımı, su tesisat onarımı, boya-badana işleri, elektrik tesisat onarımı, çatı onarımı, güvenlik malzemeleri bakımındır. Toprakçı ve Eken'nin (2023) yapmış oldukları bir çalışmadaki, okul müdürlerinin en fazla yaptıkları harcamaların tüketim, donatım, tamirat ve onarım olduğunu belirtmeleri bu sonucu destekler niteliktedir. Aküzüm (2017) de yeni yapılan okulların bakım ve altyapı sorunları yaşadığını ifade etmiştir. Aslanargun ve Bozkurt (2012) ise okullarda fiziksel sorunların diğer sorunlara göre daha sık görüldüğünü tespit etmişlerdir. Demirtaş, Üstüner ve Özer (2007) yaptıkları bir araştırmada ilkokul yöneticilerinin, okulun fiziki durumunu, sorunlarının nedeni olarak gördüklerini ortaya koymuşlardır. Bu sorunların ana nedeni ise okulların ikili ve taşınmalı eğitim yapmasıdır (Aydın, 2000; Toprakçı, 2010).

Malzeme temini eksikliğinde karşılaşılan iyileştirme sorunları ise; boya ve diğer malzeme eksikliğidir. Tösten, Han ve Ergül'ün (2016) yapmış olduğu bir çalışmada, devlet okulu binalarının sorunlu ve okullarda bulunan malzemelerin yetersiz olduğu tespiti bu sonucu destekler niteliktedir. Aynı zamanda Yılmaz ve Altinkurt (2011) da okullardaki fiziki yetersizliği ve malzeme eksikliğini, eğitim sisteminin önemli sorunları arasında değerlendirmişlerdir. Gedikoğlu'na (2005) göre ilköğretimde maddi yetersizliklerin yanı sıra, bina ve tesis içerisinde bulunan; laboratuvar, bilgisayar ve kütüphanelerde de ciddi malzeme eksiklikleri bulunmaktadır. Summak vd. (2011) ise araştırmasında, ekonomik yetersizliklerinden dolayı öne çıkan en önemli sorunun malzeme eksikliği olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sorunların eğitim-öğretimin kalitesine zarar verdiğini ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Taş, 2010; Toprakçı, 2017).

Okul yöneticilerinin okulun fiziki sorunları ile ilgili karşılaştıkları problemler şöyle çözümlenebilir:

- Yöneticilerin fiziki sorunları iyileştirme sürecini etkili ve verimli kullanabilmeleri için üst birimlerle yapılan yazışmalar azaltılabilir. Okullarda ikili eğitim kaldırılmalı ve gerekli altyapı iyileştirmeleri yapılmalıdır. Eğitim ile ilgili kalkınma planları hazırlanırken bu araştırma ile ortaya çıkan sorunların çözümüne dönük politikalar üretilmelidir. Yönetim sorunlarının çözümlenebilmesi için özellikle ilk ve ortaöğretim

kurumlarının okul yönetiminde kullanılabilecek yeterli bir bütçe sağlanması gerekmektedir.

➤ Araştırmacılar bu araştırmanın sonuçlarına benzer sonuçların Türkiye eksenli yaşanıp yaşanmadığını ortaya koyacak yerel ya da ulusal araştırmalar yapabilecekleri gibi hepsini bir araya getiren meta sentez çalışması da yapabilirler.

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğretmenler ile ilgili en fazla yaşadığı sorunlar; öğretmenlerin kişiliğinden, yönetimle ilişkisinden ve okulla ilişkisinden kaynaklıdır. Öğretmenlerin kişiliği ile karşılaşılan iyileştirme sorunları; öğretmenlerin sorumluluk almaması, isteksizliği ve özensiz olmasıdır. Arabacı ve Namlı'nın (2016) yapmış oldukları bir çalışmadaki, öğretmenlerde isteksizlik olması, yöneticilerin okul iyileştirmelerine yönelik yaşadıkları sorunların başında geldiğini belirtmeleri bu sonucu destekler niteliktedir. Gökçe (2013) de araştırmasında, öğretmenlerin ilgisiz ve isteksiz davranması, örgütsel sessizliklerinin nedenleri arasında olduğunu ifade etmiştir. Kazak'ın (2021) araştırmasında da okulun her türlü gelişimi için okul kadrosunun özverili öğretmenlerden oluşması gerektiğini vurgulamıştır.

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğretmenlerin yönetim ile ilişkisinden kaynaklı, yaşadığı sorunlar ise; öğretmenlerin yönetime mesafeli durması, kararlara katılmaması ve iyileştirilen ortamı kabullenmemesidir. Öztürk, (2002) araştırmasında yöneticilerin, öğretmen ile etkili ve verimli bir şekilde iletişim kurması durumunda, öğretmenin motivasyonunun yükseldiğini ve okula karşı katkısının arttığını belirtmiştir. Öte yandan Erol (1995) ise çalışmalarında, öğretmenlerin kendilerine saygı gösteren, nezaketini bozmadan, onurlarını zedelemeyen, yalan söylemeden, aşağılamadan önem veren yöneticilerin olduğu kurumlarda, kendilerini daha değerli hissettikleri sonucuna varmıştır. Aynı zamanda okul yöneticileri tarafından, okulda yapılan iyileştirmeler hakkında öğretmenlerin bilgilendirilmemesi de okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerdeki iyileştirme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Türkay vd.'nin (2011) araştırmasındaki, öğretmenlere okuldaki yapılanlar hakkında bilgi verilmesi ve öğretmenlerin bu kararlara dâhil edilmesi, öğretmenlerin motivasyonunu artırır

bulgusu, araştırmamızı destekler niteliktedir. Öte yandan alanyazında; örgütsel bir ortamda yönetimin önerilere açıklığının ve yönetsel gücün, çalışanların duygusal bağlılığını etkileyen faktörlerden biri olduğunu tespit eden çalışmalar da vardır (Bursalıoğlu, 1982; Oktay ve Gül, 2003; Reeves, 2008; Tschannen, 2001; Yıldırım, 2007).

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğretmenlerin okul ile ilişkisinden kaynaklı yaşadığı sorunlar da, öğretmenlerin meslektaşlarıyla işbirliği yapmaması, öğretmenlerdeki aidiyet zayıflığı ve öğretmenlerin ortak bir fikirde buluşamamasıdır. Sağır ve Emişoğlu'nun (2013) araştırmasındaki, öğretmenlerin amaç belirleme ve paylaşım sürecinde paydaşlarla işbirliği yapmaması, okul iyileştirmelerini olumsuz etkilemektedir sonucu, araştırma sonucunu desteklemektedir. Aynı zamanda Frost ve Harris (2003) de araştırmalarında okulun gelişimi için öğretmenlerin işbirliği ve aidiyet içinde olmaları, yöneticilerin de informal liderlik davranışı sergilemeleri gerektiğini belirtmiştir. Bozbayındır ve Karabaş'ın (2013) yapmış oldukları bir çalışmadaki, öğretmeni okula bağlayan ve kendini okulla özdeşleşmesini sağlayan en önemli unsurun aidiyet olduğunu belirtmeleri bu sonucu destekler niteliktedir. Şirin (2011) de yaptığı çalışmada öğretmenlerde okula yönelik aidiyet duygusu geliştiğinde, öğretmenlerin okullarına yönelik olumsuz tutumlarının azaldığını ifade etmiştir. Henderson vd. (2005), destekleyici bir çevrede öğretmenlerin gerçek işbirlikçi olduklarını, ancak görüş ayrılığına ve anlaşmazlığa düşebileceklerini ifade etmektedirler. Genel olarak bakıldığında, okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda, öğretmenlerin meslektaşları ile işbirliğini pozitif yönde artırmak için yöneticilerin, öğretmenlere değer vererek onlarla içten ve olumlu iletişime geçmesi gerektiğini ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Çağlar ve Çınar, 2021; Getmez, 2018).

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda öğretmenlerle ilgili karşılaştıkları problemler şöyle çözümlenebilir:

- Yöneticilerin ve öğretmenlerin kendi aralarındaki iletişim sürecinde olumsuz bir durum ile karşılaşmamaları için yöneticilerin iletişime yönelik olan becerilerini geliştirme adına mesleki ve kişisel gelişim faaliyetlerinin yüz yüze veya uzaktan eğitim şeklinde yürütülmesi önerilebilir. Yönetici ve

öğretmenlerin kendi aralarındaki iletişimlerinin daha içten olması yönünde, yönetici ve öğretmenlere yönelik okul dışı etkinlikler düzenlenebilir. Yöneticiler, okulun fiziki imkân ve olanaklarını iyileştirmeye yönelik öğretmenlerin anket, Google form gibi farklı araçlarla bilgilerine başvurabilir.

➤ Araştırmacılar okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda bütün okul paydaşlarını içine alan nicel araştırmalar yapabilirler.

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğrenciler ile ilgili en fazla yaşadığı sorunlar; öğrencilerin bilinçsizliği, ekonomik yetersizliği ve disiplinsizliğidir. Öğrencilerin bilinçsizliği ile ilgili karşılaşılan sorunların kapsamını; okul malzemelerinin dikkatli kullanılmaması, öğrenciyi iyileştirmelere dâhil etmeme ve öğrenci yaşlarının küçüklüğü oluşturmaktadır. Hesapçıoğlu ve Meriç (1994) çalışmasında, etkili okulların temel özelliklerden biri de okul iyileştirmelerine öğrenciyi dâhil etme olduğunu belirtmiştir. Olumlu bir okul ikliminin ve öğrencilerin okula yönelik memnuniyetinin okula katılımını arttığı sonucuna ulaşan çalışmalar söz konusudur (Çalık, Kurt ve Çalık, 2011; Özdemir vd., 1993; Xin, 2003).Öte yandan Bellici (2015) de ortaokulda öğrenim gören öğrencilerle yaptığı araştırmada, okulda başarılı olan öğrencilerin okul materyallerine karşı olumlu davranış gösterdiklerini tespit etmiştir. Ancak Capps'in(2003) ortaokulda öğrenim gören öğrencilerle yaptığı araştırmada ise öğrencilerin okuldaki iyileştirmelere dâhil olmasıyla akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varmıştır.

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken öğrencilerin ekonomik yetersizliğinden kaynaklı, yaşadığı sorunlar; öğrenciye zararın ödetilememesi ve öğrencilerin sosyo-ekonomik çevresinin düşük olmasıdır. Çünkü, Özkılınç ve Sabancı (2010) yapmış oldukları bir çalışmaya göre okulda öğrenci tarafından kırılan malzemelerin tazminini, malzemeyi kıran öğrencinin velinin yapması gerektiği belirtilmektedir. Öte yandan çeşitli araştırmalarda da; öğrencilerin sosyo-ekonomik çevresi alt düzeyde olan bir çevrede yaşamaları, öğrencilerdeki disiplin probleminin temel nedeni olarak görülmektedir (Bolger vd., 1995; Dodge vd., 1994; Karakütük vd., 2014; Kilimci, 2009). Alanyazında ortaya konan diğer çalışmalarda ise; öğrencilerin sosyo-ekonomik

yetersizliğin ilgisizlik, değersizlik, özgüven eksikliği gibi sorunların da ana nedenleri olarak görülmektedir (Çetin, 2013; Doğan ve Gökyer, 2016; Özkılınç ve Sabancı, 2010).

Öğrenci kaynaklı başka bir sonuç olarak disiplin yönünden karşılaşılan sorunların nedenleri; yaptırımın caydırıcı olmaması ve öğrencilerin okulu koruyup kollamaya yönelik olumlu davranışlarının ödüllendirilmemesidir. Gordon (1993) çalışmasında, güç ve otorite yerine ödül yöntemini kullanan öğretmenlerin, öğrenciler üzerinde sınıf disiplini açısından daha etkili olduğunu ve bu yöntemin öğrencide bir iç disiplini oluşturmaya başladığını tespit etmiştir. Aydın (2000) da sürekli ve benzer şekillerde ödüllendirmelerin, öğrencilerin güdülenme düzeylerini giderek düşmesine neden olduğunu belirtmiştir. Celep'e (2004) göre okuldaki ödüllendirme, öğrencileri istenilen davranışları göstermeye yöneltmede yeterli de değildir. Halis (2001) çalışmasında ise, olumsuz davranışlarda bulunan öğrencilere caydırıcı olması anlamında, yaptırımların uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Tertemiz (2000) ise araştırmasında, öğrencilerin sınıf etkinlikleriyle uğraşlarını sağlamak için öğretmenlerin yaptığı her olumlu hareketin, istenmeyen davranışları önlediğini ifade etmiştir. Öte yandan ödülünden farklı olarak yaptırımların caydırıcı olmaması durumunda, çocukların daha çok okul malzemelerini yıprattığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Doğan, 2011; Furlong vd., 2005; Rubin; 2001).

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda öğrencilerle ilgili karşılaştıkları problemler şöyle çözümlenebilir:

- Öğrencilerin yaptıklarına karşı plansız, programsız veya rastgele tepki vermek yerine, olası disiplin durumları önceden planlanabilir ve uygun davranış kalıpları oluşturulabilir. Bu sayede disipline neden olan olay örgülerine ilişkin cezayı gerektiren bazı uygulamaların önüne geçilmiş olunur. Okul demirbaşlarına zarar veren öğrencilere yönelik kamu yararını gözeterek sosyal hizmet çalışmaları yaptırılabilir. Okula karşı aidiyet duygusunun gelişmesi adına tehlikeli olmayan, basit okul işlerini öğrenciler; öğretmenler veya yöneticiler ile birlikte yapabilirler.
- Araştırmacılar, okul ortamlarını iyileştirmeye yönelik öğrencilerin okulu sahiplenmelerinin belirleyici faktörlerini inceleyen araştırmalar yapabilirler.

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken veliler ile ilgili en fazla yaşadığı sorunlar; ilgisizlik, ekonomik yetersizlik ve iletişimsizliktir. Velinin ilgisizliği ile ilgili karşılaşılan sorunların kapsamını; velilerin iyileştirmelere dâhil olmaması ve ödüllendirilmemesi oluşturmaktadır. Çelenk'in (2003) yapmış olduğu bir araştırmada, ailelerin ilgisizliği öğrencilerin eğitim öğretim sürecinden uzaklaşmalarının yanı sıra okul iyileştirmelerini de olumsuz etkileyebileceğini vurgulaması araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Helvacı ve Aydoğan'nın (2011) araştırmasında ise, etkili bir okulun özellikleri arasında, okul-çevre ilişkisi ve okul-aile arasındaki ilişkilerle ilgili temalar ortaya çıkmıştır. Eskiçalı ve Eroğlu (2001) da çalışmasında, sadece ebeveynlerin mesleğinin değil, o mesleğin saygınlığının ve buna bağlı gelir düzeyinin de öğrencilerin okula karşı tutumlarını etkilediğini ifade etmiştir. Öte yandan Gündüz ve Balyer (2011) de yaptığı araştırmada, okul tarafından ödüller verilirken kişilerin cinsiyetleri, yaşları, seviyeleri, kültürleri, ekonomik durumları ve çevresel özelliklerin göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Genel olarak okulun fiziki ortam ve araç-gereçleri iyileştirmelere elektrikçi, tesisatçı vb. iş kollarında çalışan velilerin dâhil edilememesi, okul müdürleri tarafından yaşanan bir sorun olarak görülmektedir. Velilerin okul paydaşları tarafından ödüllendirilmemesi, velilerin iyileştirmelere katılma motivasyonlarını azaltabilir.

Okul yöneticilerinin, velilerin ekonomik yetersizliğinden kaynaklı iyileştirme sorunları ise; veli bağışlarının, velilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin ve Okul-Aile Birliğinin yetersizliğidir. Peker (2020) araştırmasında, ebeveynlerin maddi sorunlarının ve makul olmayan çalışma saatlerinin okul ve aile işbirliğini engellediğini tespit etmiştir. Pehlivan (2000) ise araştırmasında ebeveynlerin okul iyileştirmelerine katılmamalarının nedenlerinin ağırlıklı olarak maddiyattan kaynaklandığını belirtmiştir. Dezavantajlı bölgelerdeki okullarda, ebeveynlerin okul çalışanlarıyla işbirliği içinde olmamasının önemli bir nedenini, velilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olması oluşturmaktadır (Toprakçı ve Arslan, 2022). Yapılan araştırmalarda, velilerin sosyo-ekonomik durumlarının yetersizliği bu sorunların ana nedenleri olarak görülmektedir (Pehlivan 2000; Porsuk ve Kunt, 2012).

Veli kaynaklı başka bir soruna bakıldığında da okul yöneticileri tarafından, velilerin iletişime kapalı olması, sosyal ilişkilerinin zayıf olması ve okula karşı önyargılı olmaları araştırmamızda iletişimsizlik yönünden karşılaşılan sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır. Gökyer'in (2011) yapmış olduğu bir çalışmadaki, okullar ve aileler arasındaki iletişimin yeterli seviyede olmadığı sonucu, araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Durğun (2011) ise araştırmasında, kamu ortaokullarında bulunan idari kadronun tamamının, velilerin okula karşı önyargılı olmalarından dolayı iletişimde zorluk yaşadıklarını, mevcut iletişimin yeterli olmadığını ve sıkıntılı olduğunu belirtmektedir. Yine aynı çalışmada yöneticiler, bu konudaki eksikliğin kendilerinde değil de velilerde olduğunu düşünmektedirler. Aslanargun ve Bozkurt (2012) da yaptığı çalışmada, velilerin okullarla yapacağı işbirliğinin, çocuklarının okula yönelik davranışlarını pozitif yönde etkileyeceği sonucuna varmıştır. Buna paralel olarak Toprakçı ve Gülmez de (2018) veli ile okul işbirliğinin öğrenci başarısını artırdığını ifade etmektedir. Öte yandan Arnold vd. (1994), okul çalışanlarının, telefon vb. etkileşim yollarıyla velilere ulaşmasının, velilerin okulla iletişime karşı olan tutumlarını geliştirici etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Dezavantajlı bölgelerdeki okullarda, ebeveynlerin okul çalışanlarıyla işbirliği içinde olmamasının önemli bir nedenini, okul personeli ile Okul Aile Birliği üyeleri arasındaki iletişimsizlik oluşturmaktadır (Toprakçı ve Arslan, 2022; Zolaroğlu vd., 2004).

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda velilerle ilgili karşılaştıkları problemler şöyle çözümlenebilir:

- Okul yöneticileri, aileleri okul iyileştirme ile ilgili etkinliklere katmak için önlemler almalıdır. Bu doğrultuda aile eğitimleri verilebilir.
- Araştırmacılar, velilerin ve öğrencilerin okul iyileştirmelerine katılım ile ilgili araştırmalar yapabilirler.

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken yaşadığı kurumsal sorunlar; mevzuat, bakanlık, il/ilçe/MEM ve dış paydaşlarla ilgilidir. Mevzuat ile ilgili karşılaşılan sorunların kapsamını; işlerin okul zamanı yapılması, yasal belge yetersizliği ve iş bitiş süresinin uzaması oluşturmaktadır. Ahmed vd. (2016) iş tesliminde yaşanan gecikmelerin, revizyonlara neden olduğunu tespit etmişlerdir. Oladapo (2007) da araştırmasında,

sözleşme taslağının ortaya çıkarılması adına verilen sürenin yeterli bulunmamasının, revizyonun temel nedenlerinden biri olduğunu ifade etmektedir. Öte yandan okullardaki onarım ihtiyaçlarının zamanında yapılmaması ve ihtiyaçların yeterli şekilde karşılanamaması, okul müdürlerinin karşılaştıkları sorunlar olarak görülmektedir (Memduhoğlu ve Meriç, 2014). Yapılan araştırmalarda da ilçe, il veya bakanlığın okulun fiziki ortam ve araç-gereç iyileştirmelerini, tatil döneminde değil de genellikle eğitim-öğretim döneminde yapması, okul müdürleri tarafından yaşanan bir sorun olarak tespit edilmiştir (Erol, 1995; Şahin, 1996). Aynı zamanda iyileştirmelerin zamanında bitmemesinden dolayı, okul içi paydaşların eğitim yönünden olumsuz etkilenmesi, araştırma sonucunu destekler niteliktedir (Memduhoğlu ve Meriç, 2014). Usta ve Fevzeddin (2021) çalışmasında, mevcut yasanın yöneticilerin ihtiyaçlarını karşılamadığını ve sorunların çözümü için hiyerarşik bir yapının izlenmesi çok zaman alıcı bir husus olduğunu belirtmişlerdir. Ergün (2020) ise araştırmasında, istenen işlerin kâğıt üzerinde kaldığını, bir amacın gerçekleşmesini sağlamaya yönelik kullanılmadığını ifade etmiştir. Bu durum yöneticilerin daha çok bürokratik iş ve işlemleri yürüten bir memur olmaktan öteye götürmemektedir (Güçlüol, 1985). Öte yandan Ekinci (2010) de çalışmasında, bürokratik yapılanmadan kaynaklı sorunların giderilmesi için öncelikle örgütsel yapı ve işleyişin değişmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yurt içinde Toprakçı ve Kadı, (2014); yurt dışında ise Schlechty (2014) araştırmalarında, gerek eğitim programları gerekse eğitim sistemini düzenleyen diğer politikalar bakımından, mevzuatının sık değişmesinin, eğitimi olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken yaşadığı kurumsal sorunlardan bir diğeri de bakanlık ile ilgilidir. Bu sorun kaynağının kapsamını; ödeneklerin tam ve zamanında gelmemesi, liyakatli kişilerin olmaması, yetki devretmeme ve teknisyen eksikliği oluşturmaktadır. MEB tarafından verilen ödeneklerin eksik ve yetersiz olduğu, okul müdürlerinin MEB tarafından ayrılan bütçeyi yeterli görmedikleri ve gelen ödeneklerin de zamanında gelmediğini belirten araştırmalar (Erdem, vd., 2005; Gürbüz, vd., 2022) bu sonucu destekler niteliktedir. Aynı zamanda Ercan (2006) ise kamu kaynaklarının eğitim harcamaları için yeterli olmaması ve rasyonel kullanılmaması nedeniyle neoliberal ekonomi politikalarının tüketici taleplerini karşılamada yeterli olmadığını

savunmuştur. Bulut (2021) ise, okul iyileştirme keşiflerinde mimar mühendis gibi uzman kişilerin olmasının gerekliliğinin altını çizmiştir. Bunun yanında Başar (2003) da liyakatli kişiler tarafından yapılmayan okullar hakkında, ilköğretim okullarının çoğunun evlerin ortasında bulunduğunu, bundan dolayı ses, çevre kirliliğine ve tehlikelere maruz kaldığını, daha sonra yapılan ek binaların ise çevre görüntüsünü bozduğunu ve yetersiz okul bahçelerinin çoğaldığını ifade etmiştir. Buna paralel olarak Karaküçük (2010) de okul öncesi kurumlardaki fiziksel/iç mekân koşullarının belirlenen standartları tam olarak karşılamadığını ve okullar arasında farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Öte yandan Mohamed (2009) ise çalışmasında en büyük sorunun iklim koşullarındaki çeşitlilik dikkate alınmadan, ülke genelinde aynı temel prototip tasarımlarının yapılması olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca liyakatsiz kişiler tarafından çizilen okul projelerinin çok sık revizyona uğradığını ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Homaid, Eldosouky ve Ghamdi, 2011). Öte yandan, Korkmaz (2010) tarafından yapılan araştırmada ise okul müdürlerinin, MEB merkez örgütünün yetkilerinin bir kısmının yerel örgütlere devredilmesi ve eğitimin yeniden yapılması gerektiğini düşündükleri ortaya konulmuştur. Bu anlamda okul iyileştirmeleri ile ilgili yetkilerin üst sistemde (merkez teşkilatında), sorumluluğun ise okul yöneticilerinde olmasından kaynaklı dengesizliklerin oluşması, bu sorunların ana nedeni olarak gösterilmektedir (Bursalıoğlu, 1991).

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken yaşadığı kurumsal sorunlardan bir diğeri ise, il/ilçe/MEM ile ilgilidir. Bu sorun kaynağının kapsamını; resmi yazışmalardaki gecikmeler, işlerin araya adam konularak yapılması, denetim eksikliği ve işlerin yerinde incelenmemesi oluşturmaktadır. Okul yöneticilerinin, eğitim mevzuatının sık değişmesinden ve üst makamlarla yapılan resmi yazışmalardaki yaşanan bu sorunlardan dolayı huzursuz oldukları görülmektedir (Kepençi, 2004). Aynı zamanda Urun ve Toker'in (2015) araştırmasında, okul müdürlerinin diplomat gibi tanınır insanlarla bir üst makama ilerleme gibi stratejiler izlediği belirlenmiştir. Jadhav ve Bhirud'in (2015) yapmış oldukları bir çalışmadaki, okul iyileştirmelerindeki hataların birçoğunun, yüklenicinin tasarım aşamasına katılmamasından kaynakladığını belirtmeleri araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Bu anlamda proje planının ön incelemesinde tasarım hatalarının erken tespiti, okul yapım sürecini daha kolay ve

sorunsuz hale getirmektedir (Ahmed ve Arocho, 2021). Öte yandan Ünal (2000) de okulların Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim standartları yönetmeliğine göre yapılıp yapılmadığını araştırmış ve okulların büyük çoğunluğunun yönetmelik standartlarına uymadığını ortaya koymuştur. Cilve (2006) ise araştırmasında okul imar tasarımının proaktif olarak düşünülmediğini, gerektiğinde yapılan ek binaların uygunsuz yapıldığını, ortak mekânların acil çıkış mekânları olarak değil de devam ettirilebilir sosyal mekânlar olarak yapıldığını belirtmiştir. Ayrıca okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerin iyileştirmeleri, Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı profesyonel kişiler tarafından düzenli olarak denetlenmemesi ve yetkili kişiler tarafından yerinde incelenmemesi, okul iyileştirmelerini olumsuz etkilediğini ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Akar ve Sadık, 2013; Günhan, Arditi ve Doyle, 2007; Yılmaz, 2012).

Okul yöneticilerinin, okulun fiziki ortam ve araç-gereçlerini iyileştirme çabası gösterirken yaşadığı kurumsal sorunlardan bir diğeri de dış paydaşlar ile ilgilidir. Bu sorun kaynağının kapsamını da; kamu ve özel kuruluşların (belediye, STK vb.) yetersiz desteği oluşturmaktadır. Zoraloğlu, Şahin ve Fırat (2004) ve Yolcu (2007) tarafından yapılan araştırmalarda, okulların ek bütçeye gereksinim duyduğu ortaya konulmuştur. Aynı zamanda Yolcu (2011) araştırmasında, eğitimde yerelleşme çalışmalarının önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Öte yandan Uçar ve Uçar (2004) yaptıkları araştırmada, yerel yönetimlerin eğitim sürecine dâhil edilmesinin eğitimde finansman konusunda yaşanan sıkıntıları azaltacağını ortaya koymuştur. Turan vd. (2010) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre ise okul müdürlerinin belediye ve STK gibi kuruluşlar hakkında bilgi eksikliğinin olduğu tespiti yapılmıştır.

Okul yöneticilerinin okulun fiziki ortamlarını iyileştirme konusunda kurumsal sorunlar ile ilgili karşılaştıkları problemler şöyle çözümlenebilir:

- Okullardaki mali sorunların azaltılması için okul yöneticilerinin sponsor bulmasına gerek kalmadan, Milli Eğitim Bakanlığı veya il/ilçe müdürlükleri tarafından ödenekler yeterli, yerinde ve zamanında verilmesi gerekir. MEB, okulun fiziki iyileştirmeleri ile ilgili karar almalarda, okul yöneticilerine yasal belge temelinde yetki ve sorumluluğu birlikte vermelidir.

➤ Araştırmacılar, okul iyileştirmelerinin mevzuatını geçmişten bugüne nasıl dönüştüğünü inceleyebilirler. Araştırmacılar, okul iyileştirmelerinin önünde engel olabilen işlerin okul zamanı yapılması, yasal belge yetersizliği, iş bitiş süresinin uzaması, ödeneklerin tam ve zamanında gelmemesi, liyakatli kişilerin olmaması, yetki devretmeme, teknisyen eksikliği, resmi yazışmalardaki gecikmeler, işlerin araya adam konularak yapılması, denetim eksikliği, işlerin yerinde incelenmemesi gibi sorunların nedenlerini ve çözümlerini araştırabilirler.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (1994). *Eğitimde Etkili Yönetici Davranışları*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Ahmed, S., Hasan, B., Jrad, F. & Dlask, P. (2016). Analyzing the change orders impact on building projects. *Journal of engineering and applied sciences*, 11(7), 1532-1537.
- Ahmed, S. & Arocho, I. (2021). Analysis of cost comparison and effects of change orders during construction: Study of a mass timber and a concrete building project. *Journal of building engineering*, 33, 2352-7102.
- Akar, V. R. ve Sadık, F. (2003). İlköğretim okul binalarının fiziksel açıdan değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 28 (130):16-23.
- Akar, H. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akçay, R. C. (1997). Fiziksel mekân ve okul kültürü. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 22 (236): 23-30.
- Akkaya, A. ve Yılmaz, E. (2019). Okulun fiziki çevre algı ölçeği (ofça): ölçek geliştirme güvenirlik ve geçerlik çalışması. *The Journal Of International Educational Sciences*, 6(19), 29-47.
- Aküzüm, C. (2017). Kurucu müdürlerinin okul yönetimi bağlamında karşılaştıkları temel yönetsel sorunlar ve çözüm önerileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (60), 161-185.
- Aksu, Ö. V., Demirel, Ö. ve Bektaş, N. (2011). Trabzon kenti ilköğretim okul bahçelerinde donatı elemanları üzerine bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(3), 243-254.
- Al-Enezi, A. K. (2002). Kuwait's employment policy: Its formulation, implications, and challenges. *International Journal of Public Administration*, 25(7), 885-900.
- Allinder, R. M. (1994). The relationship between efficacy and the instructional practices of special education teachers and consultants. *Teacher Education and Special Education*, 17, 86-95.
- Altındağ, S. (2008). *İlköğretim okul müdürlerinin planlı okul gelişimi uygulama düzeylerinin değerlendirilmesi: İstanbul İli örneği*. (Tez No: 226663) [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Arabacı, İ. B. ve Namlı, A. (2016). Okul geliştirme konusunda yöneticilerin yaşadıkları sorunlar. *Journal of Theoretical Educational Science*, 248.
- Arnold, K.D., Michael, M.G., Hosley, C.A. & Miller, S. (1994). Hafif düzeyde öğrenme sorunu olan çocukların ailelerinin okul-aile iletişimine yönelik tutumlarını etkileyen faktörler: ön bulgular. *Eğitim ve Psikolojik Danışma Dergisi*, 5(3),257-267.
- Aslan, G. (2021). İlkokul ve ortaokulların hayati sorunları ve çözüm önerileri: Okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı nitel bir analiz. *Journal of Qualitative Research in Education*, (25).
- Aslanargun, E. ve Bozkurt, S. (2012). Okul müdürlerinin okul yönetiminde karşılaştığı sorunlar. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (2), 349-368
- Awiria, O. (1994). *Bullying at school-what we know and what we can Do*. 1994.
- Aydın, A. (2000). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydoğan, İ. (2012). Okul Binalarının Özellikleri Ve Öğrenciler Üzerine Etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(193), 29-43.
- Aytaç, T. (2000). *Eğitim yönetiminde yeni paradigmlar okul merkezli yönetim*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Aytan, T., Güney, N., Şahin, E. ve Bayar, A. (2014). Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Taşınabilirlik Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7/2. 269-285.
- Bagford, J. (1981). Evaluating teachers on reading instruction. *The Reading Teacher*, 34, 400-404.
- Balcı, A. (2011). *Etkili okul ve okul geliştirme: Kuram uygulama ve araştırma* (5. basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Baltacı, A. ve Balcı, A. (2017). Complexity leadership: A theoretical perspective. *International Journal of Educational Leadership and Management*, 5(1), 30-58.
- Barbaros, F. (1998). Turkey in the Process of Globalization: An Analysis from the Perspective of FDI. *Globalization at the Crossroads: The Next Millennium Conference* (İstanbul): 28-31.

- Barker, R G. & Paul V. G. 1964. Big School, SmallSchool: High School Si Student Behavior. Stanford, Calif.: Stanford University Press.
- Barker, L.(1982).Communication in the Classroom. Prentice Hall Inc., Englewood Cliff.
- Barnhardt, R.& Dubbs, P. (1981).The log school: a case for appropriate design, 22.06.2023
Tarihinde<http://www.ankn.uaf.edu/Curriculum/Articles/PatrickDubbs/logschoo1.html> adresinden alınmıştır.
- Başar, M. A. (2003). *İlköğretim kurumlarının olanakları*, (Tez No: 205189) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Baykal, A. (1995). Okul tasarımında eğitim teknolojisinin yeri. 4. *Ulusal Kalite Kongresi, İstanbul: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, Kalder Kalite Derneği, Özgeçmişler ve Tebliğler*, 3, 507-522.
- Bellici, N. (2015). Ortaokul öğrencilerinde okula bağlanmanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 48-65.
- Berry, M.A.(2002). Healthy school environment and enhanced educational performance, 02.07.2023 tarihinde www.jjcommercial.com adresinden alınmıştır.
- Beycioğlu, K. ve Aslan, M. (2010). Okul gelişiminde temel dinamik olarak değişim ve yenileşme: Okul yöneticileri ve öğretmenlerin rolleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 153-173.
- Beyhan, N. (1994). *İlkokullara sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim yüksekokullarındaki öğretim elemanı ve öğrencilerin ideal bir öğretim elemanının nitelikleri hakkındaki görüşleri ile kendi kurumlarındaki öğretim elemanlarının bu niteliklere uygunluklarının karşılaştırılması*. (Tez No: 33827) [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bolger, K.E., Petterson and C.J. & Thompson, W.W. (1995). Psychosocial adjustment among children experiencing persistent and intermident family economic hardship. *Child Development*. 66; 1107- 1129.
- Bozbayındır, F. ve Kayabaşı, E. (2013). Ortaöğretim Kurumlarında Örgütsel Sinizmin Nedenleri ve Etkileri. Aims and Scope: *Gaziantep University Journal*

of Social Sciences is a peer-reviewed and international academic journal which is published four times in a year. The language of the journal is English and Turkish. The language of Law articles could also be French, 13(1), 211-227.

Bulut, Ö. M. (2021). *Kamuya ait okul inşaatlarındaki revizyonların süre ve maliyete etkisi*. (Tez No: 676678) [Doktora tezi, İskenderun Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Burden, P. E. (1995). *Classroom Management and Discipline, Methods To Facilitate Cooperation and Instruction*, USA: Longman Publishers.

Bursalıoğlu, Z. (1982). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*. Ankara.

Bursalıoğlu, Z. (1991). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış (7. bs.)*. Ankara: Pegem Yayınları.

Camuzcu, S. (2007). Normal (tam gün) ve ikili öğretim (yarım gün) yapan ilköğretim okullarında birinci kademe öğrencilerinin genel başarılarının karşılaştırılması (Gaziantep üniversitesi örneği). *Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Gaziantep.

Capps, M. A. (2003). Characteristics of a sense of belonging and its relationship to academic achievement of students in selected middle schools in region 1v and vı educational service centers. Unpublished Doctoral Dissertation, A&M University, Texas.

Castronuovo, J. A. (2006). Building community from within and without: A return to small urban schools. Unpublished Master Thesis. University of Maryland.

Celep, C. (2004). *Sınıf yönetimi ve disiplini*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Ceylan, M. (2009). *Okul yöneticilerinin okul geliştirme danışmanlık hizmetine ilişkin görüşleri: Eskişehir İli örneği*. (Tez No: 249399) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Chan, T. C. (1998). School capacity update: an essential but often forgotten planning process,

11.04.2023

tarihinde

http://eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2/content_storage_01/0000000b/80/0d/da/7e.pdf

adresinde alınmıştır.

- Cilve, N. (2006). *İlköğretim ve lise eğitim binalarının kullanıcı gereksinimlerinin ve fiziksel mekân özelliklerinin bina değerlendirme yöntemi ile belirlenmesi*. (Tez No:184945) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Costa, M.(2004).Teacher adaptations to an open area teaching and learning environment, 22.11.2023 tarihinde <http://www.ccfi.educ.ubc.ca/publication/insights/v08n03/pdfs/costa.pdf> adresinden alınmıştır.
- Cox, A. M. (2011). Students' experience of university space: An exploratory study. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 23(2), 197- 207.
- Çabuk, G. (2006). *İlköğretim binalarının renk açısından değerlendirilmesi*. (Tez No: 184944) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çağlar, Ç. ve Çınar, H. (2021). Okul müdürlerinin iletişim yeterliklerinin öğretmenlerin örgütsel bağlılığı üzerindeki etkisi. *E-International Journal of Educational Research*, 12(1)
- Çağlayan, A. (2003). *Eğitimde Yönetim, Yönetimde Kalite*, İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Çalık, T., Kurt, T. ve Çalık, C. (2011). Güvenli okulun oluşturulmasında okul iklimi: Kavramsal bir çözümleme. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*. 1(4), 73-84.
- Çatır, V. (2014). İkili öğretim yapan ilköğretim kurumlarında (ilkokul-ortaokul) görevli yöneticilerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: Okul aile dayanışması. *İlköğretim-Online dergisi*, 2(2), 28-34.
- Çelik, V., Ada, Ş. ve Çelikten, M. (2008). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Çelik, V. (2002). *Okul kültürü ve yönetimi (3. baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran*

Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 14, Sayı 1, Sayfa 255-269.

Dağ, Ş. (2009). *İstanbul ili resmi ilköğretim okullarının okul gelişim ihtiyaçlarının belirlenmesi*. (Tez No: 240226) [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Demirtaş, H., Üstüner, M. ve Özer, N. (2007). Okul yönetiminde karşılaşılan sorunların öğrenci ve okul ile ilgili değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 421-455.

Dinç, P. ve Onat, E. (2002). Bir ilköğretim yapısının bina programı ve tasarımı bağlamında değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 17(3), 35-55.

Dodge, K.A., Pettit, G.S. & Bates, J.E. (1994). Socialization mediators of the relation between socioeconomic status and child conduct problems. *Child Development*, 65; 649-665.

Doğan, A. R. (2002). *Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Öğretim*. Selim Ofset, Trabzon.

Doğan, S. (2011). *Genel lise öğrencilerinin algılarına göre okul tahripçiliği ile okul iklimi arasındaki ilişki*. (Tez No: 279771) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Doğan, S. ve Erbiyık, S. (2021). Tam gün eğitim ve etkileri üzerine bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 1539-1560.

Doğan, N. ve Gökyer, B. (2016). İstenmeyen öğrenci davranışları ve nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 93 105.

Dönmez, B. ve Güneş, H. (2004). İlköğretim okulu yöneticilerinde tükenmişlik. *Eğitim Araştırmaları*, 5,71-78.

DPT (2000). Uzun vadeli strateji ve sekizinci beş yıllık kalkınma planı (2001–2005), *DPT Yayınları*, Ankara, s. 81.

DPT (2001). *Okul Öncesi Eğitim-İlköğretim-Özel Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. DPT Yayınları, Ankara.

Durğun, S. (2011). Genel ortaöğretim kurumlarında görev yapan yöneticilerin örgüt içi iletişim sürecinde yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlarla başa çıkma yolları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1 (2), 57-68.

- Ehrankrantz, E. D.& Eckstut, S.(1995). Design for flexibility, 26.09.2023 tarihinde www.electronic-school.com/e&e.html adresinden alınmıştır.
- Ekinci, A. (2010). İlköğretim okullarında çalışan müdür ve öğretmenlerin mesleki sorunlarına ilişkin görüşleri. *İlköğretim Online*, 9(2), 734-748.
- Ercan, F. (2006). *Neoliberal eğitim politikaların anatomisi için alternatif bir çerçeve* 11.04.2023 <https://fuatercan.wordpress.com/2006/07/23/neo-liberal-edhitimpolitikalarynyn-anotomisi-ycin-alternatif-bir-cerceve-2.html> adresinden erişilmiştir.
- Erdem, A. ve S. Aydemir T. (2005). Birleştirilmiş sınıfları okutan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar: Denizli örneği, *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 1(2), 1-13.
- Erdem, A. R. (2002). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Erdoğan, İ. (2004). *Yeni bir bin yıla doğru Türk eğitim sistemi sorunlar ve çözümler*. Ankara, Sistem Yayıncılık.
- Ergen, Y. B. (1986). *Bina bilgisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Ergün, H. (2020). Eğitim sendikalarına göre okullarda angarya işler. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 4(1), 110-121.
- Erol, F. (1995). Okul müdürlerinin görevlerini başarmada karşılaştıkları engeller (Burdur ili örneği), *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 1, 63-70.
- Eskicumalı, A. ve Eroğlu, E. (2001). The relationship between socio-economic and educational levels of the family and problem solving skills of children. *Journal of Sakarya University Faculty of Education*, 1, 165-189.
- Fidan, T. ve Öztürk, I. (2015). The relationship of the creativity of public and private school teachers to their intrinsic motivation and the school climate for innovation. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 195, 905-914.
- Frazier, L. M. (1993).Deteriorating school facilities and student learning, 11.12.2023 tarihinde <http://eric.uoregon.edu/publication/digest/digest082.html> adresinden alınmıştır.
- Frost. D. & Harris, A. (2003). Teacher leadership: Towards a research agenda. *Cambridge Journal of Education*, 33(3), 479-498.

- Furlong, M. J., Greif, J. L., Bates, M. P., Whipple, A. D., Jimenez, T. C. & Morrison, R. (2005). Development of the California school climate and safety survey-short form. *Psychology in the Schools*, 42(2), 137-149.
- Garbarino, J. W. (1980). Faculty Unionization: The Pre-Yeshiva Years, 1966- 1979. *Industrial Relations*, 19(2).
- Gazioğulları, K. & Demirtaş, H. (2023). Taşımalı eğitim uygulamasına ilişkin paydaş görüşleri. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 14(6), 219-235.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 66-80.
- Getmez, D. (2018). *Okul müdürlerinin iletişim becerileri ile okul iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Tez No: 520220) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gisolfi, P. (1996). Reclaim unused space for education. *School Planning and Management*, 16(4), 26-29.
- Gordon, T. (1993). *Etkili öğretmenlik eğitimi*, (Çev., E. Aksoy ve B. Özkan), İstanbul:Sistem Yayıncılık.
- Gökçe, N. (2013). *Lise öğretmenlerinin örgütsel sessizlik düzeyleri (Maltepe İlçesi Örneği)*. (Tez No: 345641) [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gökkyer, N. (2011). İlköğretim okullarındaki okul gelişim yönetim ekibi üyelerinin görevlerine ilişkin algıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25/ 2011.
- Gömleksiz, M. ve Temel, A. (1993). *Yapıları açısından devlet okullarının görünümü*. Ç.Ü. Eğitimi Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Adana.
- Gözütok, F. D. (2003). Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları, *Milli Eğitim Dergisi*, 160.
- Güçlüol, K. (1985). John Dewey raporun’dan esintiler. *Eğitim ve Bilim*, 9(53).
- Güleş, F. (2013). *Okul öncesi eğitimde fiziksel çevreye ilişkin kalite standartlarının belirlenmesi*. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gün, B. (2001). *İlköğretim okul binalarının bugünkü yapılaşma durumu üzerine bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Gündüz, Y. ve Balyer, A. (2011). Eğitimde ödül ile cezanın yeri ve buna ilişkin alternatif yaklaşımlar. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 40(2).
- Güner, F. ve Kartal, H. (2019). Okulun hazır oluşu üzerine nitel bir inceleme (öğretmen görüşlerine göre durum tespiti). *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(2), 244-259.
- Günhan, S., Arditi, D. & Doyle, J. (2007). Avoiding change orders in public school construction. *Journal of Professional Issues in Engineering Education and Practice*, 133(1), 67-73.
- Gürol M. ve Gök H. (2002) “Zaman ve Ergonomik Açından İlköğretim Okul Binalarının Kullanım Durumu”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (2): 263-273
- Gürbüz, B., Dağışan, A. ve Canpolat, B. (2022). Eğitim yöneticilerinin okul yönetiminde karşılaştıkları finansal sorunlar: Financial problems faced by educational administrators in school management. *Ases Edusci (International Journal Of Educational Sciences)*, 2(1), 76–93.
- Gürol M. ve Gök H. (2002). Zaman ve ergonomik açıdan ilköğretim okul binalarının kullanım durumu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2): 263-273
- Gürsül, E. (2010). *İlköğretim okulu yöneticilerinin okul gelişimine etki düzeyleri*. (Tez No: 262407) [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Griffin, T. (1990). The Physical Environment of The Collaege Classroom and its Affects on Students, *Campus Ecologist*, Vol 8, No 1.
- Halis, İ. (2001). *Demokratik sınıf ortamı için profesyonel sınıf yönetimi*. Mikro Yayınları. 73
- Harner, D.P. (1974). Effects of thermal environment on learning skills, *CEFP Journal*, 12, 4-8.
- Hataway, W. E. (1987). “Light, Colour And Air Quality: Important Elements Of The Learning
- Cangelosi, J. S. (1988). *Classroom Management Strategies*, New York: Longman Inc.
- Helvacı, M.A. ve Aydoğan, İ.(2011). Etkili okul ve etkili okul müdürüne ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 42- 61.

- Henderson, C. L., Buehler, A. E., Stein, W. L., Dalton, J. E., Robinson, T. R. & Anfara, V. A., JR (2005). Organizational health and student achievement in Tennessee middle level schools, *NASSP Bulletin*, 89(644), 54-75.
- Hesapçioğlu, M. ve Meriç, B. (1994). Okul binalarının tasarımı, Türkiye ve İstanbul ilinde eğitim tesisleri, nüfus ilişkisi, eğitim planlaması ve ekonomisi açısından bir ön çözümleme. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 123-148.
- Hıdıroğlu, Ö. Y. & Tok, T. N. (2018). Okul müdürlerinin okuldaki planlarına yönelik gerçekleştirdikleri üstbilişsel izleme ve değerlendirme davranışları. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 127-144
- Homaid, N.T., Eldosouky, A.I. & Ghamdi, A. (2011). Change orders in Saudi linear construction projects. *Emirates journal for engineering research*, 16 (1), 33-42.
- Hull, D. M. (1990). Interdisciplinary Relationships in technical Education: The CORD Perspective. *Journal of Studies in Technical Careers*, 12 (3), 253-2
- Işıkoğlu, Y. E. (2007). Hakkari İlinde Bulunan YİBO'ların Olanakları ve Sorunları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi (2004). Yatılı Bölge İlköğretim Okullarının Eğitim Kalitesinin ve Fiziki Koşullarının İyileştirilmesi: Kağızman Modeli. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*, İstanbul.
- Jadhav, O. U. & Bhirud, A. N. (2015). An analysis of causes and effects of change orders on construction projects in Pune. *International journal of engineering research and general science*, 3(6), 795-799.
- Jennes, D. (1962). *The Economics of Cyprus: A Survey to 1914*. McGill University Press, Montreal 1962.
- Karaküçük, S. (2010). Okul rehberlik servislerinin fiziksel /mekânsal koşullarının incelenmesi (rehber öğretmenlerin mekânsal algıları bağlamında). *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 421-440.
- Karakütük K., Binali T., Tuncer B., Güven Ö. ve Murat T. (2014). Genel Ortaöğretim Okullarının Büyüklüğü ile Okul İklimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 304-216.

- Kaya, Y.K. (1993). *Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye'deki Uygulama*. Ankara, Bilim Yayınları.
- Kazak, E. (2021). Farklı sosyo ekonomik çevrelerde bulunan okulların etkililiğine ilişkin öğretmenlerin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 139-161.
- Kepenekçi, Y. K. (2004). İlköğretim okulu yöneticilerinin eğitim mevzuatına ilişkin görüşleri. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 3(6), 159-174.
- Kleiber, D. A. (1973). *Environmental Illumination and Human Behavior: The Effects of Spectrum of Light Source on Human Performance in a University Setting*.
- Kilimci, S. (2009). Teachers' perceptions on corporal punishment as a method of discipline in elementary schools. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (8), 242- 251.
- Korkmaz, N. (2010). *Ortaöğretim kurumları müdürlerinin eğitimin yerinden yönetimine ilişkin görüşleri*. (Tez No:278002) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Köklü, M. (2000). *Birleştirilmiş Sınıfların Yönetimi ve Öğretim*, Beta Basım, İstanbul.
- Köksal, K. (2002). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Köse, S. (2004). Teaching English as a Foreign Language to University Students in a More Brain Compatible Classroom. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 115-136.
- Köse, Ç., ve Barkul, Ö. (2012). A study on the problems of the implementation of Project type primary structures. *Megaron Architecture*, 7(2), 94-102
- Lackney, J. A. (1999a). Reading a school building like a book: the influence of the physical school setting on learning and literacy, 11.12.2023 tarihinde <http://schoolstudio.engr.wisc.edu/readingschool.html> adresinden alınmıştır.
- Lackney, J. A.(1999b). The relationship between environmental quality of school facilities and student performance, 11.12.2023 tarihinde <http://schoolstudio.engr.wisc.edu/energysmartschools.html> adresinden alınmıştır.

- Lazarus, R. S. (1991). Progress on a cognitive-motivational-relational theory of emotion. *American psychologist*, 46(8), 819.
- Loo, L. F. (1976). *Armenzorg in Helder 1840-1860* (Doctoral dissertation, Loo).
- Lupton, R. (2003). *Secondary Schools In Disadvantaged Areas: The Impact Of Context On School Processes and Quality*. Doctoral dissertation, London School of Economics and Political Science.
- McEwen, S., Edgerton, E., & McKechnie, J. (2011). Students'subjective Experiences Of Their Physical School Environment: *A Qualitative & Quantitative Approach*. *Interactive Discourse*, 3, 1-20.
- MEB, (2000). Taşınmalı İlköğretim Yönetmeliği (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/69.html>) Erişim Tarihi: 12.05.2023.
- MEB (2003). İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 27.08.2003 tarih ve 25212 sayılı Resmi Gazete.
- MEB (2006). Yeni okul projeleri ile adınızı geleceğe taşıyın, 20.10.2023 tarihinde <http://www.egitimdestek.meb.gov.tr/haber.php?id=97> adresinden alınmıştır.
- MEB (2011a). Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi, 17.02.2011 tarih ve 1243 sayılı Resmi Yazı.
- Mehrabian, A., & Russell, J. A. (1974). *An approach to environmental psychology*. The MIT Press.
- Memduhoğlu, B. H. ve Meriç, E. (2014). Okul müdürlerinin eğitim yönetiminin işlevleri bağlamında yönetim sürecinde karşılaştıkları temel sorunlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(33), 653-666.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications.
- Mohamed, F. A. (2009). Histopathological studies on *Tilapia zillii* and *Solea vulgaris* from Lake Qarun, Egypt. *World Journal of Fish and Marine Sciences*, 1(1), 29-39.
- Montazami, A. (2012). *Aircraft noise, overheating and poor air quality in London primary schools' classrooms*. Doctoral dissertation, London Metropolitan University.
- Muse, I., Smith, R.B. & Baker, B. 1987. The one-teacher school in the 1980s. New Mexico – Colorado: Office of Educational Research and Improvement.

- Myrick, R., & Marx, B.S. (1968). An exploratory study of the relationship between high school building design and student learning. Washington, Office of Education, U.S. Department of Health, Education and Welfare.
- Oğuzkan, A. F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara.
- Oktay, E. ve Gül, H. (2003). Çalışanların duygusal bağlılıklarının sağlanmasında Conger ve Kanungo'nun karizmatik lider özelliklerinin etkileri üzerine karaman ve Aksaray emniyet müdürlüklerinde yapılan bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10), 403-428.
- Oladapo, A. A. (2007). A quantitative assessment of the cost and time impact of variation orders on construction projects. *Journal of Engineering, Design and Technology*, 35-48.
- Olson, S.L. & Kellum, S. (2003). *The Impact of Sustainable Buildings on Educational Achievements in K-12 Schools*. Leonardo Academy Cleaner and Greener Program Report.
- Özan, M. B. ve Öztürk, E. (2018). Normal (tam gün) eğitime geçişe ilişkin yönetici görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (37), 97-113.
- Özbayraktar, M. (2005). Bilgi teknolojilerinin öğrenim alanı planlamasına etkileri ilköğretim okullarının derslik ve kütüphane mekânları örneğinde. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(3), 101-108.
- Özdemir, T., Cook R. & Edwards, L. (1993). *Residual stress distributions around cold expanded holes. proc. durability and structural integrity of airframes*, ICAF '93, 1993, International Committee on Aircraft Fatigue, Blom, A. F., ed., EMAS, Cradley Heath, 1, 207–237.
- Özdemir Y. (1999). *Sekiz yıllık ilköğretimde karşılaşılan sorunlar (Ankara ili Mamak Örneği)*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Planlaması Ana Bilim Dalı, Ankara, s. 5.
- Özer. N. (2014). *Sınıfın fiziksel ortamı ve yönetimi*. T. Argon, Ş. Sezgin Nartgün (Ed.), *Sınıf yönetimi*. Ankara: Maya Akademi.
- Özgü, T. (1995). Kaynak yönünden eğitim sorunumuz ve çözüm yollarının değerlendirilmesi. 4. Ulusal Kalite Kongresi, İstanbul: Türk Sanayicileri ve

- İşadamları Derneği, *Kalder Kalite Demeği, Özgeçmişler ve Tebliğler*, 3, 511-515.
- Özkılınç, N. G. & Sabancı, A. (2010). İlköğretim okulu yöneticilerinin görüşlerine göre öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla başa çıkma yöntemleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 41-53.
- Özkubat, S. (2013). Okul öncesi kurumlarında eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve donanım. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 58-66.
- Özsoy, G. Ö., Er, A. E., Er, Y. B. ve Özsoy, S. (2022). İlkokul Öğretmenlerinin İkili Eğitime İlişkin Görüşleri. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*, 8(64), 1864-1875.
- Öztürk S. (2002). *İlköğretim okullarının finansman kaynakları (Ankara ili Polatlı ilçesi örneği)*. (Tez No:117563) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özüekren, A. Y. (1982), *Çağdaş Temel Eğitim Yapılarında Eğitsel Mekân Düzenlemelerine Veri Oluşturmak Üzere Donatı Öğelerinin Kullanıcı Konforu Açısından Tasarımında Kullanılabilecek Bir Yöntem*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Parlar, H. (2014), *Tüm Yönleriyle Okul Geliştirme: Kuram Yaklaşım ve Uygulamaları*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Pehlivan, İ. (2000). *Okul-çevre ilişkileri (Yönetici adaylarının eğitimi ders notları)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Peker, İ. (2020). *Anadolu Liselerinde okul-aile iş birliği ile ilgili öğretmen ve veli görüşlerinin incelenmesi (Merkezefendi ilçesi örneği)*. (Tezsiz yüksek lisans dönem projesi), Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Pamukkale.
- Pivik, J., McComas, J.& Laflamme, M. (2002), Barriers and Facilitators to Inclusive Education, *Exceptional Children*, 69 (1), s. 97-107
- Porsuk, A. ve Kunt, M. (2012). Denizli merkez ilköğretim okullarındaki okul-aile ilişkilerinde karşılaşılan sorunlar üzerine yönetici görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(I), 203-218.

- Prescott, K. (2001). *Thermal Comfort In School Buildings In The Tropics*. Environment Design Guide, 1-5.
- Rappoport A. (1982). The meaning of the built environment. Beverly Hills (CA): Sage Publication.
- Ratcliff, D. (2008). Qualitative Data Analysis and the Transforming Moment. *Transformation*. 25, 116-133.
- Reeves, D. B. (2008). *Reframing teacher leadership to improve your school*. Alexandria, VA: ASCD.
- Robinson, G. (2002). School building, 09.10.2023 tarihinde www.gothamgazette.com adresinden alınmıştır.
- Rubin, R. (2001). *Alternative Programs: Beyond Either/Or*. The Safety Zone, 3(1-4), 7- 10.
- Sağır, M. ve Emişoğlu, S. P. (2013). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretimsel liderlik rollerinde sorunla karşılaşma dereceleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 39-56.
- Schlechty, P. C. (2014). *Okulu yeniden kurmak* (Y. Özden, çev). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Schneider, S. (2001). *The B method: An introduction*. Palgrave.
- Schwartz, W. (1999); Supporting students with asthma, ERIC Digest.No.ED438339.
- Summak M., S., Gören Summak, A., E. & Gelebek M. S., (2011). Birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunlar ve öğretmenlerin bakış açısından olası çözüm önerileri (Kilis İli Örneği). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3):1221 -1238
- Surlu, B. A ve Güler, Ç. (2002). Ergonomi ve çocuk, *Standart: Ekonomik ve Teknik Dergi*, 40 (481), 70-73.
- Sütlü, S. ve Beşikçi, M. B. (2024). Diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin okul olanakları hakkındaki memnuniyet düzeylerinin tespiti. *Current Perspectives on Health Sciences*, 5(1), 1-5.
- Spring, J. (1991), *Özgür Eğitim*, İstanbul: Ayrıntı Yayıncılık.
- Stevenson, K. R. (2002). Ten educational trends shaping school planning and design, 09.07.2023 tarihinde www.edfacilities.org adresinden alınmıştır.

- Şahin, A. E. (1996). Okul müdürlerinin eylemleri planlayıp uygulamada karşılaştıkları engeller, *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 5, 129-138
- Şahin, İ. (2006). *İlköğretim müfredat laboratuvar okullarının okul geliştirme süreci açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şahin, İ. (2018). *Okul müdürlerinin okul geliştirme yönetim ekibine ilişkin görüşleri*. Elementary Education Online, 14(2), 621-633, 2015. İlköğretim Online, 14(2), 621- 633, 2015
- Şimşek, N. (1991). *Ortaöğretimde okul binalarının kullanım etkinliği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şirin, E. (2011). *İlköğretim okullarındaki öğretmenlerin okul kültürü algıları ile örgütsel sinizm tutumları arasındaki ilişki (İstanbul ili, Esenyurt ilçesi örneği)*. (Tez No: 288146) [Doktora tezi, Yeditepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tanner, C. K. (2008). Explaining relationships among student outcomes and the school's physical environment. *Journal of Advanced Academics*, 19, 3, 444-471.
- Tapanien, R.(2006a). Schools of the future: the need for open and flexible spaces, 26.07.2023 tarihinde www.designshare.com adresinden alınmıştır.
- Taş, S. (2010). İlköğretim okullarında sınıfta zaman kaybettiren etkinlikler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 73-93.
- Taylor, A.(2002). The ecology of the learning environment, 26.08.2023 tarihinde www.newhorizons.org/future/Creating_the_Future/crfut_taylor.html adresinden alınmıştır.
- Teddle, C. & Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 77-100.
- Tertemiz, N. (2000). *Sınıf yönetimi ve disiplin*. L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf yönetimi* (s.49- 70), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Thomson, F. (2013). Are methodologies for children keeping them in their place?. In *Doing Children's Geographies* (pp. 183-194). Routledge.

- Toprakçı, E. (2000). Geleceğin müdürleri açısından okul müdürlerinin liderlik yeterliği. Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 24, 117-128. (Basılı dergi) Elektronik Erişim: <https://www.erdaltoprakci.com.tr/wpcontent/uploads/2021/01/gelecegin-mudurleri2.pdf>
- Toprakçı, E. (2010). The reality of primary schools and basic education in Turkey. *EÜluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 1-17.
- Toprakçı, E. ve Kadı, A. G. A. (2014). Türkiye'deki bakanlıkların eğitim yönetimi ve denetimi alanındaki faaliyetlerinin yasal belgeler eşliğinde analizi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 1-18.
- Toprakçı, E. (2017). *Sınıf yönetimi*. Ankara. Pegem Yayınevi
- Toprakçı, E. ve Gülmez, D. (2018). Velilerin penceresinden öğrencilerin eğitim hayatı (Anılar bağlamında nitel bir analiz). *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 253-275.
- Toprakçı, E. (2019) Eğitim (hayat bilgisi) ile tarih. Şiirimsi İçinde https://www.erdaltoprakci.com.tr/wpcontent/uploads/2018/04/E_%C4%9Fitimhayat-bilgisi-ve-tarih.html.
- Toprakçı, E. ve Arslan, F. (2022). Okul yöneticilerinin görüşlerine göre dezavantajlı bölgelerdeki okul-aile birliklerinin işlevselliğini etkileyen faktörler. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 6 (I), 60-73.
- Toprakçı, E. ve Eken, Ş.G. (2023) Okul bazlı bütçeleme kılavuzunun uygulanmasına ilişkin yönetici görüşleri, Cumhuriyet 8. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, Nisan 23,2023-Ankara *Proceedings Book*, 437-451.
- Tösten, R., Han, B. ve Ergül, H. F. (2016). Diyarbakır'daki kamu okullarının yönetim sorunları. *EKEV Akademi Dergisi*, (65), 433-450.
- Tschannen, M. (2001). Collaboration and the need for trust. *Journal of Educational Administration*, 39, 308-331.
- Turan, S., Yücel, C., Karataş, E. ve Demirhan, G. (2010). Okul müdürlerinin yerinden yönetim hakkındaki görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-18.

- Türkay, O. Ünal, A. ve Taşar, O. (2011). Motivasyonel ve yapısal etkenler altında duygusal emeğin işe bağlılığa etkisi, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14): 201-222.
- Uçar, R. ve Uçar, D.H. (2004). Japon eğitim sistemi üzerine bir inceleme: Çeşitli açılardan Türk eğitim sistemi ile karşılaştırma. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 17.
- Uçar A. (1999). İlk ve orta öğretimde ikili öğretim sorunu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, <http://www.ogretmenlik.com/makale5.htm>
Erişim Tarihi: 12.11.2023.
- Uludağ, Z. ve Odacı, H. (2010). Eğitim-öğretim faaliyetlerinde fiziksel mekân. *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154, 18-36.
- Ulusoy, A. (2006). Kaynaştırma eğitimi kapsamında eğitim yapılarında engellilerin kullanımına yönelik mimari düzenlemeler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Urun, Z. ve Toker Gökçe, A. (2015). Okul müdürlerinin baskı gruplarının istekleri ile başa çıkma taktikleri. *Journal of Teacher Education and Educators*, 4 (1), 105-125.
- Uysal, S. B. (1993). Çağdaş Karizma. *Amme İdaresi Dergisi*, 26(4), 3-20.
- Usta, M. E. ve Fevzeddin, B. (2021). Okul yöneticilerinin okul yönetiminde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri. *Harran Maarif Dergisi*, 6(1), 18-49.
- Ünal, S. (2000). İlköğretim okullarının bina standartlarına uygunluğu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(7), 74-79.
- Xin, M. (2003). Sense of belonging to school: Can schools make a difference?, *The Journal of Educational Research*, 96:6, 340-349.
- Whisnant, D.E. (1971). The University as a Space and the Future of the University. *The Journal of Higher Education*, 42(2), 85-102.
- Wood, R. C. (1992). Labour In Hospitality, *Tourism Management*, 12, s. 2. Yalçın, F. (2010). İlköğretim okulu yöneticilerinin yürütmekte oldukları okul geliştirme çalışmalarının incelenmesi (Kastamonu ili örneği). (Tez No: 277994) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Yetişkul, Z. T., Demir, M. A., Özdemir, Ö., Ziya, G. ve Bumin, R. (2022). İkili ve tekli eğitim yapan ilkokullarda örgüt kültürünün karşılaştırılması. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 20, 68-81.
- Yıldırım, N. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda kurum imajı ve halkla ilişkiler çalışmaları “Malatya örneği”*. (Tez No: 209605) [Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, N. (2011). Yöneticilik görevinin okul müdürlerine olumlu ve olumsuz katkıları. *Eğitim ve Bilim*, 30 (161), 230-245.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, R. ve Perihanoğlu, P. (2004). Okul öncesi eğitimde araç-gereç bulunma düzeyi ile öğrencilerin gelişim düzeyleri arasındaki ilişki. *Yüzüncüyıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(II), 1-15
- Yılmaz, A. (2010). İlköğretimde fayda-maliyet analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 39 (188),7-18.
- Yılmaz, A. (2012). İlköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(28), 77-107.
- Yılmaz, K. ve Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 942-973.
- Yolcu, H. (2007). *Türkiye’de ilköğretim finansmanının değerlendirilmesi*. (Tez No: 235710) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yolcu, H. (2011). Türkiye’de eğitimde yerelleşme ve ailelerin okul yönetimine katılımının güçlendirilmesi: değişen ne? *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 1229-1251.
- Zoraloğlu, Y. R., Şahin, İ. ve Fırat, N. Ş. (2004). İlköğretim okullarının finansal kaynak bulmada karşılaştıkları güçlükler ve bu güçlüklerin okula etkileri. *Bilim Eğitim ve Toplum*, 2 (8), 4-17.